

KÄYTTÖOPAS

Delfoi-ekosysteemi — käyttöoppaat

Suunnittele • Fasilitoi • Analysoi — yksi kokonaisuus, käytettävissä myös erikseen

Suomi

Versio 1.0 • 2026-10-20

Yhteyshenkilö: Hannu Linturi • hannu.linturi@gmail.com

Sisällys

YLEISKATSAUS

Ekosysteemin yleiskatsaus	8
Käynnistys	8
Mitä haluat tehdä?	9
Kolme tasoa: operoi → delegoi → järjestelmä	9
Kuvaileva ja tulkitseva – tärkeä raja	10
Mistä jatkat	10

TIE PRONIOIAAN

Kumpi tie Pronoiaan?	11
Mistä löydät ne	11
Tiet risteävät	11
Seuraavaksi	12
Ensimmäinen delfoi velhon avustuksella	13
Ennen kuin aloitat	13
Aloita mallista	13
Vaihe 1: Tutkimus	14
Vaihe 2: Ilmiö	16
Vaihe 3: Paneeli	17
Vaihe 4: Teesit	19
Vaihe 5: Kierros 0	21
Vaihe 6: Arvio suunnitelmasta	21
Vaihe 7: Yhteenveto ja luonti	22
Jos keskeytät	23
Mitä seuraavaksi	24
Suunnitelmasta Pronoiaan	25
Mistä suunnitelmatiedosto tulee	25
Tuo oma tiedosto	26
Tai aloita mallista	26
Lue esikatselu	27
Luo tutkimus – tai avaa velhossa	29
Sama suunnitelma kahdesti	30
Luonnin jälkeen	30
Suunnitelman viimeistely Pronoiassa	31
Mistä aloitat	31
Mitä nyt? ja neljä aluetta	32
Yleiskuva: mitä vielä puuttuu	32
Mikä tuli mallista, mikä jää sinulle	34
1. Perustiedot omiksi	34
2. Tekoälytilan vahvistus	35
3. Rekisterinpitäjä ja oikeusperuste	36

4. Kierrokset	37
5. Teesit omiksi	38
6. Paneeli ja panelistit	40
7. Tekoälypanelistit (valinnainen)	41
8. Kutsulinkit	42
Valmis kutsumaan	42
Muista	43
Ensimmäinen kierros Pronoiassa	44
Kierroksen kulku	44
1. Ennen avaamista: takaraja ja näkyvyys	45
2. Avaa kierros 1	45
3. Kutsu paneeli	47
4. Mitä panelisti näkee	48
5. Seuraa vastaamista	49
6. Dialogivaihe	50
7. Poimi aineistoa kierrokselle 2	52
8. Sulje kierros 1	53
9. Valmistele kierros 2	54
Muut variaatiot	55
Muista	55
Toinen kierros ja lopetus	56
Mitä kierroksella 2 on toisin	56
1. Rakenna kierroksen 2 kysely	56
2. Avaa kierros 2	57
3. Mitä panelisti näkee kierroksella 2	58
4. Vastaukset, dialogi ja sulkeminen	59
5. Viimeinen tauko	60
6. Päättätutkimus	61
7. Mitä panelisti näkee lopuksi	62
Mitä voi perua	63
Muut variaatiot	64
Muista	64
Tulokset ja raportointi	65
Mistä tulokset löytyvät	65
1. Yhteenveto	65
2. Tilastot ja muutos	66
3. Kvantitatiivinen analyysi	67
4. Kuvaileva tulospöytä	68
5. Vienti DAE-analyysiin	69
Siltä DAE-analyysiin	70
Muut variaatiot	70
Muista	70

INTEGRAATIO

Integraatio: Plan → Pronoia → DAE	71
Integraatio on kyvykkyykskaaren ylin taso	71
Vaihe 1 – Suunnittelu (DPE)	72
Vaihe 2 – Keruu (Pronoia)	72
Vaihe 3 – Analyysi (DAE)	74
Silmukan sulkeminen – oppiminen tutkimusten yli	75
Fasilitoijan päästä-päähän-pelikirja	75

DELFOI-VARIAATIOT

Delfoi-variaatiot	76
Templatet eri tarkoituksiin	76
Real-Time Delphi – miten se ajetaan	78
Milloin RTD valitaan	78
Mitä ohjelma tekee puolestasi	78
Suunnittelu	79
Ajon aikana	79
Lopetus	80
Mitä RTD:ssä ei ole	80

SUUNNITTELU (DPE)

Orientaatio, variaatio ja kysymysarkkitehtuuri	81
Orientaatio – mistä näkökulmasta tulevaisuutta tutkitaan	81
Variaatio – kierrosten kadenssi	82
Ilmiön rajausta – mitä oikeasti tutkitaan	82
Kysymysarkkitehtuuri – teesit	83
Kun aitoa paneelia ei ole – simulaatio	83
Paneelin suunnittelu: episteeminen tila, perspektiivi ja portit	84
Orientaatio määrää paneelin tyylin	84
Perspektiivikerros: asema + näkymä	85
Perspective Health Score (PHS)	85
Episteeminen kattavuus: $7 \times 3 = 21$ solua	86
Laatuportit ennen keruuta	86
Paneelin rakentaminen käytännössä	87
Simulaatio: Argument Simulator (Route B)	89
Miten se etenee – kuusi vaihetta	89
Anomaliatarkistus – sokeat pisteet näkyviin	90
Läpiajettu esimerkki – Food Paradigm 2050	90

PANEELIN SUUNNITTELU

Delfoi-paneelin rakentaminen	92
Paneeli suunniteltuna episteemisenä tilana	92
Kaksiakselinen matriisi on ensisijainen	92
Orientaatio määrää paneelityypin	93
Perspektiivi: asema + näkymä (Hautamäki)	94

Tekoölypaneelit (Route B / C)	94
Argumenttien lukeminen: episteeminen linssi	95
Paneelidiagnostiikka (kattavuus, PDI, lock-in, PHS)	95
Laatuportit ennen keruun alkua	96
Paneelin rakentaminen käytännössä	97

FASILITOINTI (PRONOIA)

Iteratiivinen prosessi: kierrokset, vaiheet ja konvergenssi	98
Miksi Delfoi iteroi	98
Pronoia-prosessi yhdellä silmäyksellä	98
Kierros 0 – kartoitus ja motivointi (tekoölyavusteinen orientaatio)	99
Kierroksen sisäiset vaiheet	99
Hallittu palaute: näkyvyysportaikko	100
Valmiit asetukset – iteraatiolinjan valinta	101
Revisio ja liike	102
Panelistin oma sivu – reaaliaikainen aineisto, joka ruokkii iteraatiota	102
Paneelin seuranta – prosessimetriikat	103
Iterointi kierrosten yli – milloin jatkaa, milloin sulkea	103
Fasilitoijan iteraatiopelikirja	104
Anonymiteetti: identiteetitilat ja ryhmäraportointi	105
Periaate	105
Kolme identiteettitilaa (paneelikohtainen asetus)	105
Läpileikkaavat säännöt (aina päällä, joka tilassa)	106
Mitä kussakin tilassa on käytettävissä	107
Ryhmävertailu – nykykäyttäytyminen	108
Käytännössä: roolipeli ja kertaäänestys	108
Tietomalli (toteutettu) – kehittäjäkumppanille	108
Miten Delphi Pronoian kaksi käyttöliittymää on rakennettu	110
1. Yksi tutkimus, yksi totuus	110
2. Panelistin käyttöliittymä	111
3. Fasilitoijan käyttöliittymä	113
4. Sama kierros molemmilta puolilta	118
5. Mitä käyttöliittymät tarkoituksella jättävät tekemättä	119
Panelistin prosessi kierros kierrokselta	120
1. Mihin olet tulossa	120
2. Ennen kuin mikään on auki: kutsu ja suostumusruutu	120
3. Kierros 0: orientaatiokeskustelu	121
4. Runko, joka ei muutu	121
5. Vastausvuorosi	122
6. Vastattu, ja kierros on yhä auki	123
7. Dialogi: kierros, jolla paneeli puhuu itselleen	123
8. Kierrosten väli – tutkimuksen tulosrikkain ruutu	125
9. Kun tutkimus päättyy	125
10. Lisäpalvelut: hakemisto	125

11. Kaksi tapaa nimetä sama matka	127
12. Jos tutkimus on reaaliaikainen	127
13. Vastauksesi, sinun tietosi	128
14. Fasilitoijalle: mitä kannattaa sanoa ääneen	128
Fasilitoijan prosessi suunnittelusta luovutukseen	129
0. Kartta, jolla työskentelet	129
1. Suunnittelu on täydellisyyslista, ei velho	130
2. Kierros 0: orientaatio seitsemänä askeleena	132
3. Keruu: kierroshallintakortti	134
4. Vastausvaihe: työsi on seurantaa – ja valmistelua	136
5. Dialogivaihe: seurantaa ja moderointia	137
6. Revisiovaihe	138
7. Tulosten silmäily poistumatta työstä	138
8. Kierrosten väli: myös sinun tulosrikkain ruutusi	139
9. Raportointi ja luovutus	140
10. Poikkeukset ja niiden hinta	141
11. Mitä paneeli näkee sillä aikaa, kun teet työtäsi	141
12. Viisi asiaa, joita ei voi perua	142
13. Mikä pienennetään ja milloin	142
14. Rivi, joka kertoo, missä kohtaa kaarta olet	145
15. Eläköinti on barometrin tie, ei yleinen	146
Roolipeli: rooli paneelimatriisin laatikossa	148
Mihin roolipeli sopii	148
Työnjako: fasilitoija antaa rakenteen, panelisti valitsee laatikon	148
Fasilitoijan työvaiheet	149
Mitä panelisti näkee	149
Tekoälyn roolit paneelin täydentäjinä	150
Tulosten lukeminen	150
Tekninen kuvaus	150
Kertaäänestys seminaarissa: QR-koodi ja nimetön vastaus	152
Mihin kertaäänestys sopii	152
Ennen tilaisuutta	152
Tilaisuuden aikana	153
Äänestyksen sulkeminen	153
Tulokset	154
Rajat	154
Tekninen kuvaus	154
Panelistina avoimessa delfoissa	156
Tiliä ei tarvita	156
Delfoi ei ole kysely	156
Nimettömyys on rakenne, ei lupaus	157
Mitä muuta sivulla on	157
Jos jokin ei toimi	157
Lyhyet vastaukset	158

Fasilitoijan kokeilu viidessä vaiheessa	159
1. Avaa oma esimerkkitutkimuksesi	159
2. Katso, mihin paneeli päättyi	159
3. Lue dialogi	159
4. Muuta jotakin	160
5. Rakenna oma tutkimus	160
Kokeilun rajat	160
Kerro, mikä ei toiminut	161

ANALYYSI (DAE)

DAE-analyysi: putki, vaiheet ja laatuportit	162
Handoff sisään – mitä DAE lukee	162
Putki: 21 checkpointia, kahdeksan vaihetta	162
Laatumoottori – milloin ihminen tulee silmukkaan	163
Tuotokset	164
Entä jos DAE:tä ei ole käytössä?	164

VIITE

Sanasto	165
Usein kysytyt kysymykset (FAQ)	168
Rooli-pikaoppaat	170
Tutkija / suunnittelija	170
Fasilitoija	170
Kehittäjäkumppani	170
Panelisti	171
Päättäjä / sidosryhmä	171
Kalvot ja syväsukellus	172
Esityskalvot	172
Läpiajettu esimerkkitapaus	172

Ekosysteemin yleiskatsaus

Delfoi-ekosysteemi on kolme palvelua, jotka muodostavat yhden yhtenäisen prosessiputken mutta toimivat myös erikseen:

Suunnittelu (DPE)

Delphi Planning Ecosystem (DPE) – tutkimusasetelma: orientaatio, ilmiö, paneeli ja kysymysarkkitehtuuri.

Fasilitointi (Pronoia)

Pronoia, kuvaileva fasilitointi – paneelin ajaminen: kierrokset, dialogi, tauko ja kuvailevat raportit.

Analyysi (DAE)

Delphi Analysis Ecosystem (DAE), tulkitseva analyysi – kerätyn aineiston syväanalyysi laatuporttien ja ihmistarkistuksen alla.

Putki kulkee handoffeina: **Suunnittelu → Fasilitointi (Pronoia) → Tulkitseva analyysi (DAE)**. Jokaista osaa voi käyttää myös yksin.

Interaktiivinen ekosysteemikartta: avaa visuaalinen, klikattava yleiskatsaus – välilehdet, vaiheet, laatuportit ja perustat. Offline, projisoitava.

Käynnistys

Aloita kirjoittamalla `metodix` (Claude Codessa /`metodix`) – se avaa Metodix-aloitusvalikon ja reitittää oikeaan osaan ekosysteemiä (suunnittelu · esianalyysi · DAE-analyysi · yksittäinen menetelmä · jatka). Kaikki alkaa siitä.

Mitä haluat tehdä?

Aloittaa ensimmäinen delfoi tai tuoda valmis suunnitelma Pronoiaan – ja viimeistellä se kutsuvalmiiksi

→ [Tie Pronoiaan](#)

Suunnitella tutkimus (orientaatio, paneeli, kysymykset)

→ [Suunnittelu \(DPE\)](#)

Ajaa paneelin: kierrokset, dialogi, raportit

→ [Fasilitointi \(Pronoia\)](#)

Tulkita kerätty aineisto syvällisesti

→ [Analyysi \(DAE\)](#)

Ymmärtää miten osat kytkeytyvät päästä päähän

→ [Integraatio](#)

Kolme tasoa: operoi → delegoi → järjestelmä

Et nouse tasolta toiselle keräämällä lisää tietoa, vaan **lakkaamalla tekemästä jotain käsin**. Tämä on oppaiden punainen lanka: jokaisessa osassa tehdään näkyväksi *se yksi seuraava viiva, jonka ylittäminen oikeasti nostaa tasoa* – ei ”tässä kaikki ominaisuudet”.

TASO 1

Operoi

Ekosysteemi on työkalu, jota käytät. Et lakkaa tekemästä vaan teet edelleen itse, vain nopeammin: suunnittelet teesit, avaat kierrokset, luet tulokset.

TASO 2

Delegoi

Annat järjestelmälle tehtäviä. Jokainen niistä on yhteydessä kokonaisuuteen: tekoälypanelistit, kierroksen 0 orientaatiokeskustelut, PIRE:n kierrosväliehtotukset, tekoälyavustaja. Sinä vahvistat sen, mitä tekoäly ehdottaa.

TASO 3

Järjestelmä

Infrastruktuuri, jonka päällä kaikki toiminta pyörii. Tutkija voi keskittyä kulloiseenkin haasteeseen: suunnitelma virtaa Handoff-paketteina fasilitointiin ja analyysiin (Plan → Pronoia → DAE).

Menetelmällinen laadunvarmistus säilyy. Delegointi ei tarkoita hallinnan menettämistä: tekoälyn ehdotukset ovat aina luonnoksia, jotka vaativat tarkistuksen. Tulkinta tapahtuu DAE-ympäristössä laatuporttien mukaisesti, ja panelistin puhe tai sanelu muokataan ennen lähettämistä. Kehityskaari etenee suorasta suorittamisesta delegointiin ja lopulta järjestelmätasolle – kyse ei ole ihmisen sulkemisesta pois prosessista (human-in-the-loop).

Kuvaileva ja tulkitseva – tärkeä raja

Ekosysteemin metodisesti tärkein raja kulkee Pronoian ja DAE-analyysin välissä:

	Fasilitointi (Pronoia)	Analyysi (DAE)
Rooli	Kuvaileva fasilitointi	Tulkitseva analyysi
Kysymys	<i>Mitä paneeli sanoi ja miten näkemykset muuttuivat?</i>	<i>Mitä se tarkoittaa?</i>
Tuotos	Jakaumat, keskiluvut, konsensus/dissensus, argumentit sellaisenaan	Teemoitus, skenaariot, kausaalitasot, synteesi
Auktoriteetti	Lähtöaineisto	Menetelmällinen tulkinta-auktoriteetti

Pronoian raportti ei ole analyysi vaan sen lähtöaineisto. ”Mitä tarkoittaa” kuuluu DAE:hen, laatuporttien (κ / QVG) ja ihmistarkistuksen alle.

Mistä jatkat

- **Suunnittelijana** → Suunnittelu (DPE) (orientaatio, paneeli, kysymykset)
- **Fasilitoijana** → Fasilitointi (Pronoia) (kierrokset, dialogi, raportit)
- **Analyytikkona** → Analyysi (DAE) (CP-0...CP-20, laatuportit)
- **Kokonaisuuden hahmottajana** → Integraatio-opas (handoffit päästä päähän)

Kumpi tie Pronoiaan?

Fasilitointi (Pronoia)

Delfoi-tutkimus syntyy Pronoiaan kahta tietä. Molemmat päätyvät samaan: valmiiseen tutkimukseen, jonka paneelia, teesejä ja kierroksia voit muokata vielä luonnin jälkeen. Ero on siinä, mistä lähdet liikkeelle.

ALOITTELIJALLE

Uusi tutkimus (velho)

1. Valitse malli – yksi kullekin delfoi-variaatiolle.
2. Käy seitsemän vaihetta läpi ja muuta mallista se, mikä on sinun.
3. Luo tutkimus Pronoiaan.

Kun teet ensimmäistä delfoitasi tai sinulla ei vielä ole valmista suunnitelmaa.

KOKENEELLE

Tuo suunnitelma

1. Tuo suunnittelupluginella tehty tai velhosta tallennettu tiedosto – tai valitse erikoismalli tai esimerkkitutkimus.
2. Tarkista esikatselu.
3. Luo tutkimus, tai avaa suunnitelma velhossa muokattavaksi.

Kun suunnitelma on jo olemassa ja haluat sen Pronoiaan sellaisenaan.

Mistä löydät ne

Molemmat ovat työpöydän sivupalkissa vierekkäin: **Uusi tutkimus (velho)** ja **Tuo suunnitelma**. Painikkeen päällä näkyy lyhyt vihje siitä, kenelle kumpikin on tarkoitettu.

Tiet risteävät

Valinta ei sulje toista tietä:

- Velhon viimeisessä vaiheessa voit tallentaa suunnitelman tiedostoksi ja tuoda sen myöhemmin – vaikka kollegan tarkistettua.
- Tuontisivulta voit avata minkä tahansa suunnitelman tai mallin velhoon ja käydä sen vaiheittain läpi ennen luontia.

Seuraavaksi

- Ensimmäinen delfoi velhon avustuksella – kuva jokaisesta vaiheesta.
- Suunnitelmasta Pronoiaan – suunnitelmatiedosto, erikoismallit ja esimerkkitutkimukset.
- Suunnitelman viimeistely Pronoiassa – kummankin tien jälkeen: luonnoksesta kutsuvalmiiksi.

Ensimmäinen delfoi velhon avustuksella

► Katso video: https://youtu.be/V_1Oa9IHm2E

Fasilitointi (Pronoia)

Velho on tie ensimmäiseen delfoihin. Se kysyy tutkimuksen tiedot seitsemässä vaiheessa, ja valmis malli täyttää jokaisen vaiheen puolestasi. Sinun tehtäväsi on muuttaa mallista se, mikä on sinun: aihe, ilmiö, paneeli ja teesit.

Avaa velho työpöydän painikkeesta **+** **Uusi tutkimus (velho)**. Varaa aikaa puolesta tunnista tuntiin.

Ennen kuin aloitat

- **Jokaisessa vaiheessa on ohje.** Avaa se kohdasta **Mitä tässä vaiheessa tehdään?** Kentän vieressä oleva ⓘ selittää yksittäisen valinnan.
- **Keskeneräinen suunnitelma säilyy.** Velho tallentaa sen selaimen jokaisen muutoksen jälkeen, joten voit jatkaa myöhemmin samalla koneella.
- **Mikään ei luku.** Kaikkea voi muokata vielä Pronoiassa tutkimuksen luonnin jälkeen.

Aloita mallista

Mallit ovat velhon ensimmäisen vaiheen alaosassa, navigointipainikkeiden alla. Malleja on neljä, yksi kullekin delfoi-variaatiolle:

- **Classic Delphi** – asteikkoteesit perusteluineen ja asiantuntijapaneeli, kaksi kierrosta. Turvallisin ensimmäinen valinta.
- **Argument Delphi** – perustelut ja paneelin keskustelu ovat aineiston ydin.
- **Real-Time Delphi** – yksi kierros, joka on auki alusta loppuun; panelistit näkevät ryhmän tilanteen ja päivittävät kantaansa milloin vain.
- **Barometer Delphi** – samat teesit toistuvina mittausaaltoina pitkäkestoiseen seurantaan.

Jos et tiedä, mistä aloittaa, valitse Classic Delphi tai Real-Time Delphi. Paina mallin kortissa **Käytä tätä mallia**.

Aloita valmiista mallista - yksi kullekin variaatiolle

Malli täyttää koko velhon - variaation, paneelin ja teesit - ja voit muuttaa siinä kaiken. Jokaisessa vaiheessa näet, mitä mallissa kannattaa muuttaa omaksi. Jos et tiedä, mistä aloittaa, valitse Klassinen Delfoi tai Real-Time Delphi.

Klassinen Delfoi

Classic Delphi · S - Strateginen

Asteikkoteesit
(todennäköisyys/toivottavuus) +
perustelut, asiantuntijapaneeli, 2
kierrosta. Ennakoinnin turvallis
yleisasetelma.

Käytä tätä mallia

Argumentti-Delfoi

Argument Delphi · D -
Intentionaalinen yhdistelmä
(N+S+R)

Dialektiset teesit + pakollinen
perustelu, dialogi päällä, 7x3-
episteeminen koodaus DAE:ssa.
Ekosysteemin tunnusmalli.

Käytä tätä mallia

Real-Time Delphi

Real-Time Delphi · R - Radikaali

Jatkuva ikkuna ilman kiinteitä
kierroksia: panelistit näkevät ryhmän
tilan ja päivittävät kantaansa milloin
vain. Nopea, asynkroninen.

Käytä tätä mallia

Barometri

Barometer Delphi · S - Strateginen

Toistuvat aallot, sama teespatteristo
ajassa — trendin ja
mielipidemuutoksen seuranta.
Pitkäkestoiseen seurantaan.

Käytä tätä mallia

Erikoismallit, valmiit esimerkkitutkimukset ja suunnitteluplugareilla tehdyn suunnitelman tuonti löytyvät kokeneen käyttäjän sivulta: [Tuo suunnitelma](#) →

Kun malli on ladattu, jokaisen vaiheen yläreunassa on oranssi laatikko, joka kertoo, mitä mallissa kannattaa muuttaa juuri siinä vaiheessa. Jos olit jo kirjoittanut otsikon tai tarkoituksen, malli ei korvaa niitä.

Vaihe 1: Tutkimus

Kirjoita **Otsikko** ja **Tarkoitus** / **tutkimuskysymys** omasta aiheestasi. Mallin orientaatio ja variaatio kannattaa pitää ensimmäisellä kerralla sellaisinaan - ne on valittu mallin mukaan. Jokaisen vaihtoehdon alla on lyhyt selitys, ja linkistä **Mikä variaatio sopii? Lue ohje: neljä variaatiota** → pääset vertailuun.

Kieli ja alue on se kieli, jolla panelistit näkevät tutkimuksen. Se voi olla eri kuin kieli, jolla itse käytät velhoa.

Uusi tutkimus - velho

Täytä lomake vaiheittain. Velho luo tutkimuksen Pronoiaan, ja halutessasi voit tallentaa suunnitelman myös tiedostoksi.

 Opas: Ensimmäinen delfoi velholla - kuvat jokaisesta vaiheesta ➔

1 Tutkimus	2 Ilmiö	3 Paneeli	4 Teesit	5 Kierros 0	6 Arvio suunnitelmasta	7 Yhteenveto
----------------------	-------------------	---------------------	--------------------	-----------------------	-------------------------------------	------------------------

Malli "Klassinen Delfoi": Pidä Classic Delphi ja orientaatio S; vaihda otsikko ja tarkoitus omaan aiheeseesi.

1. Tutkimuksen perustiedot

Velho tallentaa keskeneräisen suunnitelman automaattisesti tähän selaimeen, joten voit jatkaa myöhemmin samalla koneella. Kaikkea suunnittelutietoa voi myös muokata ja poistaa myöhemmin Delphi Pronoia -alustalla.

① Mitä tässä vaiheessa tehdään? ▼

Otsikko

Malli: Klassinen Delfoi

Aliotsikko (valinnainen)

Valmis tutkimusmalli – muokkaa ilmiökuvausta, paneelia ja teesejä oman tutkimuksesi mukaan.

Tarkoitus / tutkimuskysymys

Asteikkoteesit (todennäköisyys/toivottavuus) + perustelut, asiantuntijapaneeli, 2 kierrosta. Ennakoinnin turvallisin yleisasetelma.

Orientaatio (B1) ⓘ

N – Normatiivinen

S – Strateginen

R – Radikaali

E – Emergentti (abduktiivinen)

D – Intentionaalinen yhdistelmä (N+S+R)

D+ – Nelipolkuinen (D ja E rinnakkain)

Miten tavoitteeseen päästään ja kuka tekee? Keinot, toimeenpano ja vaihtoehtoiset reitit.

Variaatio ⓘ

Argument Delphi

Classic Delphi

Real-Time Delphi

Barometer Delphi

Sama prosessi kuin Argument Delphissä, mutta tavoite on perusteltu yksimielisyys: kanta, jonka varassa voi toimia.

Mikä variaatio sopii? Lue ohje: neljä variaatiota ➔

Reittityyppi ⓘ

A – Suora eDelphi

B – tekoälysimulaattori

C – Hybridi (sim + ihmiset)

Panelistit ovat ihmisiä. Tekoäly voi avustaa, mutta se ei vastaa.

Kieli ja alue ⓘ

Vaihe 2: Ilmiö

Ilmiökuvaus on tutkimuksen kova ydin: mitä tutkitaan ja mitä rajataan pois. Korvaa mallin TÄYTÄ-teksti omalla kuvauksellasi – vähintään 100 merkkiä. Alakysymykset ja katvealueet ovat valinnaisia; tyhjät rivit voi poistaa x-painikkeella.

← Palvelun etusivulle

Uusi tutkimus – velho

Täytä lomake vaiheittain. Velho luo tutkimuksen Pronoiaan, ja halutessasi voit tallentaa suunnitelman myös tiedostoksi.

 Opas: Ensimmäinen delfoi velholla - kuvat jokaisesta vaiheesta ➔

✓ Tutkimus	2 Ilmiö	3 Paneeli	4 Teesit	5 Kierros 0	6 Arvio suunnitelmasta	7 Yhteenveto
---------------	-------------------	--------------	-------------	----------------	------------------------------	-----------------

Malli "Klassinen Delfoi": Kirjoita ilmiökuvaus omasta aiheestasi: mitä tutkitaan ja mitä rajataan pois.

2. Ilmiökuvaus (B3)

① Mitä tässä vaiheessa tehdään? ▼

Ilmiön kuvaus (vähintään 100 merkkiä - tutkimuksen kova ydin)

TÄYTÄ: kuvaa tarkasteltava ilmiö 3–6 lauseella. Mitä tutkitaan ja miksi juuri nyt? Korvaa tämä omalla ilmiölläsi.

Ohjaavat alakysymykset (valinnainen)

TÄYTÄ: 1. avainkysymys?

TÄYTÄ: 2. avainkysymys?

TÄYTÄ: 3. avainkysymys?

Tunnistettut katvealueet (valinnainen) ⓘ

← Edellinen

Seuraava →

Vaihe 3: Paneeli

Paneeli kuvataan matriisina, jossa on kaksi akselia: **Asiantuntijuus** (mitä panelisti tietää ilmiöstä) ja **Asianosaisuus** (keneen ilmiö vaikuttaa). Kummallakin akselilla on kategoriat, ja jokaisella kategorialla on otsikko ja kuvaus. Muuta mallin kategoriat oman alasi ryhmiksi.

Panelistit kirjoitetaan rooleina, ei niminä – esimerkiksi ”kunnan sivistysjohtaja”. Nimet ja sähköpostiosoitteet lisätään vasta Pronoian paneelinäkymässä. Paneelissa on oltava vähintään yksi ihminen; tekoälypanelistit ovat valinnaisia.

Tekoälypanelistin perspektiiviprofiili näkyy kuvana: neljä akselia nimineen ja arvoineen, ja muut tekoälypanelistit haaleina katkoviivoina, joten näet, kuinka kaukana profiilit ovat toisistaan. **Lataa PNG** ja **Lataa SVG** tallentavat kuvan otsikoineen ja akselien ääripäineen esimerkiksi raporttiin tai diaan.

Uusi tutkimus - velho

Täytä lomake vaiheittain. Velho luo tutkimuksen Pronoiaan, ja halutessasi voit tallentaa suunnitelman myös tiedostoksi.

 Opas: Ensimmäinen delfoi velholla - kuvat jokaisesta vaiheesta ➔

✓ Tutkimus	✓ Ilmiö	3 Paneeli	4 Teesit	5 Kierros 0	6 Arvio suunnitelmasta	7 Yhteenveto
---------------	------------	---------------------	-------------	----------------	------------------------------	-----------------

Malli "Klassinen Delfoi": Pidä asiantuntijamatriisi. Muuta kategoriat oman alasi osaamisryhmiksi ja kirjoita panelisteille roolit, ei nimiä.

3. Paneeli (B4)

① Mitä tässä vaiheessa tehdään? ▼

► Lisätietoja: kattaako paneeli tarvittavat näkökulmat?

Matriisin tyyppi ⓘ

Asiantuntijamatriisi - Panelistit valitaan sen perusteella, mitä he tietävät ilmiöstä. Määräytyy orientaatiosta (S).

Asiantuntijuus - kategoriat (3)

Millaista tietoa tai osaamista ilmiöstä tarvitaan? Jokainen kategoria on yksi ryhmä, esim. tutkijat, viranomaiset tai yrittäjät.

Tutkimus

Tutkittu tieto ilmiöstä ja sen kehityssuunnista.

Käytäntö

Arjen kokemus siitä, miten ilmiö näkyy työssä ja palveluissa.

Hallinto & päätöksenteko

Näkemys siitä, mitä päätöksenteossa ja ohjauksessa on mahdollista tehdä.

+ Lisää asiantuntijuuden kategoria

Asianosaisuus - kategoriat (3)

Kenen arkeen tai etuihin ilmiö vaikuttaa? Esim. asukkaat, työntekijät tai rahoittajat. Valinnainen, mutta auttaa näkemään, kenen ääni paneelista puuttuu.

Julkinen sektori

Vaihe 4: Teesit

Teesit ovat ne väitteet ja kysymykset, joihin paneeli vastaa. Pidä mallin rakenne ja kysymystyytit, ja kirjoita teesien tekstit omiin sanoihisi (vähintään 20 merkkiä). Uusia teesejä lisäät sivun alaosan painikkeilla, esimerkiksi **+ Asteikko** tai **+ Avoin kysymys**.

Uusi tutkimus - velho

Täytä lomake vaiheittain. Velho luo tutkimuksen Pronoiaan, ja halutessasi voit tallentaa suunnitelman myös tiedostoksi.

 Opas: Ensimmäinen delfoi velholla - kuvat jokaisesta vaiheesta ➔

✓ Tutkimus	✓ Ilmiö	✓ Paneeli	4 Teesit	5 Kierros 0	6 Arvio suunnitelmasta	7 Yhteenveto
---------------	------------	--------------	-------------	----------------	------------------------------	-----------------

Malli "Klassinen Delfoi": Pidä rakenne – kaksi asteikkoteesiä ja yksi avoin kysymys – ja kirjoita teesien tekstit omiin sanoihisi.

4. Teesit (B5)

① Mitä tässä vaiheessa tehdään? ▼

Rakenne ①

Dialektinen

Abduktiivinen

Lineaarinen

Temaattinen

Teesit ovat väitteitä, joihin otetaan kantaa puolesta ja vastaan; perustelut ovat aineiston ydin. Luonteva N-, S-, R- ja D-orientaatiossa.

Teesit (3)

T1 · Asteikko

Otsikko (valinnainen) - lyhyt nimi, jolla teesi näkyy listoissa ja raporteissa

Tarkasteltava ilmiö yleistyy valtavirtaan tarkastelujaksolla. (Muokkaa teesi omaan ilmiöösi.)

Selite: mitä teesi koskee ja mitä se rajaa ulos (valinnainen, näkyy panelistille väitteen alla)

Asteikon alin ja ylin arvo: -

KRITEERIMUUTTUJAT

Samaa/eri mieltä

✓ Todennäköisyys

✓ Toivottavuus

Tärkeys

Vaikutus

Varmuus omasta arviostasi

+ oma kriteeri

Todennäköisyys — navat: epätodennäköinen - todennäköinen

Toivottavuus — navat: ei-toivottava - toivottava

T2 · Asteikko

Otsikko (valinnainen) - lyhyt nimi, jolla teesi näkyy listoissa ja raporteissa

Kehitys on toivottavaa yhteiskunnan kokonaisedun kannalta. (Muokkaa: toivottavuus.)

Vaihe 5: Kierros 0

Kierros 0 on vapaaehtoinen orientaatiokeskustelu muutaman avaininformantin kanssa ennen ensimmäistä kierrosta. Se on oletuksena pois päältä, ja ensimmäiseen tutkimukseen se kannattaa jättää pois. Barometrimallissa tässä vaiheessa asetetaan myös mittausaaltojen aikataulu.

[← Palvelun etusivulle](#)

Uusi tutkimus - velho

Täytä lomake vaiheittain. Velho luo tutkimuksen Pronoiaan, ja halutessasi voit tallentaa suunnitelman myös tiedostoksi.

 Opas: Ensimmäinen delfoi velholla - kuvat jokaisesta vaiheesta [↗](#)

Tutkimus

Ilmiö

Paneeli

Teesit

5
Kierros 0

6
Arvio
suunnitelmasta

7
Yhteenveto

5. Kierroksen 0 asetukset

① **Mitä tässä vaiheessa tehdään?** ▼

Kierros 0 on vapaaehtoinen orientaatiokeskustelu ennen ensimmäistä kierrosta. Se on tarkoitettu avaininformanteille: muutamalle ilmiön kentän hyvin tuntevalle henkilölle, jotka auttavat rajaamaan ilmiön, tarkistamaan teesit ja löytämään paneelista puuttuvat näkökulmat. Keskustelun käy tekoälyapuri Kastalia, ja siitä koottu yhteenveto siirtyy kierroksen 1 taustatiedoksi koko paneelille.

Kierros 0 ei ole delfoin kierros: sen vastauksia ei lasketa tuloksiin. Siksi se sopii kaikkiin variaatioihin, myös kaksikierroksiseen Classic Delphiin, jossa se käydään ennen kierrosta 1. Keitä keskusteluun kutsutaan, valitset myöhemmin Pronoian paneelinäkymässä. Kierrosta 0 ei voi käydä jälkikäteen, kun kierros 1 on avattu.

☐ Otan Kierroksen 0 käyttöön (avaininformanttien orientaatiokeskustelu)

← Edellinen

Seuraava →

Vaihe 6: Arvio suunnitelmasta

Arvioi suunnitelmasi kolmella kriteerillä: relevanssi, selkeys ja monipuolisuus. Rastita kohta, kun olet itse todennut sen täyttyvän – Pronoia ei tarkista niitä puolestasi.

[← Palvelun etusivulle](#)

Uusi tutkimus - velho

Täytä lomake vaiheittain. Velho luo tutkimuksen Pronoiaan, ja halutessasi voit tallentaa suunnitelman myös tiedostoksi.

 Opas: Ensimmäinen delfoi velholla - kuvat jokaisesta vaiheesta ➔

✓ Tutkimus	✓ Ilmiö	✓ Paneeli	✓ Teesit	✓ Kierros 0	6 Arvio suunnitelmasta	7 Yhteenveto
---------------	------------	--------------	-------------	----------------	-------------------------------------	------------------------

6. Arvio suunnitelmasta

① Mitä tässä vaiheessa tehdään? ▼

Arvioi suunnitelmasi kolmella kriteerillä. Rastita kohta, kun olet itse todennut, että se täyttyy – Pronoia ei tarkista niitä puolestasi.

- ☒ Relevanssi – tutkimuskysymykset ovat merkityksellisiä ja ajankohtaisia
- ☒ Selkeys – ilmiökuvaus, paneeli ja teesit on muotoiltu ymmärrettävästi
- ☒ Monipuolisuus – paneelin näkökulmat kattavat ilmiön (katso paneelivaiheen Lisätietoja-kohta)

Tila: ✓ **Suunnitelma on arvioitu. Seuraavaksi: tarkista yhteenveto ja luo tutkimus.**

[← Edellinen](#)

[Seuraava →](#)

Vaihe 7: Yhteenveto ja luonti

Yhteenvedossa näet koko suunnitelman yhdellä silmäyksellä. Kun kaikki näyttää oikealta, paina **Luo tutkimus Pronoiaan** ➔. Tutkimus syntyy heti, ja pääset avaamaan sen fasilitoijan näkymään.

Halutessasi voit tallentaa suunnitelman myös tiedostoksi painikkeella **Tallenna suunnitelmätiedosto (Bootstrap Package, JSON)** – esimerkiksi arkistoon tai kollegan tarkistettavaksi. Tiedostoa ei tarvita, jos luot tutkimuksen suoraan.

← Palvelun etusivulle

Uusi tutkimus - velho

Täytä lomake vaiheittain. Velho luo tutkimuksen Pronoiaan, ja halutessasi voit tallentaa suunnitelman myös tiedostoksi.

 Opas: Ensimmäinen delfoi velholla - kuvat jokaisesta vaiheesta ➔

✓ Tutkimus	✓ Ilmiö	✓ Paneeli	✓ Teesit	✓ Kierros 0	✓ Arvio suunnitelmasta	7 Yhteenveto
---------------	------------	--------------	-------------	----------------	---------------------------	------------------------

7. Yhteenveto

① Mitä tässä vaiheessa tehdään? ▼

Tutkimus

Malli: Klassinen Delfoi

Valmis tutkimusmalli - muokkaa
ilmiökuvausta, paneelia ja teesejä
oman tutkimuksesi mukaan.

Orientaatio: S - Strateginen · Reitti: A
- Suora eDelphi

Paneeli

**3 panelistia (ihmisiä 3,
tekoälypanelisteja 0)**
3 kategoriaa

Teesit

3 teesiä

Asteikko + Asteikko + Avoin kysymys

Kierros 0 + kierrokset

Kierros 0: Pois

Kierroksia lisätään tutkimuksen
aikana

Arvio suunnitelmasta

✓ **Suunnitelma on arvioitu.**
**Seuraavaksi: tarkista
yhteenveto ja luo tutkimus.**

Voit tallentaa suunnitelman suunnitelmatiedostoksi (Bootstrap Package, JSON): sen voi arkistoida, lähettää kollegalle tarkistettavaksi tai tuoda myöhemmin Pronoiaan (Tuo suunnitelma). Et tarvitse tiedostoa, jos luot tutkimuksen suoraan - "Luo tutkimus Pronoiaan" tekee kaiken. Tekninen näkymä on kokeneille.

► Näytä suunnitelmatiedosto teknisessä muodossa (Bootstrap Package, JSON)

Luo tutkimus Pronoiaan ➔

Tallenna suunnitelmatiedosto (Bootstrap Package, JSON)

← Edellinen

Jos keskeytät

Kun avaat velhon uudelleen samalla koneella ja selaimella, se jatkaa siitä, mihin jäit, ja kertoo milloin luonnos tallentui. Painikkeesta **Aloita alusta** saat tyhjän velhon - velho kysyy vielä varmistuksen, ennen kuin luonnos poistuu.

← Palvelun etusivulle

Uusi tutkimus - velho

Täytä lomake vaiheittain. Velho luo tutkimuksen Pronoiiaan, ja halutessasi voit tallentaa suunnitelman myös tiedostoksi.

 Opas: Ensimmäinen delfoi velholla - kuvat jokaisesta vaiheesta ➔

Jatkat keskeneräistä suunnitelmaa, joka tallentui tähän selaimeen 2.10.2026 klo 13.38.17. [Aloita alusta](#)

✓ Tutkimus	✓ Ilmiö	✓ Paneeli	✓ Teesit	✓ Kierros 0	✓ Arvio suunnitelmasta	7 Yhteenveto
---------------	------------	--------------	-------------	----------------	------------------------------	-----------------

Mitä seuraavaksi

Tutkimus on nyt Pronoiassa luonnoksena. Seuraavaksi viimeistelet sen: vahvistat tekoälytilan, täydennät rekisterinpitäjän, kirjoitat teesit omiksi, lisäät oikeat panelistit ja luot kutsulinkit. Siitä kertoo kuvin Suunnitelman viimeistely Pronoiassa. Kierroksen avaamisesta eteenpäin: Fasilitoijan prosessi suunnittelusta luovutukseen.

Suunnitelmasta Pronoiaan

Tämä on tie silloin, kun suunnitelma on jo olemassa – tai kun haluat aloittaa erikoismallista tai valmiista esimerkkitutkimuksesta. Avaa sivu työpöydän painikkeesta **Tuo suunnitelma.**

← Palvelun etusivulle

Tuo suunnitelma

Kokeneen käyttäjän polku: tuo suunnitteluplugareilla tehty tai velhosta tallennettu suunnitelmatiedosto, tai aloita erikoismallista tai valmiista esimerkkitutkimuksesta. Näet suunnitelman ennen kuin Pronoia luo siitä tutkimuksen, ja voit myös avata sen velhoon muokattavaksi.

 Opas: Suunnitelmasta Pronoiaan ↗

Ensimmäinen delfoi? Velho opastaa vaihe vaiheelta, ja siinä on valmis malli kullekin variaatiolle. [Avaa velho](#) →

Oma suunnitelmatiedosto

Suunnitelmatiedosto syntyy Metodixin suunnitteluplugareilla laatuportin jälkeen tai velhon viimeisessä vaiheessa (Tallenna suunnitelmatiedosto).

Pudota suunnitelmatiedosto tähän

tai valitse tiedosto painamalla (.json)

Mistä suunnitelmatiedosto tulee

Suunnitelmatiedosto (JSON) on suunnitelma koneluettavassa muodossa. Se syntyy kahdella tavalla:

- **Suunnittelupluginella.** Kirjoita Claudessa `metodix` ja valitse suunnittelu. Kun suunnittelu kysyy kohdealustaa, valitse Pronoia. Laatuportin jälkeen suunnittelu tuottaa suunnitelmatiedoston, jonka tallennat koneellesi.
- **Velhosta.** Velhon viimeisessä vaiheessa on painike **Tallenna suunnitelmatiedosto (Bootstrap Package, JSON)**.

Suunnittelupluginit ovat Metodixin lisensoiduille kumppaneille. Jos sinulla ei vielä ole niitä, asennusohjeen saat Metodixilta.

Tuo oma tiedosto

Pudota tiedosto kohtaan **Oma suunnitelmätiedosto** tai valitse se painamalla. Pronoia tarkistaa suunnitelman heti ja näyttää esikatselun. Mitään ei vielä luoda.

Tai aloita mallista

Sivun alaosassa on kaksi mallijoukkoa:

- **Erikoismallit** – valmiit suunnitelmat erityistarpeisiin: osallistava kuntalais-Delfoi, yritysstrategia ja täysin tekoälypanelisteista koottu perspektiivipaneeli.
- **Valmiit esimerkkitutkimukset** – täytettyjä esimerkkejä tutuista aiheista tekoälypanelisteineen. Luo esimerkki, aja tekoälypanelistit ja katso, miltä valmis delfoi näyttää.

Mallin kortissa on kaksi painiketta: **Esikatsele** vie samaan esikatseluun kuin oma tiedosto, ja **Avaa velhossa** avaa mallin velhoon muokattavaksi.

Erikoismallit

Valmiit suunnitelmat erityistarpeisiin. Esikatselke ja luo sellaisenaan, tai avaa velhossa ja muokkaa omaksesi.

Osallistava kuntalais-Delfoi

Classic Delphi · E - Emergentti
(abduktiivinen)

Osallistava paneeli havainnoijamatriisissa: asiantuntijuus eli teema-alue (palvelut, talous, ympäristö) x asianosaisuus (kuntalainen, viranhaltija, päättäjä, järjestö). Soluun voi sijoittaa useita panelisteja ja tyhjiäkin soluja esiintyy — fasilitoija muokkaa ryhmät omaan tilanteeseensa.

Teesejä 3 · panelisteja 6 · kierroksia 2

Esikatselke

Avaa velhossa

Yritysstrategia-Delfoi

Argument Delphi · N - Normatiivinen

Hybridi kierrosdelfoi: argumentatiivinen, moniääninen prosessi, jonka VIIMEINEN kierros on konsensusmallinen. Voi lähteä osallistavasta kartoituksesta (henkilöstö, sidosryhmät). 3 kierrosta.

Teesejä 3 · panelisteja 4 · kierroksia 3

Esikatselke

Avaa velhossa

Täys-AI-perspektiivipaneeli (Hautamäki)

Argument Delphi · S - Strateginen

Tekoälypaneeli kaksiakselisella matriisilla (Asiantuntijuus x Asianosaisuus): roolit asemoidaan soluihin ja Hautamäki-perspektiivit täydentävät asetelmaa, ja yksi oma vastaajapaikka on ihmiselle. Prosessi ajettavissa tekoälypanelisteilla (reitti B) — teesien koeajoon ja ihmisvalidoidun tekoälyanalyysin kehittämiseen.

Teesejä 2 · panelisteja 5, joista tekoälyä 4 · kierroksia 2

Esikatselke

Avaa velhossa

Valmiit esimerkkitutkimukset

Täytettyjä esimerkkejä tutuista aiheista tekoälypanelisteineen. Luo esimerkki, aja tekoälypanelistit ja katso, miltä valmis delfoi näyttää.

Esimerkki: Ruuan tulevaisuus 2040

Argument Delphi · D -
Intentionaalinen yhdistelmä (N+S+R)

Valmiiksi täytetty esimerkkitutkimus tutulla aiheella: kuusi teesiä kuudella kysymystyyppillä, 10 tekoälypanelistia kahden akselin matriisissa (kaksi solua tarkoituksella tyhjinä), ilmiökuvaus lähteineen, 2 kierrosta. Aja tekoälypanelistit ja katso, miltä valmis delfoi näyttää.

Teesejä 6 · panelisteja 11, joista tekoälyä 10 · kierroksia 2

Esikatselke

Avaa velhossa

Esimerkki: Työyhteisön kulttuuri nyt ja 2031

Argument Delphi · D -
Intentionaalinen yhdistelmä (N+S+R)

Lyhyt kulttuurimittari kilpailevien arvojen kehikon pohjalta (omin kysymyksiin): sama kysymys nyt ja 2031, 100 pistettä neljälle kulttuurin painotukselle kolmella ulottuvuudella. 8 tekoälypanelistia matriisissa (asiantuntijuus = asema, asianosaisuus = työvuodet), 2 kierrosta. Demomalli.

Teesejä 7 · panelisteja 9, joista tekoälyä 8 · kierroksia 2

Esikatselke

Avaa velhossa

Esimerkki: Tekoäly ja me - ajattelijat mukana (yläkoulu)

Argument Delphi · D -
Intentionaalinen yhdistelmä (N+S+R)

Roolipeli yläkouluun: oppilaat keskustelevat tekoälystä kahdeksan historian ajattelijan kanssa, joita tekoäly esittää (Sokrates, Kungfutse, Ada Lovelace, Alan Turing, Mary Shelley, Leonardo da Vinci, Mahatma Gandhi, Eleanor Roosevelt). Matriisissa asiantuntijuus = ajattelutapa, asianosaisuus = aika. Kytke roolipeli asetuksista.

Teesejä 5 · panelisteja 9, joista tekoälyä 8 · kierroksia 2

Esikatselke

Avaa velhossa

Lue esikatselu

Esikatselu kertoo, onko suunnitelma kunnossa, ja näyttää sen samoilla nimillä kuin velho: tutkimus, ilmiö, paneeli, teesit, kierrokset ja **Arvio suunnitelmasta**. Huomautukset eivät estä luontia; jos suunnitelmassa on korjattavaa, luontipainike pysyy harmaana ja syy näkyy listana.

[← Palvelun etusivulle](#)

Tuo suunnitelma

Kokeneen käyttäjän polku: tuo suunnitteluplugareilla tehty tai velhosta tallennettu suunnitelmatiedosto, tai aloita erikoismallista tai valmiista esimerkkitutkimuksesta. Näet suunnitelman ennen kuin Pronoia luo siitä tutkimuksen, ja voit myös avata sen velhoon muokattavaksi.

 Opas: Suunnitelmasta Pronoiaan ↗

Ensimmäinen delfoi? Velho opastaa vaihe vaiheelta, ja siinä on valmis malli kullekin variaatiolle. [Avaa velho →](#)

✓ Suunnitelma on kunnossa

TUTKIMUS

Otsikko **Malli: Yritysstrategia-Delfoi**
Aliotsikko **Valmis tutkimusmalli -
muokkaa ilmiökuvasta,
paneelia ja teesejä oman
tutkimuksesi mukaan.**
Variaatio **Argument Delphi**
Orientaatio **N - Normatiivinen**

ILMIÖ

TÄYTÄ: kuvaa tarkasteltava ilmiö 3–6
lauseella. Mitä tutkitaan ja miksi juuri
nyt? Korvaa tämä omalla ilmiölläsi.
Avainkysymyksiä 3

PANEELI

Yhteensä 4
Ihmisiä 4
Tekoälypanelisteja 0
Matriisi **Asiantuntijamatriisi**

TEESIT

Yhteensä 3 teesiä
Rakenne **Dialektinen**

Asteikko: Strateginen suunta X on
oikea organisaatiollemme.
(Argumentatiivinen k...
Avoin kysymys: Esitä vahvin vasta-
argumentti suunnalle ja ehto, jolla
muuttaisit kant...
Asteikko: Voimme sitoutua
yhteiseen suuntaan dialogin
jälkeen. (Konsensuskierros...

KIERROKSET

Kierroksia 3
Kierros 0 Ei
Jatkokysymyksiä 2

ARVIO SUUNNITELMASTA

Kaikki kriteerit täyttyvät ✓ Kyllä

► Tekniset tiedot

Avaa velhossa, jos haluat tarkistaa ja muokata suunnitelmaa vaihe vaiheelta. Velho ei kannata kaikkia suunnitteluplugarien lisätietoja (esimerkiksi perspektiivikerrosta) – jos ne ovat tärkeitä, luo tutkimus suoraan tästä.

Peru

Avaa velhossa

Luo tutkimus →

Tekniset tiedot ovat taitettuina esikatselun alla. Avaa ne, kun tarkistat suunnitteluplugin tiedostoa: niissä ovat tiedoston skeematunniste, tuottaja, reitti ja kielikoodi sekä perspektiivikerroksen luvut, jos suunnitelmassa on sellainen.

▼ Tekniset tiedot

Tiedoston skeematunniste	planning-to-pronoia.v1.0
Pronoian skeematunniste	planning-to-pronoia.v1.0
Sopimus	_governance/contracts/sarana1_bootstrap.v5.schema.json
Tuottaja	gen_study_templates 2.1-corporate-strategy-fi
Reitti	A - Suora eDelphi
Kielikoodi	fi
DAE-yhteensopivuus	✓

Luo tutkimus – tai avaa velhossa

Esikatselun alla on kolme valintaa:

- **Luo tutkimus** → luo tutkimuksen suoraan suunnitelmasta. Kaikki tiedoston tiedot siirtyvät Pronoiaan.
- **Avaa velhossa** avaa suunnitelman velhoon, jossa voit käydä sen läpi vaihe vaiheelta ja muokata ennen luontia. Velho ei kanna kaikkia suunnittelupuginien lisätietoja (esimerkiksi perspektiivikerrosta) – jos ne ovat tärkeitä, luo tutkimus suoraan.
- **Peru** palaa alkuun.

Jos velhossa on keskeneräinen luonnos, sivu kysyy ensin, korvataanko se. Velho kertoo yläreunassa, mistä suunnitelma tuli.

← Palvelun etusivulle

Uusi tutkimus – velho

Täytä lomake vaiheittain. Velho luo tutkimuksen Pronoiaan, ja halutessasi voit tallentaa suunnitelman myös tiedostoksi.

 Opas: Ensimmäinen delfoi velholla – kuvat jokaisesta vaiheesta ↗

Avattu tuonnista: Malli: Yritysstrategia-Delfoi. Käy vaiheet läpi ja muokkaa tarvittaessa – velho luo tutkimuksen viimeisessä vaiheessa.

1

Tutkimus

2

Ilmiö

3

Paneeli

4

Teesit

5

Kierros 0

6

Arvio
suunnitelmasta

7

Yhteenveto

Malli "Yritysstrategia-Delfoi": Pidä Argument Delphi ja orientaatio N: kolme kierrosta, joista viimeinen tähtää yhteiseen kantaan.

Sama suunnitelma kahdesti

Jos sama suunnitelmatiedosto on jo tuotu, sivu kertoo sen ja kysyy, luodaanko silti uusi rinnakkainen tutkimus: **Luo uusi tutkimus** tai **Älä luo**. Joskus sama suunnitelma ajetaan tarkoituksella uudelleen, joten tuonti ei estä sitä.

Luonnin jälkeen

Kun tutkimus on luotu, paina **Avaa tutkimus →**. Jos tiedostossa oli kenttiä, joille Pronoiassa ei ole vastinetta, ne luetellaan kohdassa **Kentät, joille ei ollut vastaanottajaa** – tuonti onnistui silti. Tutkimus on luonnos, jonka viimeistelet, ennen kuin paneelin voi kutsua: Suunnitelman viimeistely Pronoiassa. Siitä eteenpäin työ jatkuu kuten minkä tahansa tutkimuksen kanssa: Fasilitoijan prosessi suunnittelusta luovutukseen. Koko kaari suunnittelusta analyysiin: Integraatio: Plan → Pronoia → DAE.

Suunnitelman viimeistely Pronoiassa

► Katso video: <https://youtu.be/QJmNShrjY1g>

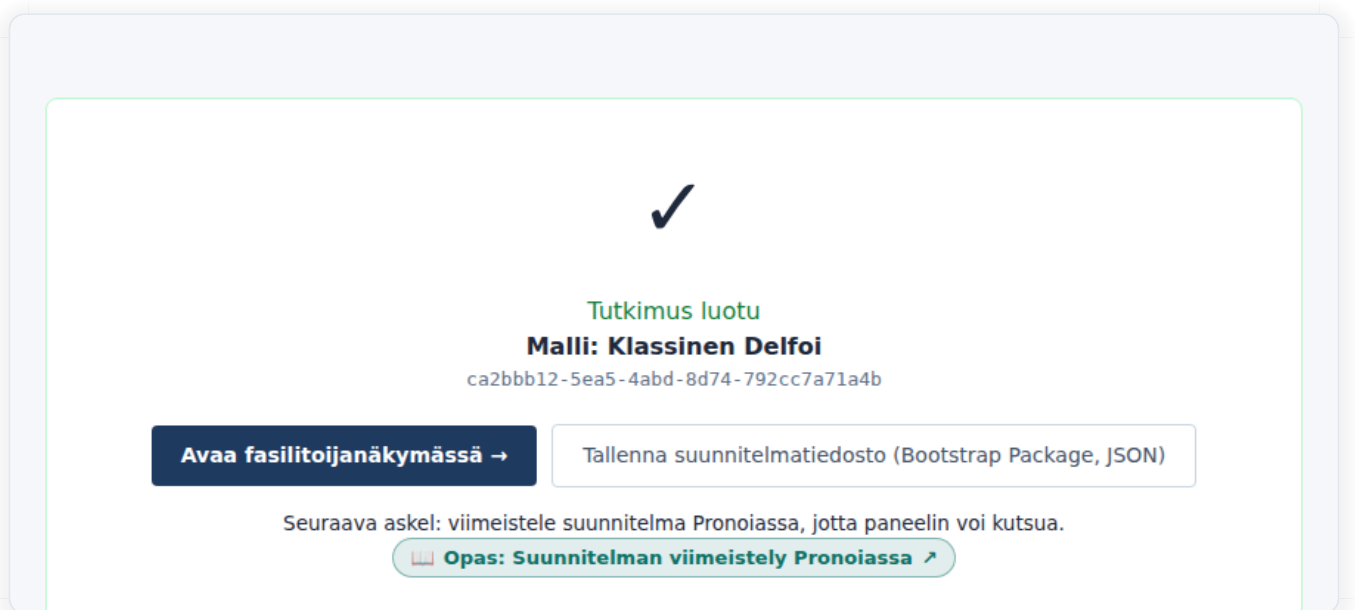
Fasilitointi (Pronoia)

Kun tutkimus on luotu velholla tai tuotu suunnitelmana, se on Pronoiassa **luonnos**. Malli on täyttänyt siihen rungon: kuvauksen, kierrokset, paneelin roolit ja teesit. Osa asioista jää kuitenkin aina sinulle, koska ne ovat sinun tutkimuksesi tietoja eikä malli voi tietää niitä.

Tämä opas vie luonnoksen siihen pisteeseen, jossa paneelin voi kutsua ensimmäiselle kierrokselle. Varaa aikaa puolesta tunnista tuntiin – suurin osa siitä kuluu teesien ja panelistien parissa.

Mistä aloitat

Velhon viimeisessä ruudussa paina **Avaa fasilitoijanäkymässä →**. Tuontisivulla sama painike on **Avaa tutkimus →**. Molemmissa ruuduissa on myös linkki tähän oppaaseen.

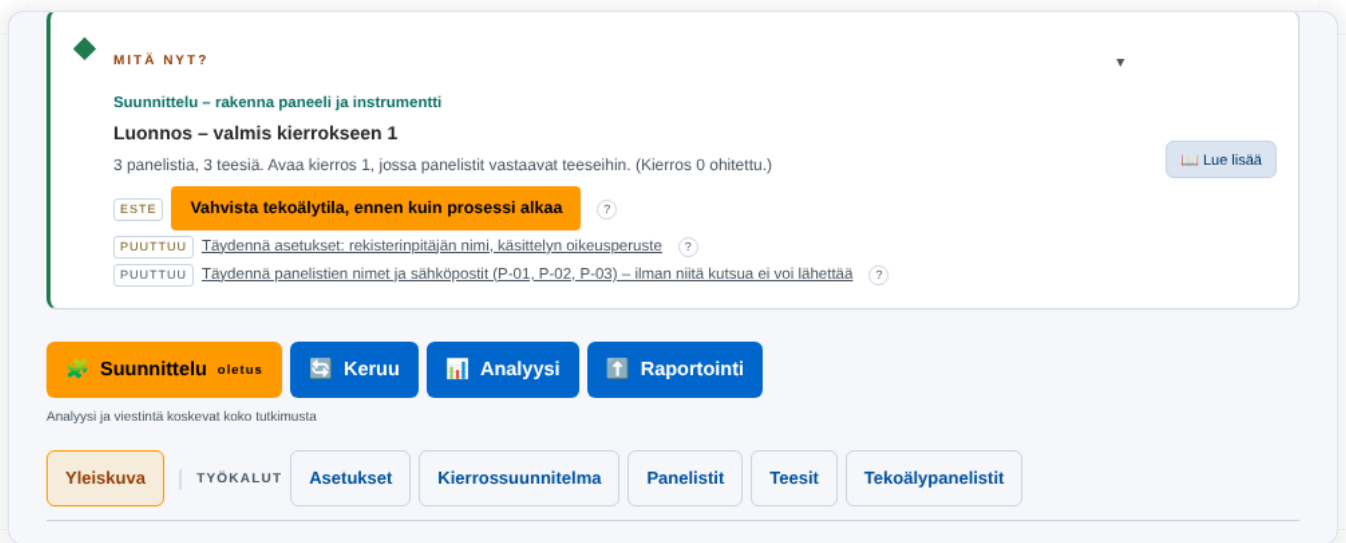

Myöhemmin pääset tutkimukseen työpöydän vasemmasta laidasta, kohdasta **Tutkimukset**.

Mitä nyt? ja neljä aluetta

Fasilitoijan näkymän yläosassa on kortti **Mitä nyt?**. Se kertoo, missä vaiheessa tutkimus on, ja luettelee, mikä estää etenemisen (**ESTE**) ja mikä vielä puuttuu (**PUUTTUU**). Rivin linkki vie suoraan siihen kohtaan, jossa asia korjataan.

Kortin alla on tutkimuksen neljä aluetta: **Suunnittelu**, **Keruu**, **Analyysi** ja **Raportointi**. Tässä oppaassa työskennellään lähes koko ajan Suunnittelussa. Sen työkalut ovat **Yleiskuva**, **Asetukset**, **Kierrossuunnitelma**, **Panelistit**, **Teesit** ja **Tekoälypanelistit**.

Jokaisen näkymän otsikon vieressä on merkintä, jota muutos koskee, esimerkiksi **Koskee: tutkimusta** tai **Koskee: kierrosta 1**. Se kertoo, muutatko koko tutkimusta vai yhtä kierrosta.

Yleiskuva: mitä vielä puuttuu

Yleiskuva on otsikolla **Tutkimuksen rakentaminen** varustettu lista. Pronoia laskee sen tutkimuksen sisällöstä – listaa ei rastita itse.

- ✓ tarkoittaa, että kohta on kunnossa.
- ○ tarkoittaa, että kohdasta puuttuu jotakin.
- • tarkoittaa päätöstä, ei puutetta (esimerkiksi ajetaanko Kierros 0).
- Merkintä *suositus* kertoo, että kohta ei estä avaamista, mutta se kannattaa hoitaa.

Listan alla lukee, montako estävää kohta on auki: *Avaaminen odottaa 1 kohtaa*. Rivin →-painike vie näkymään, jossa kohta korjataan.

SUUNNITTELU

Tutkimuksen rakentaminen

Ensimmäinen kierros syntyy näistä 8 asiasta. Järjestys on luettavuutta varten; valmius lasketaan siitä, mitä tutkimuksessa on.

 Opas: Suunnitelman viimeistely Pronoiassa ↗

✓ **Kuvaus** · suositus

○ **Asetukset**

puuttuu: tekoälytilaa ei ole vahvistettu, rekisterinpitäjän nimi, käsittelyn oikeusperuste

✓ **Kierrokset**

2 × Kierros · dialogi kierroksilla 1, 2

✓ **Paneeli**

 3 · 0

✓ **Teesit**

3 × Teesit (Kierros 1) · 1 avointa

○ **Panelistien yhteystiedot** · suositus

○ **Kutsulinkit luotu** · suositus

0 linkkiä

· **Kierros 0**

ohitetaan

Avaaminen odottaa 1 kohtaa.

Mikä tuli mallista, mikä jää sinulle

Kohta	Mallin jäljiltä	Sinun tehtäväsi
Kuvaus	mallin yleinen kuvaus ja TÄYTÄ-teksti	otsikko, kuvaus ja ilmiökuvaus omasta aiheesta
Asetukset	orientaatio, kieli, tekoälytila	vahvista tekoälytila, rekisterinpitäjä, oikeusperuste
Kierrokset	mallin kierrosmäärä	tarkista määrä ja Kierros 0
Paneeli	roolit matriisissa (P-01, P-02 ...)	täydennä solut, joista näkökulma puuttuu
Teesit	esimerkkiteesit	kirjoita teesit omaan ilmiöösi
Panelistien yhteystiedot	–	oikeat nimet ja sähköpostit
Kutsulinkit luotu	–	luo linkit, kun kaikki muu on valmista

Järjestys on vapaa. Alla asiat on käyty läpi siinä järjestyksessä, joka on yleensä luontevin.

1. Perustiedot omiksi

Avaa **Asetukset**. Ylimpänä on **Tutkimuksen perustiedot**:

- **Muokkaa otsikkoa** avaa ikkunan, jossa vaihdat tutkimuksen nimen. Mallin nimi alkaa sanalla *Malli*: – vaihda se, sillä nimi näkyy panelisteille kutsussa.
- **Kuvaus** on yhden lauseen esittely.
- **Ilmiökuvaus** on tutkimuksen ydin: mitä tutkitaan ja miksi juuri nyt. Korvaa mallin TÄYTÄ-teksti.

Paina lopuksi **Tallenna**.

Asetukset
KOSKEE: TUTKIMUSTA
Malli: Klassinen Delfoi
Muokkaa otsikkoa

Tutkimuksen perustiedot

Kuvaus
Valmis tutkimusmalli – muokkaa ilmiökuvausta, paneelia ja teesejä oman tutkimuksesi mukaan.

Ilmiökuvaus
TÄYTÄ: kuvaa tarkasteltava ilmiö 3–6 lauseella. Mitä tutkitaan ja miksi juuri nyt? Korvaa tämä omalla ilmiölläsi.

Orientaatio (N/S/R/E/D/+) ?
Vastauskieli

S – Strateginen
Suomi (fi)

Omistava organisaatio (maksaja)

– henkilökohtainen · oma lompakko (0 kr) –

Organisaatio ratkaisee, kuka hallinnoi tutkimusta ja kenen kukkaro maksaa tekoälyn – siksi valinta on tässä, tekoälyn käytön vieressä. Tyhjä = henkilökohtainen tutkimus; tämä on oletus ja täysin tuettu. Organisaation ylläpitäjä on omistaja myös silloin, kun tekijä lähtee talosta.

Tekoälyn käyttö tutkimuksessa ?

2. Tekoälytilan vahvistus

Ensimmäistä kierrosta ei voi avata, ennen kuin olet tietoisesti valinnut, mitä tekoäly tutkimuksessa saa tehdä. Kohdassa **Tekoälyn käyttö tutkimuksessa** paina **Vahvista tekoälytila**. Valitse yksi kolmesta:

- **Ei tekoälyä** – mitään ei lähetetä tekoälypalveluun
- **Vain ohjeapu** – metodiapu, ei paneelin sisältöä ulos (oletus)
- **Täysi** – myös tekoälypanelistit, orientaatiokeskustelut, syventäminen, koodaus

Paina **Vahvista ja jatka prosessiin**. Tämän jälkeen kohdassa lukee *Tekoälytila on vahvistettu*. Jos myöhemmin vaihdat tilaa, vahvistus annetaan uudelleen.

Valitse tekoälyn käyttö, ennen kuin prosessi alkaa

Tämä valinta koskee sitä, mitä paneelin aineistosta lähetetään tekoälylle. Se on tehtävä tietoisesti ennen kierroksen avaamista. Voit myöhemmin nostaa tasoa, mutta et laskea sitä jo kerätyn kierroksen alle. Oletus on menetelmäapu, mutta "Ei tekoälyä" on täysin yhdenvertainen vaihtoehto.

☐ **Ei tekoälyä – mitään ei lähetetä tekoälypalveluun**

Tekoäly pois käytöstä. Kaikki apu on sääntöpohjaista, eikä mitään tietoa lähetetä Anthropicin rajapintaan. Tiukin yksityisyys.

☒ **Vain ohjeapu – metodiapu, ei paneelin sisältöä ulos**

Vain fasilitoijan metodiapu (Kysy Pronoialta) käyttää tekoälyä – kysymys, metodikirjasto ja tutkimuksen tila. Panelistien kirjoittamaa sisältöä ei lähetetä ulos.

☐ **Täysi – myös tekoälypanelistit, orientaatiokeskustelut, syventäminen, koodaus**

Myös paneelin sisältöä käyttävät toiminnot (tekoälypanelistit, orientaatiokeskustelut, PIRE-syventäminen, koodausehdotukset) lähettävät pseudonymisoitua sisältöä Anthropicin rajapintaan. Nimiä ja sähköpostiosoitteita ei lähetetä. Kerro tästä panelisteille.

Peruuta

Vahvista ja jatka prosessiin

3. Rekisterinpitäjä ja oikeusperuste

Mallissa on valmiiksi päällä **Vaadi tietoinen suostumus ennen vastaamista**: panelisti hyväksyy suostumustekstin, ennen kuin näkee paneelin sisältöä. Siksi kutsulinkkejä ei voi luoda, ennen kuin kohta **Rekisterinpitäjä ja oikeusperuste** on täytetty:

- **Yhteyshenkilön nimi ja Yhteyshenkilön sähköposti** – sinä tai se, joka vastaa panelistien viesteihin. Tyhjänä käytetään oman tilisi tietoja.
- **Rekisterinpitäjän nimi ja Yhteystiedot** – organisaatio, joka toteuttaa tutkimuksen.
- **Käsittelyn oikeusperuste** – valitse luettelosta. Jokaisen perusteen alla on selitys siitä, mitä se tarkoittaa.

Suostumusteksti on valmiina kolmella kielellä. Sitä ei tarvitse kirjoittaa, ellet halua omaa sanamuotoa.

Paina **Tallenna**. Kun kentät ovat kunnossa, Yleiskuvan **Asetukset**-rivi muuttuu ✓:ksi.

Rekisterinpitäjä ja oikeusperuste

Nämä näytetään panelistille suostumusnäkylässä omana lohkonaan, ja ne sisältyvät hyväksynnän versiiviesteeseen – kirjaus kertoo siis myös, kenet panelistille kerrottiin rekisterinpitäjäksi. Rekisterinpitäjä on tutkimuksen toteuttava organisaatio, ei Metodix, ellei tutkimus ole Metodixin oma.

Maija Virtanen maija.virtanen@example.org

Tämä nimi näkyy panelistille paneeliviestien lähettäjänä, ja tähän osoitteeseen hänen vastauksensa menee. Jos kenttä on tyhjä, käytetään tutkimuksen omistajan tilin tietoja. Eri asia kuin rekisterinpitäjä alla: yhteyshenkilö on se, joka lukee panelistin vastauksen.

Esimerkkikunta, ympäristöpalvelut tietosuoja@example.org

Yleisen edun mukainen tieteellinen tutkimus (6 art. 1 e)

Käsittely on tarpeen tieteellistä tutkimusta varten ja oikeasuhtaista sen yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen nähden (tietosuojalaki 4 § 3 k., joka ei rajaudu viranomaisiin). Peruste ei katoa kesken tutkimuksen, mutta velvoittaa 89 artiklan suojatoimiin, ja peruuttamisen tilalle tulee vastustamisoikeus (21 art.).

Perusteen valitsee rekisterinpitäjä (päättös E1) – moduuli ei valitse sitä hänen puolestaan. Selitteet kertovat, mitä kukin peruste tarkoittaa ja mitä siitä seuraa; ne eivät suosittele mitään.

☒ Vaadi tietoinen suostumus ennen vastaamista ?

Panelisti näkee suostumustekstin ensimmäisellä käynnilläään eikä pääse paneelin sisältöön ennen hyväksyntää. Hyväksyntä kirjataan aikaleimalla ja tekstin versiolla.

0/3 panelistista on hyväksynyt

4. Kierrokset

Avaa **Kierrossuunnitelma** ja paina **Muokkaa vaiheistusta**. Tässä päätät kaksi asiaa:

- **Kierros 0** – ajetaanko ennen ensimmäistä kierrosta orientaatio, jossa avaininformantit keskustelevat ilmiöstä. Mallissa se on pois päältä (**Ei**). Valitse **Kyllä**, jos haluat kuulla paneelia, ennen kuin teesit lyödään lukkoon.
- **Varsinaisia kierroksia** – tavallisesti kaksi tai kolme. Varaa mieluummin yksi liikaa kuin liian vähän: käyttämätön kierros ei maksa mitään.

Polku näyttää koko kaaren suunnittelusta lopetukseen. Paina **Tallenna**.

KIERROSSUUNNITELMA

KIERROSTEN VAIHEISTUS

Kierros 0

Kyllä Ei

Kierros 0 käytössä: avaininformanttien keskustelut ennen ensimmäistä kierrosta

Varsinaisia kierroksia

1 2 3 4 5

Tavallisesti 2–3. Vähennys poistaa viimeiset kierrokset, jos niihin ei ole vielä kiinnitetty teesejä.

Polku: Suunnittelu → Kierros 1 → Kierros 2 → Lopetus

Tallenna Peruuta

Päätä ennen ensimmäistä kierrosta, käytetäänkö kierrosta 0 ja montako kierrosta paneeli kulkee. Sama polku näkyy Keruun Kierroshallinnassa, jossa sitä seurataan ja edetään.

- Suunnittelu Olet tässä

Kierroshallintaan (Keruu) →
- Kierros 1

○ 1a Vastaus ○ 1b Dialogi ○ 1c Revisio
- Tauko - valmistelee kierros 2
- Kierros 2

○ 2a Vastaus ○ 2b Dialogi ○ 2c Revisio
- Tauko - päättää tutkimus tai lisää kierros
- Lopetus - tulokset ja jatkotoimet

Jos otat Kierros 0:n käyttöön, sen orientaatiokysymykset asetetaan Keruun välilehdellä **Kierros 0**. Siitä kerrotaan tarkemmin oppaassa *Fasilitoijan prosessi suunnittelusta luovutukseen*.

5. Teesit omiksi

Avaa **Teesit**. Ylhäällä on lomake uudelle teesille ja sen alla kierroksen 1 teesit. Mallin teesit on kirjoitettu yleisesti, ja niissä on suluissa ohje, esimerkiksi *(Muokkaa teesi omaan ilmiöösi.)*

Kierros 1 · 3 teesiä

KOSKEE: KIERROSTA 1

► Taita kaikki

▼ R1-T1

Muokkaa

Kopioi

Piilota

Poista

Tarkasteltava ilmiö yleistyy valtavirtaan tarkastelujaksolla. (Muokkaa teesi omaan ilmiöösi.)

Asteikko

Vastauksia: 0

Asteikko: 1–7 (pistettä)

Kriteerit: Todennäköisyys, Toivottavuus

▼ R1-T2

Muokkaa

Kopioi

Piilota

Poista

Kehitys on toivottavaa yhteiskunnan kokonaisedun kannalta. (Muokkaa: toivottavuus.)

Asteikko

Vastauksia: 0

Asteikko: 1–7 (pistettä)

Kriteerit: Todennäköisyys, Toivottavuus

▼ R1-T3

Muokkaa

Kopioi

Piilota

Poista

Mitkä ovat kaksi keskeisintä edellytystä tai estettä tälle kehitykselle? Perustele. (Muokkaa.)

Avoin

Vastauksia: 0

Paina teesin kohdalla **Muokkaa** ja kirjoita oma teesisi. Samassa lomakkeessa voit lisätä selitteen ja tarkentaa asteikkoteesin kriteerit, kuten todennäköisyyden ja toivottavuuden. **Esikatselu: näin panelisti näkee kysymyksen** näyttää teesin panelistin silmin. Paina **Tallenna**.

Otsikko (valinnainen)

Vuoteen 2040 mennessä jokainen yli 20 000 asukkaan kunta on sisällyttänyt ilmatoriskit kaavoitukseensa.

Selite (valinnainen)

Kategoria ☐ Pakollinen ☒ Perustelu pakollinen Tyyppi: – (peritty) ?

MEDIA (VALINNAINEN)

– ei – URL

Tyyppi: Asteikko

KRITEERIMUUTTUJAT

Samaa/eri mieltä

☒ Todennäköisyys

☒ Toivottavuus

Tärkeys

Vaikutus

Varmuus omasta arviostasi (itsearvio)

+ oma kriteeri

Todennäköisyys — navat: epätodennäköinen – todennäköinen

Toivottavuus — navat: ei-toivottava – toivottava

ASTEIKON OHITUS (tyhjä = tutkimuksen oletus 1–7)

1

–

7

Oletus

▼

► Esikatselu: näin panelisti näkee kysymyksen

Tallenna Peruuta

Uuden teesin lisäät yläreunan lomakkeella ja painikkeella **+ Lisää**; siinä valitset myös teesin tyypin, esimerkiksi **Asteikko** tai **Avoin**. Tarpeettoman mallin teesin voit poistaa (**Poista**) tai piilottaa (**Pilota**).

6. Paneeli ja panelistit

Avaa **Panelistit**. Ylhäällä on paneelimatriisi: mallin roolit (P-01, P-02 ...) on sijoitettu soluihin asiantuntijuuden ja asianosaisuuden mukaan. Matriisin alla **PANEELIN KATTAVUUS** kertoo, kuinka hyvin näkökulmat on katettu: **Kattavuuspisteet**, **Puuttuvat näkökulmat (tyhjät solut)** ja tarvittaessa varoitus **Paneelin täydennystä suositellaan ennen kierrosta**.

Panelistit
KOSKEE: TUTKIMUSTA · OSALLISTUMINEN KIERROSKOHTAISTA
3 panelistia

PANEELIMATRIISI
Asiantuntijamatriisi
Asiantuntijuus : × Asianosaisuus →
Muokkaa

6 tyhjää solua · 0 panelistia sijoittamatta

	Julkinen sektori	Yksityinen sektori	Kansalaisyhteiskunta
Tutkimus	P-01 Vega	.	.
Käytäntö	.	P-02 Sirius	.
Hallinto & päätöksenteko	P-03 Rigel	.	.

PANEELIN KATTAVUUS
Kattavuuspisteet: 8/12

Ensisijainen kattavuus
100%

Toissijainen kattavuus
67%

Solujen täyttö
33%

Puuttuvat näkökulmat (tyhjät solut): Tutkimus × Yksityinen sektori · Tutkimus × Kansalaisyhteiskunta · Käytäntö × Julkinen sektori · Käytäntö × Kansalaisyhteiskunta · Hallinto & päätöksenteko × Yksityinen sektori · Hallinto & päätöksenteko × Kansalaisyhteiskunta

⚠ Paneelin täydennystä suositellaan ennen kierrosta

Mallin roolit ovat paikkoja, eivät ihmisiä. Paina kunkin kohdalla **Muokkaa** ja kirjoita oikean henkilön nimi ja sähköposti. Samalla rivillä voit tarkistaa solun ja merkitä henkilön päättäjäksi (**Päättäjä**). Paina **Tallenna**.

P-01
Aino Laine
aino.laine@example.org
Tutkimus
Julkinen sektori
Tutkimuksen oletuskie

Kuvaus (vapaa teksti, luokittelujen lisäksi)

☐ Päättäjä
Tallenna
Peruuta

Lisää uusia panelisteja näkymän lomakkeella ja painikkeella **+ Lisää** – erityisesti niihin soluihin, joista näkökulma puuttuu. Ilman sähköpostia panelistia ei voi kutsua, joten Yleiskuvan **Panelistien yhteystiedot** -rivi muuttuu ✓:ksi vasta, kun kaikilla on yhteystiedot.

Katso panelistina näyttää tutkimuksen sellaisena kuin panelisti sen näkee.

7. Tekoälypanelistit (valinnainen)

Jos valitsit tekoälytilaksi **Täysi**, voit lisätä paneeliin tekoälypanelisteja välilehdellä **Tekoälypanelistit: Luo 5 oletusprofiilia**, **Tuota profiiliehdotukset** ilmiön pohjalta tai **Tuo suunnittelun Handoff-paketti**. Tekoälypanelistit on paneelissa aina merkitty. Ensimmäisessä tutkimuksessa ne eivät ole tarpeen.

8. Kutsulinkit

Kun kaikki edellä oleva on kunnossa, siirry alueelle **Keruu** ja avaa **Kutsut**. Paina **Luo kutsulinkit**. Pronoia tekee jokaiselle panelistille henkilökohtaisen linkin ja näyttää **SÄHKÖPOSTIMALLI**-kohdassa kutsuviestin, jonka voit lähettää. **Kopioi** kopioi linkin leikepöydälle.

PANELISTIKUTSUT
3 panelistia tutkimuksessa

Luo kutsulinkit

SAHKÖPOSTIMALLI

Hei {name},

Sinut on kutsuttu Delfoi-tutkimukseen "Kuntien ilmastosopeutuminen 2040".

Vastaa tutkimukseen tästä linkistä:
{link}

Kiitos osallistumisestasi!

Ystävällisin terveisin,
Tutkimusryhmä

Tietosuoja- ja tekoälyseloste: <http://localhost:3000/privacy>

KUTSULINKIT (3)

P-01 Aino Laine aino.laine@example.org

<http://localhost:3000/respond/69fa5a9a970aaa29e43547b1d9c11c75>

Kopioi

P-02 Mikko Nieminen mikko.nieminen@example.org

<http://localhost:3000/respond/5015e7487f9f9cd3e4c7a4ee4bbcc26e>

Kopioi

P-03 Sara Koskinen sara.koskinen@example.org

<http://localhost:3000/respond/36190a0502f5163707c94879c5b90be6>

Kopioi

Linkkien luominen ei vielä lähetä mitään eikä avaa kierrosta.

Valmis kutsumaan

Palaa **Suunnittelu**-alueen **Yleiskuvaan**. Kun lista on kunnossa, sen alla lukee **Kaikki estävät kohdat ovat kunnossa.**, ja **Mitä nyt?** -kortti ehdottaa seuraavaksi **Siirry vastausvaiheeseen**.

SUUNNITTELU

Tutkimuksen rakentaminen

Ensimmäinen kierros syntyy näistä 8 asiasta. Järjestys on luettavuutta varten; valmius lasketaan siitä, mitä tutkimuksessa on.

 Opas: Suunnitelman viimeistely Pronoiassa ➔

✓ **Kuvaus** · suositus

✓ **Asetukset**

✓ **Kierrokset**

2 × Kierros · dialogi kierroksilla 1, 2

✓ **Paneeli**

 3 · 0

✓ **Teesit**

3 × Teesit (Kierros 1) · 1 avointa

✓ **Panelistien yhteystiedot** · suositus

✓ **Kutsulinkit luotu** · suositus

3 linkkiä

· **Kierros 0**

ohitetaan

Kaikki estävät kohdat ovat kunnossa.

Suunnitelma on nyt valmis. Ensimmäisen kierroksen avaaminen, kutsujen lähettäminen ja keruun seuraaminen ovat seuraavan oppaan aihe: Ensimmäinen kierros Pronoiassa.

Muista

- **Mikään ei lukitu.** Teesejä, panelisteja ja asetuksia voi muokata vielä kierrosten välissä – opas vain kulkee järjestyksessä, jossa ensimmäinen kierros syntyy.
- **Lista lasketaan.** Jos jokin rivi pysyy 0:na, paina sen ➔-painiketta: se vie siihen kohtaan, jossa asia korjataan.
- **Kokeile turvallisesti.** Esimerkkitutkimuksella voi harjoitella ennen omaa: Fasilitoijan kokeilu viidessä vaiheessa.

Ensimmäinen kierros Pronoiassa

► Katso video: <https://youtu.be/MHWXsM1P04Q>

Fasilitointi (Pronoia)

Edellinen opas päättyi siihen, että suunnitelma on valmis ja **Mitä nyt?** -kortti ehdottaa seuraavaksi vastausvaihetta. Tämä opas jatkaa siitä. Siinä avataan kierros 1, kutsutaan paneeli, seurataan vastauksia ja dialogia, suljetaan kierros ja valmistellaan kierros 2.

Pääpolku on **Argument Delphi**, joka on Pronoian tunnusomainen variaatio: panelistit arvioivat teesit ja perustelevat arvionsa, lukevat sitten toistensa perustelut ja keskustelevat niistä. Muiden variaatioiden erot ovat oppaan lopussa.

Kierros kestää yleensä 1–3 viikkoa. Sinun työtäsi siinä on noin tunti tai kaksi: avaaminen ja kutsut alussa, seuranta muutaman päivän välein ja sulkeminen lopussa.

Kierroksen kulku

Kaikki tämän oppaan teot tehdään alueella **Keruu**. Sen välilehdet ovat **Tilannekuva**, **Kierroshallinta**, **Kutsut**, **Fasilitointi**, **Viestintä** ja **Vastaukset**.

Kierros 1 kulkee Argument Delphissä näin:

Vaihe	Mitä paneeli tekee	Mitä sinä teet
1a Vastaus	arvioi teesit ja perustelee arvionsa	lähetät kutsut, seuraat vastaamista, muistutat
1b Dialogi	lukee muiden perustelut, kommentoi ja tarkentaa omaansa	seuraat keskustelua ja poimit aineistoa
Tauko	ei vastaa	luet tulokset ja rakennat kierroksen 2

Polulla näkyy myös vaihe **1c Revisio** merkinnällä ↻ *dialogin aikana*. Argument Delphissä panelistit tarkistavat arvionsa dialogin aikana, eikä erillistä revisiovaihetta tule.

Siirtymät tehdään kaikki samalla oranssilla napilla **Kierroshallinta**-välilehdellä. Pronoia ei siirrä kierrosta itse, eikä takaraja sulje kierrosta.

1. Ennen avaamista: takaraja ja näkyvyys

Avaa **Keruu** › **Fasilitointi**. Ylärivillä kerrotaan, että kierros 1 ei ole vielä auki ja että asetukset tulevat voimaan, kun avaat kierroksen.

- **Takaraja** on päivä, jonka panelistit näkevät. Se ei sulje kierrosta, vaan muistuttaa sinua ja paneelia. **+7 pv** siirtää sitä viikolla, **Poista** poistaa sen.
- **Näkyvyys & vuorovaikutus** kertoo kummallekin vaiheelle erikseen, mitä panelisti näkee. Mallin oletus sopii useimmille tutkimuksille: vastausvaiheessa panelisti näkee muiden vastaukset vasta oman vastauksensa jälkeen (**Vasta oman jälkeen**), ja dialogivaiheessa kaikki on auki (**Avoin**). Valintaruuduilla (**Oma muokkaus**, **Komentointi**, **Vastausketjut**, **Kuviot**) sallit tai estät yksittäisiä toimintoja.

FASILITOINTI

Kierros 1 ei ole vielä auki. Asetukset tulevat voimaan, kun avaat kierroksen.

Takaraja: 7 pv jäljellä 10/10/2026 +7 pv Poista

Näkyvyys & vuorovaikutus

Kierros 1a – vastaus (sokko-oletus)

Näkyvyys: Vasta oman jälkeen

☒ Oma muokkaus ☐ Kommentointi ☐ Vastausketjut ☐ Kuviot

Kierros 1b – dialogi

Näkyvyys: Avoin

☒ Oma muokkaus ☒ Kommentointi ☒ Vastausketjut ☒ Kuviot

2. Avaa kierros 1

Avaa **Kierroshallinta**. Polku näyttää koko kulun suunnittelusta lopetukseen, ja merkki **Olet tässä** kertoo, missä kohdassa olet. Oranssi nappi on aina seuraava teko. Nyt se on **Avaa kierros 1**.

KIERROSHALLINTA

 Opas: Ensimmäinen kierros Pronoiassa ↗

Paneelin koko kulku alusta loppuun. Merkki kertoo vaiheen tilan; oranssi nappi on seuraava teko, ja se on aina siinä kohdassa, jossa olet.

● Suunnittelu **Olet tässä**

KIERROSHALLINTA ?

Luonnostila

→ Avaa kierros 1

INFORMOINTI JA VUOROVAIKUTUS

 Viesti paneelille

 Kutsut ja linkit

Viestit, muistutukset ja kutsut kuuluvat kierroksen fasilitointiin. Painikkeet vievät samaan toimintoon kuin Viestit- ja Kutsut-välilehdet – sama toiminto, toinen ovi. Rivi näyttää vain tämän vaiheen toiminnot.

■ **Päätä tutkimus**

Delfoin päättäminen ei ole "viimeinen kierros sulkeutui" vaan sinun päätöksesi siitä, että paneeli on sanonut sanottavansa. Päättäminen sulkee auki olevan kierroksen, avaa Lopetus-vaiheen paneelille ja tekee seuraavasta luovutuksesta lopullisen. Kierroksen lisääminen purkaa päätöksen.

○ Kierros 1

○ 1a Vastaus

○ 1b Dialogi

🔗 1c Revisio · dialogin aikana

○ Tauko · valmistelee kierros 2

○ Kierros 2

○ 2a Vastaus

○ 2b Dialogi

🔗 2c Revisio · dialogin aikana

○ Tauko · pääätä tutkimus tai lisää kierros

○ Lopetus · tulokset ja jatkotoimet

Muokkaa kierrossuunnitelmaa →

Paina **Avaa kierros 1**. Kierros on nyt auki ja vaihe on **Vastaus**. Kortti näyttää vastausten määrän (aluksi 0 / 9 – kolme panelistia kertaa kolme teesiä), ja oranssi nappi vaihtuu seuraavaan tekoon, **Siirry dialogivaiheeseen**.

KIERROSHALLINTA

Opas: Ensimmäinen kierros Pronoiassa

Paneelin koko kulku alusta loppuun. Merkki kertoo vaiheen tilan; oranssi nappi on seuraava teko, ja se on aina siinä kohdassa, jossa olet.

✓ Suunnittelu

● Kierros 1 Olet tässä

● 1a Vastaus

○ 1b Dialogi

○ 1c Revisio - dialogin aikana

KIERROSHALLINTA ?

Vastauksia

0 / 9 (0 %)

→ Siirry dialogivaiheeseen

INFORMOINTI JA VUOROVAIKUTUS

Muistuta 3 vastaamatonta

Viesti paneelille

Kutsut ja linkit

Viestit, muistutukset ja kutsut kuuluvat kierroksen fasilitointiin. Painikkeet vievät samaan toimintoon kuin Viestit- ja Kutsut-välilehdet – sama toiminto, toinen ovi. Rivi näyttää vain tämän vaiheen toiminnot.

■ Päättää tutkimus

Delfoin päättäminen ei ole "viimeinen kierros sulkeutui" vaan sinun päätöksesi siitä, että paneeli on sanonut sanottavansa. Päättäminen sulkee auki olevan kierroksen, avaa Lopetus-vaiheen paneelille ja tekee seuraavasta luovutuksesta lopullisen. Kierroksen lisääminen purkaa päätöksen.

○ Tauko - valmistele kierros 2

○ Kierros 2

○ 2a Vastaus

○ 2b Dialogi

○ 2c Revisio - dialogin aikana

○ Tauko - päättää tutkimus tai lisää kierros

○ Lopetus - tulokset ja jatkotoimet

Muokkaa kierrossuunnitelmaa →

Avaaminen ei vielä lähetä kenellekään mitään, eikä se kuluta krediittejä. Panelistit saavat tiedon vasta, kun kutsut lähtevät.

3. Kutsu paneeli

Kutsun voi lähettää kahdella tavalla.

Viestinnän kautta (suositus). Avaa **Viestintä**. **VIESTINTÄKESKUS**-osiossa vastaanottajana on **Koko paneeli**. Valitse pohjaksi **Kierros auki**. Viestissä on valmiina teksti ja paikanvaraajat: [link] korvautuu kunkin panelistin omalla linkillä ja [study] tutkimuksen nimellä.

- **Lähetä myös sähköpostiin** vie viestin panelistien postilaatikkoon. Ilman sitä viesti näkyy vain Pronoiassa.
- **Liitä "Mitä sinulta pyydetään"** lisää kirjeeseen lyhyen kuvauksen siitä, mitä panelistilta odotetaan.
- **Esikatsele kirje** näyttää kirjeen sellaisena kuin se lähtee, eikä lähetä mitään.

Metodix Oy · www.metodix.eu · info@metodix.fi · eDelphi: www.edelphi.org

47

Paina lopuksi **Lähetä**. Toimitusraportti kertoo, moneenko postilaatikkoon viesti lähti ja kenellä ei ollut osoitetta.

VIESTINTÄKESKUS

Koko paneeli

Ryhmä

Yksittäinen

Kierros auki

[nimi] = vastaanottajan etunimi · [handle] = nimimerkki · [link] = oma linkki · [study] = tutkimus. Täytetään jokaiselle vastaanottajalle erikseen, esim. "Hei [nimi], tervetuloa...".

☒ Lähetä myös sähköpostiin

☐ Vain ilmoitus, ei tekstiä

☒ Liitä "Mitä sinulta pyydetään"

Esikatsele kirje

Uusi kierros on auki tutkimuksessa [study]. Jatka tästä: [link]

VÄLIAIKATIEDOT VIESTIN LOPPUUN

Oma eteneminen

Omat kommentit

Ryhmän eteneminen

Paneelin eteneminen

Paneelin keskustelu

Kierroksen sulkeutuminen

Lähetä

► Panelistikohtaiset linkit

Linkit itse. Jos lähetät kutsut omasta sähköpostistasi, avaa **Kutsut**. Siellä jokaisella panelistilla on oma linkkinsä, jonka saat leikepöydälle napilla **Kopioi**. Linkki on henkilökohtainen, joten älä lähetä samaa linkkiä kahdelle.

4. Mitä panelisti näkee

Panelisti avaa linkkinsä ja hyväksyy ensin suostumustekstin (**Olen lukenut tämän ja osallistun**). Sen jälkeen hän painaa **Aloita vastaaminen** → ja näkee teesit yksi kerrallaan.

Argument Delphissä skaalateesi arvioidaan kahdella kriteerillä, esimerkiksi todennäköisyys ja toivottavuus, asteikolla 1–7. Perustelu on pakollinen. Avoimissa teeseissä panelisti kirjoittaa vastauksensa, esimerkiksi vahvimman vasta-argumentin. **Ohita kysymys** jättää teesin väliin.

R1-1/3 Asteikko

Vuoteen 2040 mennessä jokainen yli 20 000 asukkaan kunta on sisällyttänyt ilmastoriskit kaavoitukseensa.

TODENNÄKÖISYYS (1–7)

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

1 - epätodennäköinen

7 - todennäköinen

4 - yhtä todennäköinen kuin ei

TOIVOTTAVUUS (1–7)

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

1 - ei-toivottava

7 - toivottava

4 - yhdenkertainen

Perustele vastauksesi: **perustelu pakollinen**

Miksi arvioit näin?

Tallenna

Ohita kysymys

Panelisti näkee kaiken nimimerkillä (kuvassa Vega), ja muut panelistit näkevät hänet vain sillä. Sinä näet fasilitoijana myös tunnisteiden (P-01).

5. Seuraa vastaamista

Tilannekuva kertoo yhdellä silmäyksellä, missä kierros on: vastausten määrä, perustelut, vastanneiden panelistien määrä, kommentit ja käynnit. **Mitä luvut tarkoittavat?** selittää jokaisen luvun.

Tilannekuva

Opas: Ensimmäinen kierros Pronoiassa

9/9	9	3/3	0	0	0	0	0	1
KIERROS 1	PERUSTELUT	VASTANNEET	KOMMENTIT	DUOLOGIT	TRIALOGIT	REAKTIOT	REVISIOT	KÄYNNIT
yht. 9	yht. 9		yht. 0	yht. 0	yht. 0			

Ei vielä luettavissa

Vakautta ei voi mitata, ennen kuin kierros on suljettu ja vertailukohta on olemassa.

Vastausaste: 100%

Keskustelu: –

Revisioaste: 0%

Aktiivisuus/vast.: 0

Käynnit/panelisti: 0.33

► Mitä luvut tarkoittavat?

Jos vastaukset viipyvät, **Kierroshallinta**-kortin painike **Muistuta 3 vastaamatonta** lähettää muistutuksen niille, jotka eivät ole vielä vastanneet (luku on vastaamattomien määrä). Sama onnistuu **Viestintä**-välilehdellä pohjalla **Muistutus**.

Itse vastaukset näet välilehdellä **Vastaukset** teesi kerrallaan: kuka vastasi, millä arvoilla ja millä perustelulla.

6. Dialogivaihe

Kun vastauksia on tarpeeksi, paina **Kierroshallinta**-välilehdellä **Siirry dialogivaiheeseen**. Jos vastauksia puuttuu paljon, Pronoia kysyy ensin, haluatko varmasti siirtyä.

Dialogi ei sulje vastaamista: myöhästynyt panelisti voi yhä vastata. Nyt jokainen panelisti näkee kunkin teesin kohdalla oman vastauksensa, paneelin jakauman ja muiden perustelut nimettöminä. Hän voi kommentoida perusteluja, vastata kommentteihin ja muuttaa omaa arviotaan napilla **Muokkaa**.

Argument Delphissä tämä on kierroksen tärkein vaihe: arvion muutos toisen perustelun valossa on menetelmän tarkoitus.

Vuoteen 2040 mennessä jokainen yli 20 000 asukkaan kunta on sisällyttänyt ilmatoriskit kaavoitukseensa.

OMA VASTAUKSESI

Muokkaa

5

Todennäköisyys: 5

Toivottavuus: 6

OMA PERUSTELUSI

Kaavoitus on kuntien vahvin keino, ja tulvariskit ovat jo arkea.

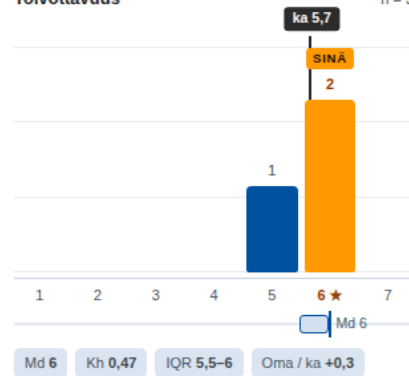
Todennäköisyys

n = 3

Toivottavuus

n = 3

Selitteet

Kuulu: Todennäköisyys 4.67 · Toivottavuus 5.67

Linjassa -1

3

▼ Keskustelu · 3 perustelua · 3 kommenttia

KESKUSTELUN RAKENNE

0 dialogiketjua · 3 kommenttia

Sinä ★

Rigel

Sirius

Vega ★

Sirius

Rigel

MUIDEN PERUSTELUT (2)

Sinä

Kaavoitus on kuntien vahvin keino, ja tulvariskit ovat jo arkea.

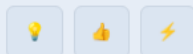
Lisää tarkennus Käännä

Rigel

uusi

Valtion ohjaus ja vakuutusyhtiöt pakottavat kunnat toimimaan.

Vastaa Käännä

Fasilitoijana pysyt keskustelun ulkopuolella. Jos haluat sanoa paneelille jotain, käytä **Viestintä-**välilehteä äläkä kommentoi perusteluja itse.

Jos siirsit kierroksen dialogiin liian aikaisin, **Palaa edelliseen vaiheeseen** palauttaa vastausvaiheen. Paluu kirjataan tutkimuksen lokiin.

7. Poimi aineistoa kierrokselle 2

Välilehti **Vastaukset** kokoaa kierroksen: ylhäällä vastanneiden ja vastausten määrät, alla jokainen teesi vastauksineen.

VASTAUSTEN KOONTI

3/3

Vastannut

3

Valmis

0

Kesken

0

Aloittamatta

100%

Vastausaste

Päivitä

9 vastausta yhteensä 3 panelistia 3 teesiä

R1-T1

Vuoteen 2040 mennessä jokainen yli 20 000 asukkaan kunta on sisällyttänyt ilmast...

3/3

P-03 Rigel 6

Todennäköisyys 6 · Toivottavuus 5

Valtion ohjaus ja vakuutusyhtiöt pakottavat kunnat toimimaan.

P-02 Sirius 3

Todennäköisyys 3 · Toivottavuus 6

Pienissä kunnissa osaaminen ja resurssit eivät riitä vuoteen 2040 mennessä.

P-01 Vega 5

Todennäköisyys 5 · Toivottavuus 6

Kaavoitus on kuntien vahvin keino, ja tulvariskit ovat jo arkea.

R1-T2

Esitä vahvin argumentti teesiä VASTAAN, vaikka olisit samaa mieltä. Mihin se noj...

3/3

P-03 Rigel

Kaavoitus ei ulotu jo rakennettuun ympäristöön, jossa suurin osa riskistä on.

P-02 Sirius

Pienet kunnat eivät pysty rahoittamaan riskiselvityksiä, joten kaavamääräykset jäävät paperille.

P-01 Vega

Ilmastoriskit muuttuvat nopeammin kuin kaavat, joten kaavoitus voi lukita vanhan tiedon.

R1-T3

Minkä ehdon vallitessa vastakkainen kanta olisi oikeassa? Kuva ratkaiseva ehto....

3/3

P-03 Rigel

Jos rakentamisen paine kasvaa nopeasti, kunnat joutuvat riskeistä houkutellakseen asukkaita.

P-02 Sirius

Ratkaiseva ehto on tiedon saatavuus: ilman alueellisia riskikarttoja kunnat eivät pysty perustelemaan kaavamääräyksiä.

P-01 Vega

Vastakkainen kanta olisi oikeassa, jos valtio ei rahoita sopeutumista ja kunnat joutuvat valitsemaan palvelujen ja inves...

TEESIAINEISTO SEURAAVALLE KIERROKSELLE 0 poimintaa

Ei poimintaa. Merkitse keskustelusta tähdellä (★) ne kommentit, joista haluat valita seuraavaa kierroksen teesiä.

Alempana on aikajana, jossa perustelut ja kommentit näkyvät uusimmasta vanhimpaan. Kun huomaat perustelun tai kommentin, josta voisi syntyä kierroksen 2 teesi, merkitse se tähdellä (★). Poiminta kertyy osioon **TEESIAINEISTO SEURAAVALLE KIERROKSELLE**, ja kenttään *Miksi poimit tämän? (vain sinulle)* voit kirjoittaa itsellesi muistiinpanon.

TEESIAINEISTO SEURAAVALLE KIERROKSELLE 1 poiminta

P-03 Rigel

dialogi

Hyvä huomio. Lisäisin, että

Vuoteen 2040 mennessä jokainen yli 20 000 asukkaan kunta on sisällyttänyt ilmastoriskit kaavoitukseensa.

maakuntakaavat ohjaavat tätä jo nyt.

Miksi poimit tämän? (vain sinulle)

Poiminta ei muuta kommenttia eikä näy paneelille. Se on sinun muistisi kierrosten välillä.

AIKAJANA – PERUSTELUT JA DIALOGI

Uusin ensin. Suluissa kirjoittaja ja luokittelu. Ryhmävalinta yllä rajaa myös tämän listan.

Poiminta ei muuta kommenttia eikä näy paneelille. Se on sinun muistisi kierrosten välillä.

8. Sulje kierros 1

Kun keskustelu on hiljentynyt tai takaraja on ohi, avaa **Kierroshallinta**. Dialogivaiheessa kortti näyttää myös **Erimielisyyss**-rivin: missä teeseissä paneelilla on yhteinen näkemys, missä hajontaa ja missä kaksi leiriä. **Yhteenvetoon** → vie tarkempiin tuloksiin.

KIERROSHALLINTA

Opas: Ensimmäinen kierros Pronoiassa ↗

Paneelin koko kulkua alusta loppuun. Merkki kertoo vaiheen tilan; oranssi nappi on seuraava teko, ja se on aina siinä kohdassa, jossa olet.

✓ Suunnittelu

Kierros 1 Olet tässä

✓ 1a Vastaus • 1b Dialogi ⚙ 1c Revisio · dialogin aikana

KIERROSHALLINTA ?

Kierros 1

Vaihe: Dialogi

Palaa edelliseen vaiheeseen

Erimielisyys yhteinen näkemys 0 · hajanainen 1 · kaksi leiriä 0 — levein hajonta: T1 (IQR 1.5) Yhteenvetoon →

→ Sulje kierros 1 (tauko)

INFORMOINTI JA VUOROVAIKUTUS

Viesti paneelille

Viestit, muistutukset ja kutsut kuuluvat kierroksen fasilitointiin. Painikkeet vievät samaan toimintoon kuin Viestit- ja Kutsut-välilehdet – sama toiminto, toinen ovi. Rivi näyttää vain tämän vaiheen toiminnot.

■ Päätä tutkimus

Delfoin päättäminen ei ole "viimeinen kierros sulkeutu" vaan sinun päätöksesi siitä, että paneeli on sanonut sanottavansa. Päättäminen sulkee auki olevan kierroksen, avaa Lopetus-vaiheen paneelille ja tekee seuraavasta luovutuksesta lopullisen. Kierroksen lisääminen purkaa päätöksen.

Tauko · valmistelee kierros 2

Kierros 2

o 2a Vastaus o 2b Dialogi ⚙ 2c Revisio · dialogin aikana

Tauko · pääätä tutkimus tai lisää kierros

Lopetus · tulokset ja jatkotoimet

Muokkaa kierrossuunnitelmaa →

Paina **Sulje kierros 1 (tauko)**. Argument Delphissä tarkistukset tehdään dialogin aikana, joten kierros siirtyy dialogista suoraan taukoon. Sulkeminen ei lopeta tutkimusta. Vastaaminen päättyy, ja aineisto jää odottamaan seuraavaa kierrosta. Tutkimus päätetään erikseen napilla **Päätä tutkimus**, kun se on sen aika.

Mitä nyt? -kortti kertoo nyt, että olet tauolla, ja nimeää seuraavan tehtävän: kierrokselle 2 on valittava instrumentti.

MITÄ NYT?

Tauko kierroksen 1 jälkeen – valmistelee kierros 2 kertyneestä aineistosta

Tauko – analyysi ja uudet teesit

9 vastausta ja dialogi koossa. Sulattele edellisen kierroksen tulokset ja laadi niiden pohjalta seuraavan kierroksen teesit ennen avaamista.

Lue lisää

ESTE

Valitse kierroksen 2 instrumentti: rakenna uusi kysely tai kirjaa uudelleenarviointi

?

PUUTTUU

Luo teesit kierrokselle, joka avataan seuraavaksi

?

SEURAAVA VAIHE

Avaa kierros 2

?

9. Valmistelee kierros 2

Tauon ajan välilehtirivin alla on kortti **RAKENNA KIERROS 2 – VALMISTELUTAUKO**. Siinä on kolme tapaa edetä:

- **Kopioi kierros 1 pohjaksi** tuo kierroksen 1 teesit kierroksen 2 luonnokseksi. Muokkaa ne sitten dialogin opetusten mukaan.
- **Aloita tyhjältä pöydältä** → vie kierroksen 2 määrittelyyn, jossa kirjoitat uudet teesit. Poimintasi odottavat alueella **Suunnittelu** › **Teesit** osiossa **RAKA-AINE UDELE TEESILLE**: valitse poiminnat, kirjoita teesi, ja valitut poiminnat kirjautuvat sen lähteiksi.
- **Avaa samoilla teeseillä (uudelleenarviointi)** avaa kierroksen 2 suoraan, ja paneeli arvioi samat teesit uudelleen.

RAKENNA KIERROS 2 – VALMISTELUTAUKO

Kierroksen 2 teesit määritellään tyhjältä. Kierroksen 1 teesit voi kopioida pohjaksi erikseen, ja PIRE ehdottaa teesikohtaista etenemistapaa.

Kopioi kierros 1 pohjaksi

Avaa samoilla teeseillä (uudelleenarviointi)

Ilmoita panelisteille

Vie kierros DAE-analyysiin

Aloita tyhjältä pöydältä →

PIRE – menetelmäavustaja

?

?

Analysoi kierroksen 1 tulokset ja ehdottaa, miten seuraava kierros rakennetaan – teesi kerrallaan.

Aja analyysi

PIRE on neuvova kierostrategie – se ehdottaa, ei analysoi. Syvä, menetelmällinen tulkinta (ml. teemoitus ja skenaariot) tehdään DAE-ekosysteemissä laatuporttien alla. Vie kierros DAE:hen, kun haluat varsinaisen analyysin.

Syventävät teesiehdotukset (tekoäly)

Poimii kiistanalaisten teesien argumenteista uusia syventäviä teesejä.

Endota (tekoäly)

Generatiivinen apuri – erillään deterministisestä PIRE:stä. Ehdotukset ovat tekoälyn luonnoksia, jotka sinä muotoilet ja omistat. Jokainen niistä viittaa lähdeargumentteihin (proveniensi) ja vaatii tarkistuksen. Tarkka versio tehdään DAE:ssä (MaxAA).

PIRE – menetelmäavustaja (Aja analyysi) lukee kierroksen 1 tulokset ja ehdottaa teesi kerrallaan, miten seuraava kierros kannattaa rakentaa. Se ehdottaa, ei päättää. **Ilmoita panelisteille** lähettää paneelille Pronoiassa viestin, että kierros 1 on suljettu ja kierros 2 on valmisteilla.

Kun kierroksen 2 teesit ovat valmiit, kierros avataan samalla tavalla kuin kierros 1, ja tämän oppaan vaiheet toistuvat.

Muut variaatiot

Classic Delphi kulkee samat vaiheet kuin Argument Delphi. Ero on tähtäimessä: Classic Delphi hakee yhteistä näkemystä, joten tauon aikana luet ennen kaikkea, missä teeseissä kanta lähentyi ja missä ei. Jos kierroksen dialogivaihe on suunnitelmassa pois päältä, oranssi nappi on vastausvaiheen jälkeen suoraan **Sulje kierros 1 (tauko)**.

Real-Time Delphi ajaa yhden kierroksen, jossa vastaaminen ja dialogi ovat auki yhtä aikaa. Avaaminen on **Avaa Real-Time Delphi (julkaise)**, ja panelisti voi muuttaa vastaustaan milloin tahansa. Kierroshallinnassa ei ole vaiheita, vaan suljet ikkunan napilla **Sulje ikkuna (tauko)**, kun kuva on vakaa. Kierrosta 2 ei rakenneta.

Barometer Delphi mittaa samoja teesejä uudelleen aalto kerrallaan. Kierros on aina auki (*Aina auki – aalto tallennetaan, ei suljeta*), eikä sitä suljeta. Aalto tallennetaan napilla *Tallenna aalto 1* (aallon numero vaihtuu), ja aaltojen välissä teesin voi eläköittää ja tuoda tilalle uuden.

Muista

- **Kierros ei etene itsestään.** Takaraja ei sulje kierrosta, ja jokainen siirtymä on oma päätöksesi oranssilla napilla.
- **Avaaminen ei kutsu ketään.** Kutsut lähtevät vasta **Viestintä**-välilehdeltä tai omasta sähköpostistasi.
- **Poimi heti.** Merkitse lupaava perustelu tähdellä silloin, kun huomaat sen. Tauolla se odottaa valmiina.
- Koko prosessi tarkemmin, myös kierros 0 ja raportointi: Fasilitoijan prosessi suunnittelusta luovutukseen.
- Seuraavaksi: Toinen kierros ja lopetus.

Toinen kierros ja lopetus

► Katso video: <https://youtu.be/zQEmwhZBtlw>

Fasilitointi (Pronoia)

Edellinen opas päättyi kierroksen 1 tauolle. Tämä opas jatkaa siitä. Siinä rakennetaan kierroksen 2 kysely kierroksen 1 tuloksista, avataan kierros, suljetaan se ja päätetään tutkimus. Tulosten lukeminen ja aineiston vienti analyysiin ovat seuraavassa oppaassa.

Pääpolku on edelleen **Argument Delphi**. Muiden variaatioiden erot ovat oppaan lopussa.

Mitä kierroksella 2 on toisin

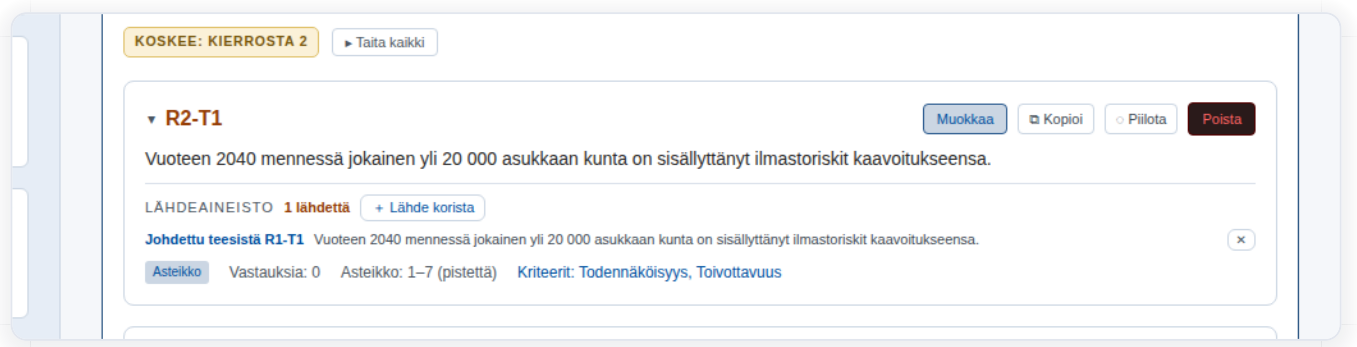
Kierros 2 kulkee samat vaiheet kuin kierros 1: vastaus, dialogi ja tauko. Ero on kysymyksissä. Delfoin toisella kierroksella kysytään yleensä uusia, tarkentuneita kysymyksiä, jotka on johdettu kierroksen 1 tuloksista ja keskustelusta. Siksi:

- **Kierroksen 2 teesit ovat omia teesejään.** Ne nimetään R2-T1, R2-T2 ... ja kierroksen 1 teesit R1-T1, R1-T2 ...
- **Panelisti näkee kierroksen 1 tuloksen** sen teesin kohdalla, josta kierroksen 2 teesi on johdettu.
- **Kierrosten kehitystä seurataan paneelin tasolla.** Kun kysymykset ovat eri kysymyksiä, niiden lukuja ei verrata yksitellen. Analyysi näyttää, miten konsensuksen ja dissensuksen osuudet muuttuvat kierroksesta toiseen. Laadullinen kehitys luetaan DAE-analyysissä.

1. Rakenna kierroksen 2 kysely

Kierroksen 1 tauolla välilehtirivin alla on kortti **RAKENNA KIERROS 2 – VALMISTELUTAUKO**. Edellinen opas esitteli sen kolme tietä. Tämä opas kulkee yleisintä: **Kopioi kierros 1 pohjaksi**.

Kopioinnin jälkeen kierroksen 2 teesit ovat luonnoksina kortin alla. Kopio perii teesin asetukset, esimerkiksi kriteerit, asteikon ja perustelupakon. Avaa teesi napilla **Muokkaa** ja muotoile se uudelleen sen mukaan, mitä dialogi opetti. Teesikortin **LÄHDEAINEISTO** kertoo, mistä teesi on johdettu (*Johdettu teesistä R1-T1*). Jos poimit dialogista kommentteja tähdellä, ne odottavat osiossa **RAAKA-AINE UUELLE TEESILLE**: valitse poiminta ja kirjoita siitä uusi teesi, niin poiminta kirjautuu teesin lähteeksi.

Jos haluat aloittaa alusta, **Tyhjennä kierros 2** poistaa kierroksen 2 luonnokset.

Tekoälyavut. Kortissa on myös **Syventävät teesiehdotukset (tekoäly)**. Se poimii kiistanalaisten teesien perusteluista luonnoksia uusiksi teeseiksi, ja jokainen luonnos viittaa perusteluihin, joista se syntyi. Ehdotukset ovat luonnoksia, jotka sinä muotoilet ja omistat. Tarkempi argumenttianalyysi tehdään DAE:ssä. **PIRE – menetelmäavustaja** taas ei ole tekoälyä: se laskee kierroksen 1 luvuista ehdotuksen teesi kerrallaan.

2. Avaa kierros 2

Kun teesit ovat valmiit, paina kortin **Avaa kierros 2 (uudet teesit)** →. Kierros 2 on nyt auki vastausvaiheessa, ja kierroskortti laskee kierroksen omat vastaukset: kolme panelistia kertaa kolme teesiä on 0/9.

KIERROSHALLINTA

Opas: Toinen kierros ja lopetus ↗

Paneelin koko kulku alusta loppuun. Merkki kertoo vaiheen tilan; oranssi nappi on seuraava teko, ja se on aina siinä kohdassa, jossa olet.

- ✓ Suunnittelu
- ✓ Kierros 1
 - ✓ 1a Vastaus
 - ✓ 1b Dialogi
 - ↻ 1c Revisio · dialogin aikana
- ✓ Tauko · valmistele kierros 2
- Kierros 2 Olet tässä
 - 2a Vastaus
 - 2b Dialogi
 - ↻ 2c Revisio · dialogin aikana

KIERROSHALLINTA ?

Vastauksia
0 / 9 (0 %)

→ Siirry dialogivaiheeseen

Vaihe: Vastaus

INFORMOINTI JA VUOROVAIKUTUS

🔔 Muistuta 3 vastaamatonta

✉️ Viesti paneelille

🔗 Kutsut ja linkit

Viestit, muistutukset ja kutsut kuuluvat kierroksen fasilitointiin. Painikkeet vievät samaan toimintoon kuin Viestit- ja Kutsut-välilehdet – sama toiminto, toinen ovi. Rivi näyttää vain tämän vaiheen toiminnot.

■ Päättä tutkimus

Delfoin päättäminen ei ole "viimeinen kierros sulkeutu" vaan sinun päätöksesi siitä, että paneeli on sanonut sanottavansa. Päättäminen sulkee auki olevan kierroksen, avaa Lopetus-vaiheen paneelille ja tekee seuraavasta luovutuksesta lopullisen. Kierroksen lisääminen purkaa päätöksen.

- Tauko · päättä tutkimus tai lisää kierros
- Lopetus · tulokset ja jatkotoimet

Muokkaa kierrossuunnitelmaa →

Jos huomaat avaamisen jälkeen, että kysely ei ole valmis, **Palauta kierros 2 valmisteluun** palauttaa tutkimuksen valmistelutaukoon. Tee se, ennen kuin paneeli alkaa vastata.

Kutsu paneeli samalla tavalla kuin kierroksella 1: **Viestintä**-välilehdeltä viestipohjalla **Kierros auki** tai omasta sähköpostistasi. Panelistin linkki pysyy samana koko tutkimuksen ajan.

3. Mitä panelisti näkee kierroksella 2

Panelistin sivun yläosassa kerrotaan, että kyse on uudesta kyselystä: kierroksen 2 teesit on johdettu edellisen kierroksen tuloksista, ja niihin vastataan tuoreeltaan, ei aiempia vastauksia muokaten.

Johdetun teesin kohdalla on taitettu *Kierroksen 1 tulos (R1-T1)*. Kun panelisti avaa sen, hän näkee, miten paneeli vastasi siihen teesiin, josta tämä on johdettu: jakauman ja mediaanin kriteereittäin. Perusteluja tai omaa aiempaa vastausta siinä ei näytetä. Tulos on oletuksena taitettu, jotta se tukee harkintaa eikä ohjaa vastausta. Itse kirjoitetulla uudella teesillä tällaista tulosta ei ole.

Vuoteen 2040 mennessä jokainen yli 20 000 asukkaan kunta on sisällyttänyt ilmastoriskit kaavoitukseensa.

▼ Kierroksen 1 tulos (R1-T1)

3 vastaajaa

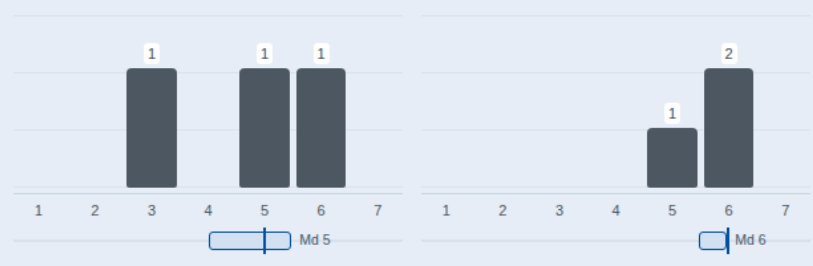
Näin paneeli vastasi edellisellä kierroksella teesiin, josta tämä on johdettu. Vastaa silti oman harkintasi mukaan – kysymys voi olla muotoiltu toisin.

Todennäköisyys

n = 3

Toivottavuus

n = 3

TODENNÄKÖISYYS (1–7)

1

2

3

4

5

6

7

1 - epätodennäköinen

4 - yhtä todennäköinen kuin ei

todennäköinen - 7

TOIVOTTAVUUS (1–7)

1

2

3

4

5

6

7

1 - ei-toivottava

4 - yhdenkertainen

toivottava - 7

Perustele vastauksesi: **perustelu pakollinen**

Miksi arvioit näin?

Tallenna

Ohita kysymys

Jos et halua näyttää edellisen kierroksen jakaumaa, poista valinta **Edellisen kierroksen jakauma** välilehdellä **Fasilitointi** vastausvaiheen asetuksista.

4. Vastaukset, dialogi ja sulkeminen

Kierroksen 2 kulku on sama kuin kierroksen 1:

1. Seuraa vastauksia **Tilannekuva**-välilehdeltä ja muistuta tarvittaessa.
2. Siirrä kierros dialogiin napilla **Siirry dialogivaiheeseen**.
3. Poimi dialogista aineistoa tähdellä, jos aiot rakentaa vielä kierroksen 3.
4. Sulje kierros napilla **Sulje kierros 2 (tauko)**.

Kierroskortin **Erimielisyys**-rivi kertoo kierroksen 2 omista teeseistä, millä niistä paneelilla on yhteinen näkemys, millä hajanainen ja millä kaksi leiriä.

5. Viimeinen tauko

Kun suunnitelman viimeinen kierros on suljettu, Kierroshallinnan polku näyttää kohdan *Tauko · päätä tutkimus tai lisää kierros*. **Mitä nyt?** -kortti sanoo, että viimeinen kierros on suljettu ja tutkimus odottaa päätöstäsi. Tutkimus ei pääty itsestään.

KIERROSHALLINTA

Opas: Toinen kierros ja lopetus

Paneelin koko kulku alusta loppuun. Merkki kertoo vaiheen tilan; oranssi nappi on seuraava teko, ja se on aina siinä kohdassa, jossa olet.

✓ Suunnittelu

✓ Kierros 1

✓ 1a Vastaus

✓ 1b Dialogi

1c Revisio · dialogin aikana

✓ Tauko · valmistelee kierros 2

✓ Kierros 2

✓ 2a Vastaus

✓ 2b Dialogi

2c Revisio · dialogin aikana

● **Tauko · päätä tutkimus tai lisää kierros** Olet tässä

KIERROSHALLINTA ?

Kierros 2

Vaihe: Suljettu

Palaa edelliseen vaiheeseen

Erimielisyys yhteinen näkemys 1 · hajanainen 0 · kaksi leiriä 0 — levinen hajonta: R2-T1 (IQR 0) Yhteenvetoon →

■ **Tauko – ei automaattista seuraavaa askelta. Lisää kierros tai päätä tutkimus.**

INFORMOINTI JA VUOROVAIKUTUS **Viesti paneelille**

Viestit, muistutukset ja kutsut kuuluvat kierroksen fasilitointiin. Painikkeet vievät samaan toimintoon kuin Viestit- ja Kutsut-välilehdet – sama toiminto, toinen ovi. Rivi näyttää vain tämän vaiheen toiminnot.

■ **Päätä tutkimus**

Delfoin päättäminen ei ole "viimeinen kierros sulkeutu" vaan sinun päätöksesi siitä, että paneeli on sanonut sanottavansa. Päättäminen sulkee auki olevan kierroksen, avaa Lopetus-vaiheen paneelille ja tekee seuraavasta luovutuksesta lopullisen. Kierroksen lisääminen purkaa päätöksen.

○ Lopetus · tulokset ja jatkotoimet

Muokkaa kierrossuunnitelmaa →

Vaihtoehtoja on kaksi:

- **Lisää kierros.** Jos dialogi avasi kysymyksiä, joihin paneeli kannattaa vielä viedä, **Muokkaa kierrossuunnitelmaa** → lisää suunnitelmaan kierroksen 3. Sen jälkeen rakennat kyselyn samoin kuin kierroksen 2.
- **Päätä tutkimus.** Kun paneeli on sanonut sanottavansa, päätä tutkimus.

Ennen päättämistä kannattaa lukea tulokset. Ohjeet ovat seuraavassa oppaassa.

6. Päättä tutkimus

Paina Kierroshallinnassa **Päättä tutkimus**. Delfoin päättäminen on sinun päätöksesi siitä, että paneeli on sanonut sanottavansa. Se ei ole sama asia kuin viimeisen kierroksen sulkeutuminen. Päättäminen:

- sulkee auki olevan kierroksen, jos sellainen on
- avaa paneelille Lopetus-vaiheen
- tekee seuraavasta DAE-luovutuksesta lopullisen.

Esiin tulee lomake **Lopetuskirje paneelille**. Kirje näkyy panelistin kotisivulla, ja sen voi lähettää myös sähköpostina. Lomakkeessa on mallikirje, joka on muistilista siitä, mitä kirjeeseen kannattaa kirjoittaa: kiitos, mitä paneeli teki, mitä opittiin, mitä tuloksesta seuraa ja yhteystieto. Hakasulkeita on kahta lajia. **Kentät**, kuten *[nimi]*, *[kierroksia]* ja *[fasilitoija]*, täyttyvät datasta jokaiselle lukijalle: lomake näyttää niiden arvot, ja kentän saa lisättyä kursorin kohtaan painamalla sitä. **Kehotteet**, kuten *[2–3 asiaa, jotka paneelin vastauksista näkyivät]*, kirjoitat omin sanoin tai poistat. Niin kauan kuin kirjeessä on kehoite, väärin kirjoitettu kenttä tai kenttä ilman arvoa, tutkimusta ei voi päättää. Lomake luettelee kohdat, ja kohdan painaminen vie siihen.

Kohdassa **Kirjeen liitteet panelistin sivulla** valitset, mitä kirjeen mukana näkyy. Valinta **Näytä paneelille myös sama kuvaileva raportti, jonka itse näet** liittää kirjeen alle saman kuvailevan tulosraportin, jonka näet Raportoinnissa: hajontakartan, teesikohtaiset tulokset ja nostot. Saman raportin voi antaa myös Word-tiedostona ladattavaksi, ja Perusanalyysin teesikohtaiset luvut voi liittää mukaan. Liitteissä on vain koonteja, ei perusteluja eikä panelistien koodeja. Ne eivät ole analyysi.

Valinta **Lähetä kirje myös sähköpostina (Viestinnän kautta)** postittaa kirjeen päättämisen jälkeen samalla tavalla kuin muut Viestinnästä lähtevät viestit, ja lomake kertoo, monelleko se lähtee.

Esikatsele kirje näyttää kirjeen sellaisena kuin se lähtee. Jos posti jää nyt pois, kirjeen voi lähettää myöhemmin Viestinnästä mallilla **Lopetuskirje**.

■ Lopetus – päättä tutkimus

Delfoin päättäminen ei ole "viimeinen kierros sulkeutui" vaan sinun päätöksesi siitä, että paneeli on sanonut sanottavansa. Päättäminen sulkee auki olevan kierroksen, avaa Lopetus-vaiheen paneelille ja tekee seuraavasta luovutuksesta lopullisen. Kierroksen lisääminen purkaa päätöksen.

Lopetuskirje paneelille

Kirje näkyy panelistin kotisivulla. Sisältö on sinun: alla oleva malli on muistilista siitä, mitä kirjeeseen kannattaa kirjoittaa, ei valmis teksti.

Kiitos osallistumisestasi Kuntien ilmastosopeutuminen 2040 -paneeliin.

Paneeli kävi kaksi kierrosta ja keskusteli kaavoituksesta, resursseista ja riskitiedosta. Tulokset kootaan raportiksi, joka julkaistaan keväällä.

Kysymyksiin vastaa Maija Virtanen, maija.virtanen@example.org.

☒ Näytä paneelille myös sama kuvaileva raportti, jonka itse näet

Peruuta

■ Päättä tutkimus

Kun kirje on valmis, paina lomakkeen **Päättä tutkimus**.

7. Mitä panelisti näkee lopuksi

Panelistin sivulla lukee nyt, että tutkimus on päättynyt. Sen alla on **FASILITOIJAN KIRJE**, valitsemasi liitteet ja jokaisen teesin lopputulos: paneelin jakauma ja keskustelu. Keskustelu ja omat vastaukset jäävät luettaviksi, mutta niitä ei voi enää muuttaa.

[← Oma sivu](#)

Delphi Pronoia
METODIX OY

Lisäpalvelut

FI EN SV

Vega

Kuntien ilmastosopeutuminen 2040

Tutkimus on päättynyt. Kiitos osallistumisestasi!

FASILITOIJAN KIRJE

Kiitos osallistumisestasi Kuntien ilmastosopeutuminen 2040 -paneeliin.

Paneeli kävi kaksi kierrosta ja keskusteli kaavoituksesta, resursseista ja riskitiedosta. Tulokset kootaan raportiksi, joka julkaistaan keväällä.

Kysymyksiin vastaa Maija Virtanen, maija.virtanen@example.org.

Tulosraportti

Paneeli: 3 asiantuntijaa + 0 tekoälypanelistia Kierroksia: 2 Vastauksia yhteensä: 18

Tämän raportin luvut kuvaavat aineistoa: missä kohtaa asteikkoa paneeli on ja kuinka leveä hajonta on. Yksimielisyys luokitellaan kalibroiduilla kynnyksillä DAE-analyysissä, ei tässä – kynnys riippuu vastaajamäärästä ja asteikon pituudesta, eikä sitä voi lukea suoraan näistä luvuista.

HAJONTA TEESEITTÄIN

1 kapea hajonta	1 keskimääräinen hajonta	0 leveä hajonta
---------------------------	------------------------------------	---------------------------

Mitä voi perua

- **Vaiheen siirron** voi perua napilla **Palaa edelliseen vaiheeseen**. Esimerkiksi liian aikaisin suljetun kierroksen saa takaisin dialogiin. Peruutus kirjautuu tutkimuksen lokiin.
- **Päättämisen** voi purkaa lisäämällä kierroksen. Paneeli on kuitenkin jo voinut lukea lopetuskirjeesi, joten kerro sille, miksi tutkimus jatkuu.

Muut variaatiot

Classic Delphi kysyy toisella kierroksella usein samat teesit uudelleen. Silloin valitaan kortista **Avaa samoilla teeseillä (uudelleenarviointi)** →. Panelisti näkee oman aiemman vastauksensa ja voi muuttaa arviotaan. Koska teesit ovat samat, analyysi seuraa kunkin teesin kehitystä kierroksesta toiseen.

Real-Time Delphi on yksi kierros. Kun suljet ikkunan, olet suoraan viimeisellä tauolla, ja tutkimus päätetään samalla lopetuskirjeellä.

Barometer Delphi ei sulje kierroksia, vaan tallentaa aaltoja. Barometri päätetään samalla **Päätä tutkimus** -napilla, kun mittausarja on valmis.

Muista

- **Kierros 2 kysyy uusia kysymyksiä.** Rakenna se kierroksen 1 tuloksista ja dialogista, älä toista samaa kyselyä, ellei kyse ole tietoisesta uudelleenarvioinnista.
- **Tutkimus ei pääty itsestään.** Viimeisen kierroksen sulkeminen vie tauolle, ja päättäminen on oma päätöksesi.
- **Kirje on sinun.** Malli on muistilista: kentät täyttyvät datasta, ja kehoitteet kirjoitetaan omin sanoin.
- Seuraavaksi: Tulokset ja raportointi.

Tulokset ja raportointi

► Katso video: <https://youtu.be/fmsjcDGUIKc>

Fasilitointi (Pronoia)

Tämä opas jatkaa siitä, mihin edellinen jäi: kierrokset on käyty ja tutkimus on päätetty tai päättämässä. Oppaassa luetaan tulokset Pronoiassa, tehdään paneelille kuvaileva tuloksetraportti ja viedään aineisto DAE-analyysiin.

Työnjako kannattaa pitää mielessä. **Pronoia kuvaa**, mitä paneeli vastasi: jakaumat, konsensuksen ja dissensuksen, kannanmuutokset ja keskustelun määrän. Luvut lasketaan säännöillä, ilman tekoälyä.

DAE tulkitsee: teemoittelu, argumentti- ja diskurssianalyysi, skenaariot ja synteesi tehdään DAE-analyysiputkessa laatuporttien alla.

Mistä tulokset löytyvät

Tulokset ovat alueella **Analyysi**. Sen välilehdet ovat **Yhteenveto** sekä työkaluina **Tilastot ja muutos** ja **Kvantitatiivinen analyysi**. Alueen yläreunassa voit valita, minkä kierroksen aineistoa katsot (*Katsottava kierros* R1, R2). Raportti ja vienti ovat alueella **Raportointi**.

1. Yhteenveto

Yhteenveto on tutkimuksen kokonaiskuva. Sen yläreunan *Analyysi – aineiston tila* kertoo, onko aineisto luettavissa ja kuinka paljon siinä on dialogia ja kannanmuutoksia. **SISÄLTÖ**-rivin valinnoilla näytät tai piilotat osioita.

- **Kokonaiskuva**: teesien, panelistien ja vastausten määrät sekä vastausprosentti.
- **Nostot**: teesi, jossa hajonta on levein, ja teesi, josta on keskusteltu eniten. Ne ovat usein analyysin kiinnostavimpia kohtia.
- **Kierrosliike**: kierrosten välinen muutos. Jos kierroksella 2 on omat uudet kysymyksensä, teesikohtaista liikettä ei lasketa, koska kysymykset ovat eri kysymyksiä. Silloin kehitys luetaan Kvantitatiivisen analyysin paneelitason luvuista ja DAE-analyysistä.
- **Teesikohtaiset tulokset**: jokainen teesi jakaumineen ja keskilukuineen.

TEESIT **6**

PANELISTIT **3**

VASTAUKSET **18**

VASTAUSPROSENTTI **100 % (18/18)**

Summaryryhmä **Koko paneeli**

▼ Panelisti kuuluu ryhmään kotisolunsa tai lisäjäsenyytensä kautta; luvut ovat henkilöitä.

NOSTOT

LEVEIN HAJONTA

R1-T1 Vuoteen 2040 mennessä jokainen yli 20 000 asukkaan kunta on sisällyttä...

IQR 1.5

Eniten keskusteltu

R1-T1 Vuoteen 2040 mennessä jokainen yli 20 000 asukkaan kunta on sisällyttä...

3 kommenttia

Tekoälyavut. Yhteenvedon *EPISTEEMINEN 7×3-LÄMPÖKARTTA* luokittelee perustelut tietoperustan ja tehtävän mukaan. Luokittelun voi tehdä käsin tai ehdottaa tekoälyllä (**Ehdota koodaus tekoälyllä**). Tekoälyn ehdotukset ovat ehdotuksia, jotka hyväksyt tai korjaat. Varsinainen argumenttianalyysi tehdään DAE:ssä.

2. Tilastot ja muutos

Tilastot ja muutos kokoaa kierrosten luvut teesi kerrallaan.

- **Teesikohtaiset perustilastot:** vastanneet, kommentit, kommenttien kommentit, reaktiot, kannanmuutokset ja teesin luokka (yhteinen näkemys, hajanainen tai kaksi leiriä). Teesit nimetään kierroksineen: R1-T1, R2-T1.
- **Konvergenssi:** konsensus ja hajonta (IQR) ennen kannanmuutoksia ja niiden jälkeen. Nouseva konsensus ja kapeneva hajonta tarkoittavat, että paneeli suppenee. Vakaa dissensus on yhtä pätevä tulos.
- **Dialogisuus:** kuinka paljon panelistit kommentoivat toisiaan ja vastasivat kommentteihin.
- **Muutossuunnat ja revisiot:** kuka muutti arviotaan, mihin suuntaan ja millä perusteella.

Teesikohtaiset perustilastot

#		Vastanneet					Luokka
R1-T1	Vuoteen 2040 mennessä jokainen yli 20 000 asukkaan kunta on sisällyttänyt ilmatorismit ka	3	3	0	0	0	Hajanainen
R1-T2	Esitä vahvin argumentti teesiä VASTAAN, vaikka olisit samaa mieltä. Mihin se nojaa? (Muokk	3	0	0	0	0	–
R1-T3	Minkä ehdon vallitessa vastakkainen kanta olisi oikeassa? Kuvaa ratkaiseva ehto. (Muokkaa	3	0	0	0	0	–
R2-T1	Vuoteen 2040 mennessä jokainen yli 20 000 asukkaan kunta on sisällyttänyt ilmatorismit ka	3	3	0	0	0	Yhteinen näkemys: yläpää
R2-T2	Esitä vahvin argumentti teesiä VASTAAN, vaikka olisit samaa mieltä. Mihin se nojaa? (Muokk	3	0	0	0	0	–
R2-T3	Minkä ehdon vallitessa vastakkainen kanta olisi oikeassa? Kuvaa ratkaiseva ehto. (Muokkaa	3	0	0	0	0	–

KONVERGENSSI (konsensus / IQR kierroksittain)

Kierros 1 → viimeisin. Nouseva konsensus / kapeneva IQR = paneeli suppenee. Ei pakotettu – vakaa dissensus on pätevä tulos.

#		Konsensus	IQR	
R1-T1	Vuoteen 2040 mennessä jokainen yli 20 000 asukkaan kunta on sisällyttänyt ilmatorismit ka	58% → 58%	1.5 → 1.5	vakaa
R2-T1	Vuoteen 2040 mennessä jokainen yli 20 000 asukkaan kunta on sisällyttänyt ilmatorismit ka	100% → 100%	0 → 0	vakaa

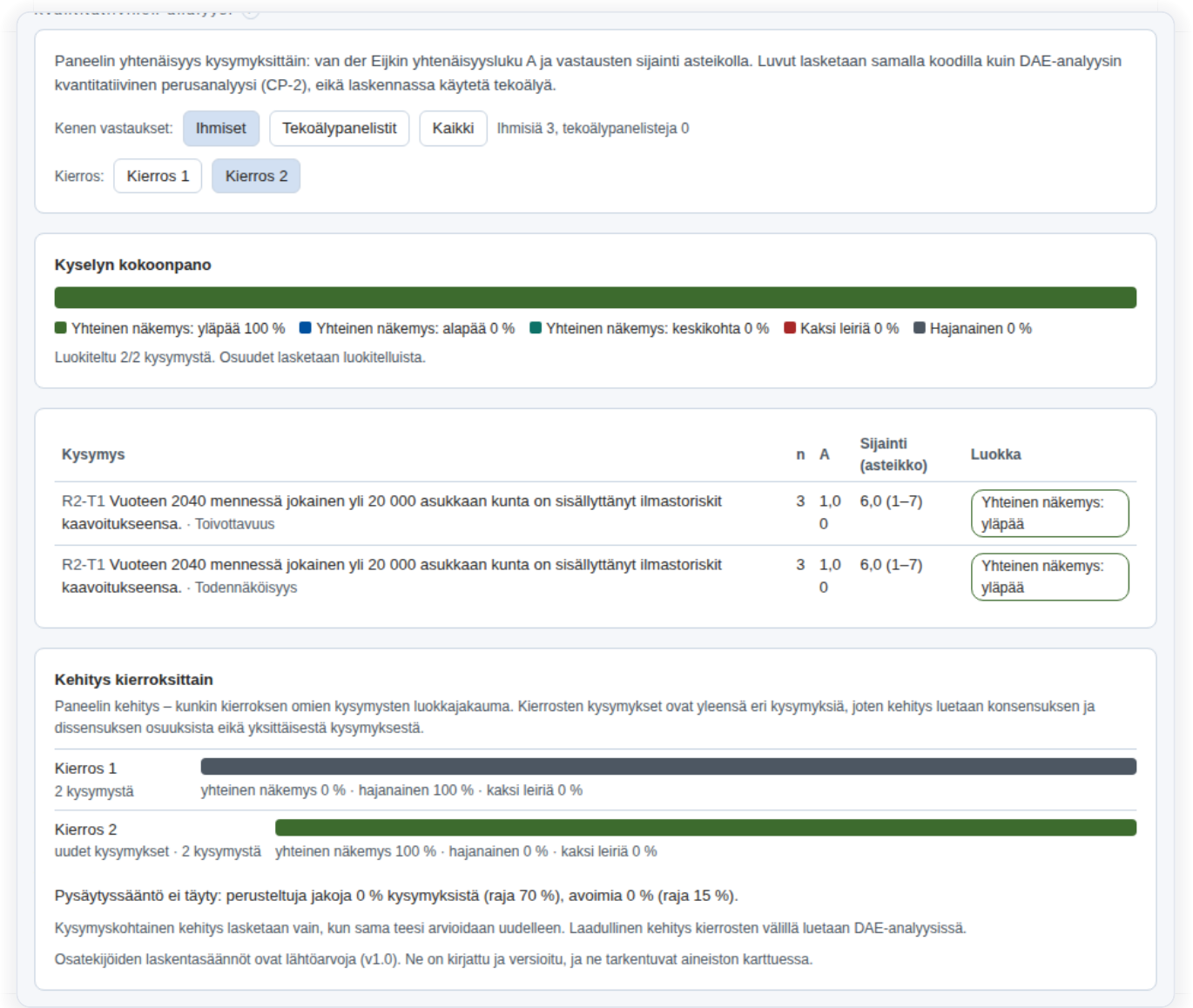
Argument Delphissä kannanmuutokset tehdään dialogin aikana. Siksi ne ovat aineiston tärkeintä osaa: ne näyttävät, mikä perustelu sai jonkun muuttamaan kantaansa.

3. Kvantitatiivinen analyysi

Kvantitatiivinen analyysi on paneelin vastausten perusanalyysi. Se lasketaan samalla koodilla kuin DAE-analyysin kvantitatiivinen vaihe (CP-2), joten Pronoian ja DAE:n luvut ovat samalle aineistolle samat.

- **Kenen vastaukset:** Ihmiset, Tekoälypanelistit tai Kaikki. Oletuksena lasketaan ihmisten vastaukset, eikä ihmisiä ja tekoälyä sekoiteta.
- **Kierros:** monikierroksisessa tutkimuksessa analyysi näyttää yhden kierroksen kysymykset, oletuksena viimeisimmän. Kierroksen voi vaihtaa napeista.
- **Kyselyn kokoonpano:** kuinka suuri osa kierroksen kysymyksistä on yhteistä näkemystä, kuinka suuri osa hajanaista ja kuinka suuri osa kahta leiriä.
- **Taulukko:** jokaisen kysymyksen vastaajamäärä, yhtenäisyysluku A, sijainti asteikolla ja luokka.
- **Kehitys kierroksittain:** kunkin kierroksen oma luokkajakauma. Kierrosten kysymykset ovat yleensä eri kysymyksiä, joten kehitystä seurataan paneelin tasolla: kasvaako yhteisen näkemyksen vai kahden leirin osuus. Kysymyskohtainen sarja näytetään vain, jos sama teesi on arvioitu uudelleen. Argument Delphissä näkyy lisäksi pysäytyssääntö, joka kertoo, onko dissensus perusteltua ja vakiintunutta.

- **Ryhmävertailu ja Kriteeriparit:** erottuvatko paneelin ryhmät toisistaan ja kulkevatko kaksi kriteeriä, esimerkiksi todennäköisyys ja toivottavuus, yhdessä.

Luvut kertovat, mitä aineistossa on. Mitä ne tarkoittavat tutkimuskysymykselle, on tulkinnan asia.

4. Kuvaileva tulosraportti

Avaa **Raportointi** › **Raportit**. Luo **tulosraportti** kokoaa kuvailevan raportin paneelin vastauksista: yhteenvedon ja hajonnan teeseittäin. Raporttia voi katsella selaimessa ja tulostaa PDF:ksi, ja **Lataa Word (.docx)** antaa sen muokattavana tiedostona.

RAPORTIT ?

Piiota raportti
Lataa Word (.docx)
Tulosta / Tallenna PDF

Tiivistelmä
Teesikohtaiset tuloskortit
Kierrosvertailu R1→R2

Kuntien ilmastosoikeutuminen 2040

Tulosraportti · 6.10.2026

Paneeli: 3 asiantuntijaa + 0 tekoälypanelistia Kierroksia: 2 Vastauksia yhteensä: 18

Tämän raportin luvut kuvaavat aineistoa: missä kohtaa asteikkoa paneeli on ja kuinka leveä hajonta on. Yksimielisyys luokitellaan kalibroiduilla kynnyksillä DAE-analyyseissä, ei tässä – kynnys riippuu vastaajamäärästä ja asteikon pituudesta, eikä sitä voi lukea suoraan näistä luvuista.

HAJONTA TEESEITTÄIN

1 kapea hajonta	1 keskimääräinen hajonta	0 leveä hajonta
--------------------	-----------------------------	--------------------

Raportti on lähtöaineisto, ei analyysi. Saman raportin voi näyttää paneelille lopetuskirjeen yhteydessä (edellinen opas).

5. Vienti DAE-analyyysiin

Avaa **Raportointi** › **Vienti**. Sivun yläosan lista *Raportointi – mitä on jäljellä* kertoo, mitä tutkimuksen loppuun saattamisesta puuttuu: aineiston luettavuus, luovutus DAE-analyyysiin, tulosraportti, lopetuskirje ja tutkimuksen päättäminen.

DELPHI ANALYSIS ECOSYSTEM – AINEISTON VIENTI ?

Vie tutkimuksen aineisto DAE-analyyseihin. Kolme tiedostoa: CSV (määrällinen aineisto), Handoff-paketti (koko JSON perusteluineen ja dialogeineen) ja DAE_STATE.json (putken ohjaustiedot).

1. CSV-AINEISTO

eDelphi-yhteensopiva puolipistein eroteltu CSV. Rivit = panelistit, sarakkeet = teesien arvot, argumentit ja kriteerimuuttujat.

Käyttö: dae_edelphi_adapter.py → CP-2 MaxQuant

Lataa CSV

2. HANDOFF-PAKETTI

DAE-luovutuspaketti (JSON): vastaukset, argumentit, dialogi, revisiohistoria, tilastot. Sisältää kaiken aineiston argumenttianalyyysiin ja kierrosvaikutusten tutkimukseen.

Käyttö: CP-0 orientaatio → CP-2 aineiston lataus → CP-3..20

Lataa Handoff-paketti (JSON)

3. DAE_STATE.JSON

Putken ankkuritiedosto: tutkimuksen metatiedot, paneelin profiiliyhteenveto, orientaatio, aineistotyyppi. DAE-putki lukee tämän jokaisen checkpointin alussa.

Käyttö: DAE_STATE.json → jokainen CP PRE-FLIGHT

Lataa DAE_STATE.json

Vienti antaa kolme tiedostoa:

- Lataa CSV:** määrällinen aineisto taulukkona, rivit panelisteittain.
- Lataa Handoff-paketti (JSON):** koko aineisto perusteluineen, dialogeineen ja kannanmuutoksineen. Tämä on DAE-analyysin varsinainen syöte.

3. **Lataa DAE_STATE.json:** analyysiputken ohjaustiedot, kuten tutkimuksen metatiedot, paneelin profiili ja orientaatio.

Jos tutkimus on päätetty, luovutus on lopullinen. Ennen päättämistä tehty vienti on väliluovutus, ja sen voi tehdä esimerkiksi kierrosten välissä.

Silta DAE-analyysiin

DAE-analyysi on tekoälyä käyttävä analyysiputki, jota ajetaan Coworkissa. Tallenna kolme tiedostoa samaan kansioon. Avaa sitten uusi Cowork-keskustelu, kirjoita *metodix* ja valitse aloitusvalikosta DAE-analyysi. Liitä Handoff-paketti. Putki etenee tarkistuspiste kerrallaan: kvantitatiivinen perusta, sisältöanalyysit (dialogi, argumentit, diskurssi), järjestelmäanalyysit, tulevaisuusvaihe, synteesi, skenaariot ja raportit. Kierrosten laadullinen kehitys, eli miten kysymykset ja perustelut muuttuivat kierroksesta toiseen, luetaan juuri siellä.

Muut variaatiot

Classic Delphi hakee yhteistä näkemystä. Lue ennen kaikkea Konvergenssi ja Kvantitatiivisen analyysin johtava indikaattori (konsensusindikaattori), jos samoja teesejä on arvioitu useammalla kierroksella.

Real-Time Delphi on yksi kierros. Kierrosvertailua ei tehdä, vaan Kvantitatiivinen analyysi lukee aikajanalta, ovatko vastaukset asettuneet.

Barometer Delphi vertaa aaltoja. Kvantitatiivinen analyysi näyttää, mikä on muuttunut aallosta toiseen ja mikä on pysynyt.

Muista

- **Pronoia kuvaa, DAE tulkitsee.** Pronoian luvut ovat sääntöjen tulosta, eivät tulkintaa.
- **Kierrosten kysymykset ovat yleensä eri kysymyksiä.** Kehitystä seurataan konsensuksen ja dissensuksen osuuksina ja laadullisesti DAE:ssä, ei teesi teesiltä.
- **Vie aineisto päättämisen jälkeen,** jotta DAE saa lopullisen luovutuksen.
- Koko prosessi tarkemmin: Fasilitoijan prosessi suunnittelusta luovutukseen.

Integraatio: Plan → Pronoia → DAE

Panelisti kokee yhden tutkimuksen – sen kierrokset, palautteen ja oman näkymänsä. **Fasilitoija ajaa jotain suurempaa.** Hänen prosessinsa ulottuu kolmen vaiheen yli – suunnittelu, keruu ja analyysi – ja kahden kytketyn ekosysteemin halki. Pronoia on silta niiden välissä.

Ylävirrassa on **Delphi Planning Ecosystem (DPE)**, jossa tutkimus suunnitellaan. Alavirrassa on **Delphi Analysis Ecosystem (DAE)**, jossa kerätty aineisto tulkitaan. **Pronoia** on keskellä oleva keruukerros: se vastaanottaa valmiin suunnitelman, ajaa tutkimuksen, validoi tuloksen ja luovuttaa puhtaan aineiston analyysiin.

Miksi tämä on fasilitoijalle tärkeää. Analyysin laatu ratkeaa kauan ennen analyysin alkua – siinä, miten tutkimus suunnitellaan ja miten puhtaasti se kerätään. Koko kaaren ja sen kahden luovutuksen (handoff) omistaminen on fasilitoijan ydinvastuu.

Integraatio on kyvykkyykskaaren ylin taso

Yksittäisen tutkimuksen kasaaminen käsin on **operointia**. Kun handoffit kantavat suunnitelman vaiheesta toiseen ilman uudelleenrakentamista, koko ketju muuttuu **järjestelmäksi** – infrastruktuuriksi, jonka päällä työ pyörii. Tämän oppaan punainen lanka on juuri se siirtymä: lakkaat kasaamasta tutkimusta uudelleen jokaisessa työkalussa, ja annat handoffien virrata.

HANDOFF 1

Suunnitelma sisään

Planning Handoff Package siirtää orientaation, paneelimatriisin, teesit ja perspektiivikontekstin Pronoiaan. Et rakenna tutkimusta uudelleen – jatkat sitä.

KERUU

Pronoia ajaa

Kierros 0, kierrosvaiheet, anonymiteetti, pulssi ja mittarit. Fasilitoija on aktiivinen: keruu ei ole passiivista odottamista vaan paneelin liikkeelle saamista.

HANDOFF 2

Aineisto ulos

Vientisopimus luovuttaa tarkistetun aineiston DAE:lle. Virheellinen aineisto ei pääse hiljaa analyysiin – portti pysäyttää sen.

Vaihe 1 – Suunnittelu (DPE)

Ennen kuin Pronoia kerää mitään, fasilitoija suunnittelee tutkimuksen Planning-ekosysteemissä. Jokainen askel on tietoinen menetelmävalinta, joka muovaa kaiken alavirran.

Suunnitteluaskel	Mitä fasilitoija päättää	Mitä se tuottaa
Orientaatio	Tutkimuksen logiikka (N / S / R / E / D / D+)	Asiantuntija- tai havainnoijapaneeli; dialektiset tai abduktiiviset teesit
Esianalyysi	Futures Wheel (vaikutukset), Relevance Tree (tavoitteet-keinot)	Rajattu, jäsennetty kuva ilmiöstä
Ilmiö	Mitä oikeasti tutkitaan	Tutkimuksen raja
Paneelisuunnittelu	Matriisi, perspektiivikerros, terveyspisteet (PHS)	Suunniteltu episteeminen tila
Kysymysarkkitehtuuri	Teesit ja niiden rakenne	Keruuinstrumentti
Simulaatio (valinnainen)	Synteettinen argumentointi, kun aitoa paneelia ei ole	Testi- / siemenargumentit
Oppimissilmukka	Aiemmistä tutkimuksista kannetut opit	Paremmat, näyttöön perustuvat valinnat

Suunnittelu päättyy laatuporttiin: vain johdonmukainen suunnitelma – orientaatio, ilmiö, paneeli ja teesit linjassa – paketoidaan keruuta varten.

Handoff sisään – Planning Handoff Package

Suunnitelma siirtyy Pronoiaan jäsennehtynä **Planning Handoff Package** -pakettina: orientaatio, paneelimatriisi ja sen tyyppi, teesit sekä perspektiivi-/PHS-konteksti. Tämä pohjustaa kierroksen 0 – fasilitoija ei rakenna tutkimusta uudelleen Pronoiassa vaan jatkaa sitä.

Vaihe 2 – Keruu (Pronoia)

Tämä on fasilitoijan operatiivinen ydin. Lyhyesti: fasilitoija avaa **kierroksen 0** tekoälyavusteisena orientaationa (motivoi osallistujia ja kartoittaa ilmiötä, valinnaisesti avaininformanttien kanssa), ajaa sitten jokaisen kierroksen vaiheidensa läpi – vastaus → dialogi → revisio → sulkeminen – asettaa

iteraatiolinjan valmiiden asetusten avulla (classic / RTD / open, Barometer tulossa), suojaa anonymiteettiä ja identiteettiä, ja lukee paneelia pulssin, ryhmävertailun ja prosessimetriikan kautta.

Fasilitoijan erottaa **aktiivinen rooli**: keruu ei ole passiivista vastausten odottamista vaan jatkuvaa paneelin kannustamista eteenpäin – ja vivut toimivat kolmella tasolla.

Taso	Miten fasilitoija saa liikettä	Vaikutus
Koko paneeli	Tahdista vaiheen eteneminen; avaa tulosgraafi ja pulssi oikealla hetkellä; lähetä muistutukset ja viestit; valitse näkyvyyslinja; täydennä paneelia kierrosten välissä	Ylläpitää vauhtia ja kollektiivista liikettä
Ryhmät	Nosta esiin ryhmävertailu matriisin akseleilla; osoita, että yksi ryhmä on liikkunut toisen pysyessä paikallaan; lisää perspektiiviteesejä ohueen näkökulmaan; rekrytoi rooleja kattamaan sokeat pisteet	Ajaa eriytyvää liikettä ja näkökulmien välistä dialogia
Yksilöt	Elävä oma sivu ”edellisen käynnin jälkeen” -koosteineen; suorat tönäisyt ja henkilökohtaiset viestit; panosten tunnustaminen; panelistikohtaiset muistutukset	Vetää jokaisen panelistin takaisin revisoimaan ja oppimaan

Kannustaminen on kohdennettua, ei yleistä. Tehokkain heräte on täsmällinen: näytä yhdelle ryhmälle ero sen ja toisen kannan välillä, tai näytä yksilölle kuinka paljon paneeli on liikkunut hänen edellisen käyntinsä jälkeen. Reaaliaikainen aineisto tekee tämän tarkkuuden mahdolliseksi.

Validointiportti – handoffin ansaitseminen

Keruu ei virtaa analyysiin automaattisesti. Ennen handoffia Pronoia validoi tuloksen, ja epäonnistunut tarkistus estää viennin, kunnes se on korjattu:

- **Paneelikoostumusportti** – orientaatiokohtaiset minimiit (matriisin koko, sidosryhmät tai havainnointietäisyydet, domainit tai ulkoroolit, päättäjäsäännöt).
- **Episteeminen kattavuus** – argumenttitila luetaan kattavuuskarttana; ohut kattavuus on kehoitus täydentää paneelia ennen sulkemista.

Tämä portti on fasilitoijan laatulupaus analyysivaiheelle: ylittävä aineisto on täydellinen ja hyvämuotoinen, ei raakaa.

Handoff ulos – Vientisopimus

Puhtaalla validoinnilla Pronoia tuottaa jäsennellyn paketin DAE-ekosysteemille. Fasilitoijan tasolla se kantaa:

- **orientaation ja paneelimatriisin tyypin**;
- **argumenttitilan** – teesit × paneelin jäsenet ja heidän argumenttinsa;
- **episteemisen kattavuuden** – kuinka suuri osa argumenttikartasta on täytetty;
- **perspektiivitiivistelmän** – terveyspisteet, hallitsevat näkökulmat ja nimetyt sokeat pisteet;
- **validointitilan** – vahvistuksen siitä, että aineisto läpäisi porttinsa.

Alavirran kuluttajat verifioivat tämän sopimuksen ennen aloitusta, joten malformoitunut aineisto ei pääse hiljaa analyysiin.

Vaihe 3 – Analyysi (DAE)

DAE-ekosysteemissä kerätty aineisto tulkitaan portitetun putken läpi. Fasilitoija **tilaa ja valvoo** sitä sen sijaan, että ajaisi jokaisen menetelmän käsin.

Foundation → Content → System → Futures → Synthesis → Report

DAE-vaihe	Mitä se tekee
Foundation	Validoi paneelin ja rakentaa kvantitatiivisen perustan
Content	Analysoi argumentit, dialogin ja diskurssin, ml. episteeminen koodaus
System	Lukee syvyyden, dynamiikan ja tarkoituksen (kausaalitasot, siirtymät, soft systems)
Futures	Nostaa esiin heikot signaalit ja kartoittaa rakenteelliset jännitteet
Synthesis	Integroi kaikki linssit suureksi synteetiksi, perspektiivisyvyydellä
Report	Rakentaa skenaariot ja yleisökohtaiset sidosryhmäraportit

Laatuportit ja ihmisharkinta ovat läsnä läpi putken: kun automaattinen varmuus ei riitä, analyytikko tuodaan silmukkaan – ja fasilitoija päättää, kuinka pitkälle tulkinnan tulisi ulottua.

Silmukan sulkeminen – oppiminen tutkimusten yli

Kaari ei ole suora viiva vaan sykli. Molemmat ekosysteemit pitävät muistia: suunnittelupuoli tallentaa jokaisen asetelman ja sen opit, analyysipuoli pitää case-kirjastoa valmistuneista ajoista. Fasilitoija syöttää nämä opit seuraavan tutkimuksen suunnitteluun – niin että jokainen Delfoi-ajo tekee seuraavasta paremman.

Fasilitoijan punainen lanka. Suunnittele hyvin, kerää puhtaasti, analysoi tarkasti ja opi tuloksesta. Pronoia on se kohta, jossa kaari pysyy koossa – piste, jossa suunnitellusta tutkimuksesta tulee luotettavaa, tulkintaan valmista aineistoa.

Fasilitoijan päästä-päähän-pelikirja

1. **Suunnittele loppu mielessä.** Valitse orientaatio, rajaa ilmiö (esianalyysi), suunnittele paneeli ja kirjoita teesit – tietäen, että ne määräävät koko argumenttitilan.
2. **Ylitä ensimmäinen handoff ehjänä.** Kanna Planning Handoff Package Pronoiaan ja jatka tutkimusta sen sijaan, että rakentaisit sen uudelleen.
3. **Aja keruu harkiten.** Avaa kierros 0, aseta iteraatiolinja, etene vaiheissa, suojaa anonymiteettiä ja seuraa pulssia ja mittareita.
4. **Ansaitse toinen handoff.** Läpäise validointiportti – paneelikoostumus ja episteeminen kattavuus – ennen sulkemista; täydennä ohut paneeli tarvittaessa.
5. **Tilaa analyysi.** Vie validoitu aineisto, valvo DAE-putkea ja päätä, kuinka pitkälle tulkinta ja raportointi menevät.
6. **Sulje silmukka.** Talleta opit ja kanna ne seuraavan tutkimuksen suunnitteluun.

Lähde: Pronoia – The Facilitator's Process (Metodix, kesä 2026). Tämä lohko jäsentää saman kaaren kyvykkyykskaaren mukaan.

Delfoi-variaatiot

Tutkimuksen **variaatio** ratkaisee, miten vastaukset kerätään ja miten muutosta seurataan ajassa. Se kulkee suunnittelun orientaation (N/S/R/E/D/D+) rinnalla ja asettaa keruuavaimen sekä johtavan indikaattorin, jota analyysi käyttää. Variaatioiden nimet ovat erisnimiä ja samat joka kielessä:

Argument Delphi, Classic Delphi, Real-Time Delphi, Barometer Delphi. Sopimuksessa tallennettu arvo on eri asia kuin näyttönimi (Classic Delphin arvo on yhä `Classical`).

Variaatio	Keruu	Johtava indikaattori	Mikä se on · milloin
Argument Delphi	round	CDI	Dialektinen, moniääninen: pakollinen perustelu + dialogi kierroksittain; tähtää dissensukseen – kartoittaa jännitteet ja perustelut; 7×3-episteeminen koodaus analyysissä. Ekosysteemin tunnusmalli, kun <i>päättely</i> ratkaisee enemmän kuin luku.
Classic Delphi	round	CCI	Sama prosessi ja samat vaiheet kuin Argument Delphissä; tähtää perusteltuun konsensukseen ja mittaa sitä konsensusindikaattoreilla. Turvallisin yleisasetelma.
Real-Time Delphi	window	RCI	Yksi vastaamisen ja dialogin kierros, auki yhtä aikaa heti alusta: panelistit näkevät ryhmän tilan ja päivittävät kantaansa milloin vain; ei kierrosvertailua. Nopea, asynkroninen.
Barometer Delphi	wave	BCI	Samat teesit arvioidaan uudelleen aallosta toiseen – trendin ja mielipidemuutoksen seuranta; teesin voi eläköittää aaltojen välissä. Pitkäkestoisin tutkimuksiin.

Variaatio on muokattava sopimuslohko; puuttuessa oletus on Argument / round / CDI (taaksepäin-yhteensopiva). Kaikille neljälle yhteistä: Kierros 0 (orientaatio) kuuluu jokaiseen, ja dialogi on jokaisessa – variaatiot eroavat siinä, missä kohtaa kierrosta dialogi on, eivät siinä, onko sitä.

Templatet eri tarkoituksiin

Ajovalmiit **templatet** yhdistävät variaation, paneelin ja aloitusteesit, joten voit instanttioida koko tutkimuksen yhdellä askeleella – tutkimusvelhosta (joka esitäyttää jokaisen vaiheen) tai tuomalla paketin. Kukin on sopimuksenmukainen lähtökohta, jota muokkaat.

Template	Perusvariaatio	Tarkoitus
Classic Delphi	Classical	Ennakoinnin yleisasetelma (todennäköisyys/toivottavuus + perustelu).
Argument Delphi	Argument	Dialektinen, moniääninen prosessi 7×3-episteemisellä koodauksella.
Barometer Delphi	Barometer	Pitkäkestoinen trendin seuranta aalloittain.
Osallistava kuntalais-Delfoi	Classical (havainnoija / E)	Osallistava ennakointi (esim. kuntakehitys); Asianosaisuus × asiantuntijuus.
Real-Time Delphi	Real-Time	Nopea, asynkroninen jatkuva ikkuna.
Yritysstrategia-Delfoi	Argument (hybridi)	Argumentatiiviset kierrokset + konsensus-loppukierros; org-ryhmät × osaaminen.
Pelkkä tekoälypaneeli	Argument (Route B)	Koko prosessi tekoälypanelisteilla (Hautamäen perspektiivit) – läpiajon testaukseen ja ihmisvalidoidun tekoälyanalyysin kehittämiseen.

Seuraavaksi: valitse orientaatio ja kysymykset Suunnittelu-osiossa ja suunnittele matriisi Paneelin suunnittelu -osiossa.

Real-Time Delphi – miten se ajetaan

Real-Time Delphi on variaatio, jossa on **yksi kierros ja se on auki heti alusta** – sekä vastaamiselle että dialogille. Panelisti ei odota mitään: hän näkee teesit ja paneelin keskustelun saman tien, vastaa omaan tahtiinsa ja voi palata muuttamaan kantaansa niin kauan kuin tutkimus on auki.

Sopimuksessa variaatio on `Real-Time`, keruuavain `window` ja johtava indikaattori **RCI**. Nämä kolme kulkevat yhdessä: keruuavain kertoo, että keruujakso on ikkuna eikä kierros, ja indikaattori kertoo, mitä analyysi lukee.

Milloin RTD valitaan

RTD sopii, kun **aika on rajallinen ja osallistujat hajallaan**. Se on asynkroninen: kukin osallistuu silloin, kun ehtii, eikä kukaan jää odottamaan kierroksen sulkeutumista. Se sopii myös silloin, kun ilmiö elää nopeasti ja kahden kierroksen väli olisi jo vanhentanut kysymyksen.

RTD **ei sido tähtäintä**. Se voi tähdätä konsensukseen tai dissensukseen – tähtäin ratkeaa teesikohtaisesti, ei variaatiosta. Tämä on ero Classic- ja Argument Delphiin, joissa tähtäin on koko tutkimuksen ominaisuus. Käytännössä: jos haluat, että paneeli hakee yhteistä näkemystä *tästä* teesistä mutta kartoittaa erimielisyyttä *tuosta*, RTD antaa sen ilman että tutkimusta pitää jakaa kahtia.

Mitä RTD ei korvaa: jos haluat **nähdä, miten paneeli liikkui** – että joku muutti kantaansa luettuaan toisten perustelut – tarvitset kaksi kierrosta. Liike on kahden mittauksen erotus, eikä yhdestä mittauksesta voi laskea erotusta. Tämä on RTD:n hinta, ja se kannattaa tietää, ennen kuin variaatio valitaan, ei sen jälkeen.

Mitä ohjelma tekee puolestasi

Yhden kierroksen luonne ei ole ohje jota pitäisi muistaa noudattaa – se on rakennettu sisään:

- **Velho ei kysy kierrosmäärää.** Kierrosluku ei ole kysymys vaan variaation ominaisuus, ja RTD:ssä se on yksi. (Ennen 5.9.2026 velho kysyi sen jokaiselta variaatiolta oletuksella 2 – kysymys, jota ei ole.)
- **Palvelin torjuu toisen kierroksen.** `POST /rounds` vastaa `409 single_round_mode`. Et voi vahingossa ajautua monikierroksiseen asetelmaan.

- **Kaikki vaiheet ovat avoimia.** Vastaus, dialogi ja revisio ovat RTD:ssä kaikki auki samaan aikaan. Vaiheriviltä puuttuu siksi kierrosnumero: siinä lukee avoin kierros, ei ”Kierros 1”.
- **Liikepaneeli kertoo suoraan, ettei liikettä lasketa.** Se ei ole tyhjä ruutu vaan nimenomainen viesti – yhden kierroksen tutkimuksessa kierrosten välistä liikettä ei ole.

Suunnittelu

Suunnittelu kulkee samaa reittiä kuin muissakin variaatioissa: orientaatio, ilmiö, paneeli, kysymysarkkitehtuuri.

Kierros 0 kuuluu myös RTD:hen. Se on orientaation ja avaininformanttien vaihe, ja se on ainoa numeroitu askel ennen sitä yhtä kierrosta. Kierroksen 0 aineisto on orientaatioaineistoa – se ei ole paneelin vastausaineistoa eikä kulje analyysiin vastauksina.

Teesien määrä kannattaa pitää maltillisena. Koska kaikki on auki kerralla, panelisti näkee koko työmäärän ensimmäisellä silmäyksellä. Monikierroksisessa asetelmassa työ jakautuu kierroksille; täällä se ei jakaudu.

Perustelu kannattaa vaatia. RTD:n arvo syntyy siitä, että panelistit lukevat toistensa perusteluja ja reagoivat niihin samassa ikkunassa. Ilman perusteluja jäljelle jää kysely, jossa on kommenttikenttä.

Ajon aikana

Kun kierrosvertailua ei ole, seurataan kolmea asiaa:

1. **Osallistumisen kertymä.** Kuka on vastannut, kuka on aloittanut, kuka ei ole avannut linkkiä. Yhdessä ikkunassa tämä on ainoa etenemismittari.
2. **Dialogin tiheys.** Syntyykö keskustelua vai vastataanko vain. RTD:ssä keskustelu on se, mikä erottaa sen kyselystä, joten sen puuttuminen on löydös eikä hiljaisuus.
3. **Paneelin pulssi teeseittäin.** Missä näkemykset ovat lähellä toisiaan ja missä ne hajaantuvat. Tämä luetaan yhdestä mittauksesta, ei kahden erotuksesta.

Fasilitoijan rooli on kevyempi kuin monikierroksisessa Delfoissa: kierroksia ei avata eikä suljeta, teesejä ei kirjoiteta uudelleen kierrosten välissä. Jäljelle jää se, mikä RTD:ssä on tärkeintä – **keskustelun elossapito**. Jos dialogi hiipuu, siihen puututaan viestillä paneelille, ei uudella kierroksella.

Lopetus

Tutkimus päättyy, kun fasilitoija päättää sen. Ikkuna ei sulkeudu itsestään eikä kierros ”täyty”. Lopetus on siis aito päätös, ja se kannattaa kertoa paneelille etukäteen – muuten osallistuja ei tiedä, onko hänellä vielä aikaa palata.

Päättyneen tutkimuksen keskustelu jää luettavaksi.

Mitä RTD:ssä ei ole

Nämä kuuluvat monikierroksiin variaatioihin, eikä niitä kannata etsiä RTD-tutkimuksesta:

- kierrosvertailu ja liikeanalyysi
- tauko kierrosten välillä
- ilmoitus uuden kierroksen avautumisesta
- kierrosnumero vaiherivillä
- **teesin eläköinti** – se kuuluu vain Barometer Delphiin, ja palvelin kieltää sen muualla

Jos huomaat tarvitsevasi jotakin näistä, variaatio on väärä. Se ei ole vika vaan valinta, ja sen voi tehdä toisin seuraavassa tutkimuksessa.

Orientaatio, variaatio ja kysymysarkkitehtuuri

Suunnittelu (DPE)

Suunnittelu määrää, mitä Pronoia kerää ja mitä DAE voi tulkita. Tutkimuksen laatu ratkeaa täällä – kaksi lukittua lähtövalintaa (orientaatio ja variaatio) sekä ilmiön ja teesien rajausta muovaavat kaiken alavirran.

Orientaatio – mistä näkökulmasta tulevaisuutta tutkitaan

Orientaatio on tutkimuksen **lukittu lähtövalinta**. Se vaikuttaa teesien muotoiluun, paneelin kokoonpanoon ja siihen, miten kierrosten välissä toimitaan (Pronoiassa se ohjaa myös PIRE-kierrosväliapuria).

Orientaatio	Ydin	Suhde konsensukseen
N – Normatiivinen	Toivottavuus ja tavoiteltu tila. ”Millainen tulevaisuus on hyvä?”	Kallistuu konsensukseen – haetaan yhteistä näkemystä tavoitteesta
S – Strateginen	Toteutettavuus ja toimijuus. ”Miten tavoitteeseen päästään, kuka tekee?”	Painottaa keinoja ja vaihtoehtoja
R – Radikaali	Murtumat ja poikkeavuuden suojelu. ”Mikä voi muuttua perustavasti?”	Suojaa vähemmistönäkemyksiä – ei pakoteta suppenemaan
E – Emergentti / abduktiivinen	Uudet, vasta hahmottavat ilmiöt. Havainnoiva ote: mitä on nousemassa?	Ei tavoittele konsensusta – kartoittaa
D – Intentionaalinen yhdistelmä	Sekamuoto, jossa eri kysymyksillä voi olla eri logiikka	Oletus monitahoisille tutkimuksille
D+ – Nelipolku	Intentionaalinen ja emergentti rinnakkain	Kaksi paneelia, omat vaatimuksensa

Orientaatio ei ole pelkkä leima vaan **rajaa menetelmällisiä valintoja**. R-orientaatiossa ei käytetä suppentavaa ”pelkkä keskiluku” -palautetta, koska se hävittäisi juuri sen poikkeavuuden, jota halutaan suojella. N-orientaatiossa konsensus on luonteva tavoite. Orientaatio määrää myös **paneelin tyyppin**: N/S/R/D → asiantuntijamatriisi, E → havainnoijamatriisi (ks. Paneelin suunnittelu).

Variaatio – kierrosten kadenssi

Orientaation rinnalla valitaan **variaatio**, joka määrää, miten kierrokset ja palaute rytmittyvät.

Pronoiassa tämä on `delphi_mode` :

Variaatio	Miten etenee	Milloin
Argument Delphi (oletus)	Vaiheittaiset kierrokset: vastaus → dialogi → revisio → tauko; tähtää dissensukseen – jännitteet ja perustelut	Kun päättely ja näkemysten erot ovat tulos
Classic Delphi	Sama prosessi ja samat vaiheet kuin Argument Delphissä; tähtää perusteltuun konsensukseen ja mittaa sitä (CCI)	Kun tutkimuksen on päädyttävä kantaan
Real-Time Delphi	Yksi kierros, jossa vastaaminen ja dialogi ovat auki yhtä aikaa; ei kierrosvertailua	Nopea, jatkuva eDelphi
Barometer Delphi	Samat teesit aallosta toiseen; teesin voi eläköittää aaltojen välissä	Toistuva seuranta – trendi ajassa, ei yhden ajon konvergointi

Variaatio ja orientaatio ovat eri akselit: orientaatio kertoo *näkökulman*, variaatio *kadenssin*. Sama normatiivinen tutkimus voidaan ajaa millä tahansa neljästä. Kierros 0 (orientaatio) kuuluu jokaiseen variaatioon.

Ilmiön rajaus – mitä oikeasti tutkitaan

Ennen teesejä määritetään **ilmiö**: tutkimuksen raja. Tämä on suunnittelun kriittisin rajausvaihe – se päättää, mikä on sisällä ja mikä ulkona. Valinnainen esianalyysi terävöittää sen:

- **Futures Wheel** – vaikutusverkosto: ensimmäisen, toisen ja kolmannen asteen seuraukset (STEEP+). Kartoittaa, mitä ilmiöstä seuraa.
- **Relevance Tree** – tavoite–keino–hierarkia: prioriteetit ja onnistumiskriteerit. Kartoittaa, mihin ilmiö tähtää.

Esianalyysi tuottaa rajatun, jäsennetyn kuvan ilmiöstä, joka syöttää suoraan paneeli- ja teesisuunnitteluun.

Kysymysarkkitehtuuri – teesit

Teesit ovat keruulinstrumentti: jokainen argumentti on yhden paneelin jäsenen vastaus yhteen teesiin, joten argumenttien joukko on **teesit × paneelin jäsenet**. Teesien rakenne seuraa orientaatiota:

- **Dialektiset teesit (N / S / R / D)** – väite, jota vasten otetaan kantaa todennäköisyydellä ja toivottavuudella; dialogi tuottaa puolesta/vastaan-argumentit.
- **Abduktiiviset teesit (E)** – avoimempia, hahmottavia: mitä on nousemassa, miltä se näyttää.

Yksittäisen teesin logiikkaa voi hienosäätää **P/D-merkinnällä**: todennäköisyys (P) kallistaa konsensukseen, toivottavuus (D) sallii dissensuksen – tämä ohittaa orientaation oletuksen kyseiselle teesille. Teesejä on vähintään kolme.

Suunnittelu päättyy laatuporttiin. Vain johdonmukainen asetelma – orientaatio, ilmiö, paneeli ja teesit linjassa – paketoidaan **Planning Handoff Packageksi** ja siirtyy Pronoiaan keruuta varten. Suunnittelua ei rakenneta uudelleen Pronoiassa vaan jatketaan (ks. Integraatio-opas).

Kun aitoa paneelia ei ole – simulaatio

Jos aitoa paneelia ei vielä ole, **Argument Simulator** (Route B) tuottaa synteettiset, orientaatiotietoiset argumentit teeseille – testi- tai siemenaineisto, joka voidaan viedä DAE:hen. Simulaatio testaa teesit ennen aitoa paneelia; se ei korvaa sitä.

Lähteet: help/02-orientaatiot, planning-core (M1a). Variaatiot vastaavat Pronoian delphi_mode-tiloja.

Paneelin suunnittelu: episteeminen tila, perspektiivi ja portit

Suunnittelu (DPE)

Pronoia-paneeli ei ole satunnainen joukko asiantuntijoita. Se on **suunniteltu episteeminen tila**, jonka kattavuus ja aukot ovat tarkoituksellisia ja dokumentoituja. Paneelin koostumus on menetelmävalinta, ei rekrytoinnin mukavuus – koska paneeli määrää koko argumenttitilan, sen kattavuus ja sokeat pisteet tunnetaan, **ennen kuin yhtään aineistoa on olemassa**.

Kolme käytännön periaatetta:

- **Homogeeninen paneeli** (sama koulutus, sektori, kulttuuri) on episteeminen riski ja kirjataan sellaiseksi – vaikka jokainen jäsen olisi yksilönä erinomainen.
- Tavoite on **kommensurabiliteetti** – riittävä yhteinen pohja aitoon dialogiin – ei täysi konsensus. Hyvin katettu erimielisyys on hyve, ei vika.
- Varo **lukkiutumaa** (lock-in): yksi perspektiivi, joka väittää yleispätevyyttä. Se voi naamioitua dialogiksi pelkästään siksi, että on äänekäs.

Orientaatio määrää paneelin tyypin

Orientaatio	Paneelin tyyppi	Valintaperuste	Käytännön vaatimus
N / S / R / D (intentionaalinen)	Asiantuntijamatriisi	Asiantuntemus, sidosryhmäedustus, osaamisdomain	Vähintään 3×3; ≥3 sidosryhmää; ≥2 domainia; valtasapaino huomioitu
E (emergentti)	Havainnoijamatriisi	Havainnointietäisyys (sisä / reuna / ulko), ei asiantuntemus	Vähintään 2×3; ≥3 havainnointietäisyyttä; ≥3 ”ulko”-roolia; ei päättäjiä; jokainen rooli nimeää havainnointiasemansa ja ”mitä se näkee”
D+ (nelipolku)	Kaksi rinnakkaista paneelia	Intentionaalinen ja emergentti rinnakkain	Molempien vaatimukset erikseen

Emergenteissä tutkimuksissa kyse on siitä, *mistä katsot*, ei pätevyydestä – siksi päättäjät suljetaan pois ja havainnointietäisyys korvaa asiantuntemuksen valintaperusteena.

Perspektiivikerros: asema + näkymä

Valinnainen mutta suositeltu **perspektiivikerros** nojaa yksinkertaiseen ajatukseen: *perspektiivi* = *asema + näkymä*. Sama ilmiö näyttää aidosti erilaiselta eri asemista – ei siksi, että joku olisi väärässä, vaan koska ilmiö on moniulotteinen. Tämä ei ole relativismia: tavoite on tunnistaa mitä kukin asema voi nähdä ja mitä se väistämättä *ei voi*.

Kun kerros on aktiivinen, jokainen rooli kantaa kolmea attribuuttia:

Attribuutti	Mitä kuvaa	Arvot
Havainnointiasema	Missä jäsen seisoo suhteessa ilmiöön	sisä / reuna / ulko / alla / yllä
Episteeminen tyyppi	Minkä lajin tietoa jäsen tuo	formaali / kokemuksellinen / hiljainen
Arvopohja	Aseman taustalla olevat arvot	lyhyt vapaateksti

Sokeiden pisteiden analyysi. Fasilitoija tarkistaa, mitkä ilmiökartassa tunnistetut asemat puuttuvat järjestelmällisesti paneelimatriisista. Olennainen erottelu: sokea piste on **järjestelmällinen poissaolo**, ei satunnainen aukko. Sokeiden pisteiden nimeäminen ennen kierrosta 1 on osa tilan suunnittelua, ja niistä tulee myöhemmin täydennysehdokkaita.

Perspective Health Score (PHS)

Paneelin suunnittelun jälkeen Pronoia tiivistää sen diversiteetin **Perspective Health Scoreksi** asteikolla 0–12, rakennettuna neljästä ulottuvuudesta (asemadiversiteetti, episteeminen diversiteetti, arvopohjan vaihtelu, marginaaliset äänet – kukin 0–3):

PHS	Tulkinta	Suositteltoimi
0–5	Diversiteetti liian ohut	Paneelin täydennys vaaditaan ennen kierrosta 2
6–8	Riittävä, aukkoja	Hautamäen perspektiiviteesit suositeltu
9–12	Erinomainen diversiteetti	Ei toimia

Episteeminen kattavuus: $7 \times 3 = 21$ solua

Argumentit luetaan kahdella ulottuvuudella – **mistä väite ammentaa** (tietopohja) ja **mitä se tekee teesille** (funktio):

Tietopohja (7)		Funktio (3)	
EMP Empiirinen	havaintoaineisto, mittaukset, tilastot	TUK Tukeva	vahvistaa teesiä
KOK Kokemuksellinen	henkilö-/ammattikokemus, hiljainen tieto	HAS Haastava	kyseenalaistaa, heikentää
NOR Normatiivinen	arvot, eettiset periaatteet	AVA Avaava	tuo uuden näkökulman, laajentaa kehystä
TEO Teoreettinen	mallit, teorit, viitekehykset		
INT Intressipohjainen	toimija-/sidosryhmänäkökulma		
EPV Epävarmuus	tunnustettu tietämättömyys		
IMA Imaginatiivinen	visio, vaihtoehto, radikaali uudelleenkehystys		

Seitsemän tietopohjaa $\times$ kolme funktiota = **21-soluisen kartta** argumenttitilasta. Tyhjät solut ovat paneelin sokeita pisteitä – näkökulmia, jotka eivät koskaan ilmestyneet. **Episteeminen kattavuusindeksi (ECI)** on yksinkertaisesti kuinka monta 21 solusta on täytetty. Tyypillinen Delfoi-ajo täyttää noin 9–14/21; hyvin matala kattavuus on signaali lisätä rooleja, jotka tuovat puuttuvat näkökulmat.

Laatuportit ennen keruuta

Ennen kuin paneeli hyväksytään, sen on läpäistävä orientaatiokohtaiset portit:

Tarkistus	Intentionaalinen (N/S/R/D)	Emergentti (E)
Matriisin koko	$\geq 3 \times 3$	$\geq 2 \times 3$
Sidosryhmät / havainnointietäisyydet	≥ 3 ryhmää	≥ 3 etäisyyttä
Domainit / ulkoroolit	≥ 2 domainia	≥ 3 ulkoroolia
Päättäjät	Valtatasapaino merkitty	Tasan 0
Roolikohtainen attribuutti	Asiantuntemus nimetty	Havainnointiasema + "mitä näkee" nimetty
Teesit	≥ 3	≥ 3

Jos portti pettää, paneeli ei ole vielä valmis keruuseen – fasilitoija säättää koostumusta tai teesejä ja tarkistaa uudelleen. Portit ovat kaiteita, jotka pitävät kattavuuden ja tasapainon rehellisinä, ennen kuin yhtään argumenttia kerätään.

Paneelin rakentaminen käytännössä

- Aloita orientaatiosta.** Vahvista orientaatio; se ratkaisee rakennatko asiantuntija- vai havainnoijamatriisin.
- Rakenna matriisi.** Aseta kaksi akselia (esim. asiantuntemus $\times$ sidosryhmä, tai havainnointiasema $\times$ konteksti) ja sijoita jäsenet niin, että kovat minimiä täyttyvät.
- Aktivoi perspektiivikerros,** kun asema on merkityksellinen: anna kullekin roolille havainnointiasema, episteeminen tyyppi ja arvopohja.
- Kartoita sokeat pisteet** ilmiökarttaa vasten – nimeä järjestelmällisesti puuttuvat asemat satunnaisten aukkojen sijaan.
- Lue PHS ja toimi sen mukaan:** täydennä ohut paneeli ennen kierrosta 2 tai lisää perspektiiviteesejä, kun sitä suositellaan.
- Pidä kattavuutta silmällä.** Seuraa mitkä 21 episteemisestä solusta jäävät tyhjiksi; matala kattavuus kehottaa lisäämään rooleja.
- Varo lukkiutumaa.** Tarkista jatkuvasti ettei yksi äänekäs perspektiivi tukahduta muita; tavoite on kommensurabiili dialogi.
- Läpäise portit.** Vahvista orientaatiokohtaiset laatuportit ennen keruuta – ja uudelleen jokaisen paneelimuutoksen jälkeen.

Lähde: Pronoia – Building the Panel (Metodix, kesä 2026).

Simulaatio: Argument Simulator (Route B)

Suunnittelu (DPE)

Kun aitoa paneelia ei vielä ole, **Argument Simulator (Route B)** tuottaa realistisia asiantuntija- ja havainnoija-argumentteja suunnitelluille teeseille. Se on **orientaatiotietoinen** (N/S/R/E/D/D+) ja tuottaa strukturoidut argumentit, jotka DAE-putki lukee (CP-1...CP-20). Tarkoitus on **testata teesit ja paneelilogiikka ennen aitoa paneelia** – tai antaa analysoitavaa aineistoa kun paneelia ei ole saatavilla.

Tämä ei korvaa aitoa paneelia. Argumentit ovat synteettisiä, tekoälyn tuottamiksi merkittyjä luonnoksia, jotka vaativat tarkistuksen. Varsinainen tulkinta tehdään DAE:ssä laatuporttien alla – simulaatio antaa lähtöaineiston, ei johtopäätöksiä.

Miten se etenee – kuusi vaihetta

Simulaattori aktivoituu, kun suunnittelukonteksti on läpäissyt portin **QG-SIM-TRANSFER** (orientaatio, kysymysrakenne, paneelilogiikka, teesit). Sen jälkeen:

1. **Yksittäiset argumentit** – yksi argumentti kutakin roolia ja teesiä kohden. Dialektinen (N/S/R/D): teesi + antiteesi + synteessinäkemys. Abduktiivinen (E/D+): havainto → selitys → ennakointi.
2. **Nopea analyysi** – jakaumat, 7×3-episteeminen profiili (tietopohja × funktio), COND-asymmetria.
3. **Dialogit** – 5–8 teesikohtaista jännitettä tai havaintoryhmää: positio → myönnytykset → synteasioivallus.
4. **Analyysiulottuvuudet** – jännitearkkitehtuuri, CLA-esiprofiili (kausaalitasot), 7×3-episteeminen ristiintaulukko, MLP-esiprofiili (monitaso).
5. **Anomaliatarkistus & täydennys** – automaattinen sokeiden pisteiden tarkistus (ks. alla). Jos tarvetta, paneelia täydennetään puuttuvilla näkökulmilla (merkki `source: supplement`, ≤25 % paneelistä).
6. **Yhteenveto ja luovutus** – kokonaistulos, keystone-kandidaatti ja valmius DAE-putkeen (→ CP-1 paneelivalidointi).

Jokaisessa siirtymässä tuotetaan kevyt **Learning Note** (oppimismerkintä), joka kantaa opit suunnittelusta simulaation kautta DAE:hen.

Anomaliatarkistus – sokeat pisteet näkyviin

Vaiheen 4 jälkeen simulaattori tarkistaa automaattisesti, kallistuuko aineisto epäterveellisesti:

Liipaisin	Kynnys
Jokin 7×3-tietopohja = 0	tyhjä solu
Avaavia (AVA) argumentteja < 3	kehystä ei avata
CLA litania-taso > 80 %	pinta dominoi
CLA syvät kerrokset (L3+L4) < 10 %	maailmankuva/myytti puuttuu
MLP regiimi > 60 %	vallitseva järjestelmä dominoi
D–P-ero < 0.3 kaikilla teeseillä	liikaa konsensusta

Liipaisu johtaa **täydennysprotokollaan**: suunnitellaan roolit, jotka tuovat puuttuvat näkökulmat, ja ajetaan täydennyssimulaatio – sama logiikka kuin aidon paneelin täydennys (ks. Paneelin suunnittelu).

Läpiajettu esimerkki – Food Paradigm 2050

Documentation Sprintin esimerkkitapaus näyttää Route B:n käytännössä:

Kenttä	Arvo
Orientaatio	D (N + S + R) – moniaktorinen sovellus
Reitti	B (Argument Simulator)
Aikahorisontti	2050 (ratkaiseva ikkuna 2026–2035)
Perspektiivikerros	Aktiivinen (Hautamäki), PHS 12/12
Paneeli	19 simuloitua roolia (tarkistuksen jälkeen)
Teesit	8 R1 dialektista + 4 R2 perspektiiviteesiä + kutsu + sokea piste
Laatu	94,5/100, 27/27 laatuporttia läpäisty

Ilmiö: viisi kilpailevaa ruokajärjestelmän paradigmaa (teknokapitalistinen, hajautettu biotalous, fragmentaatio, monopoluinen kulttuuripluralismi, jälki-pienviljelys), ydinjännite *teknologinen autonomia* ↔ *ympäristökestävyys*. Esimerkki osoittaa, miten D-orientaatio kulkee johdonmukaisesti tavoitehierarkiasta teeseihin ja miten perspektiivikerros integroituu ilman kitkaa.

Lähteet: Argument Simulator v2.5 (metodix-planning-simulation); esimerkkitapaus CASE_202605_FOOD-2050-WE-001 (Documentation Sprint).

Delfoi-paneelin rakentaminen

Paneeli määrittää tutkimuksen **koko argumenttiavaruuden**: jokainen argumentti on yhden panelistin vastaus yhteen teesiin, joten kaikki argumentit, joita tutkimus voi koskaan tuottaa, ovat *teesit* × *panelistit*. Kun paneeli suunnitellaan hyvin, sen kattavuus – ja sokeat pisteet – tunnetaan, **ennen kuin aineistoa on olemassa**. Tämä on Delfoi-tutkimuksen suunnittelun metodinen ydin.

Suunnittelu (DPE) valitsee orientaation ja luonnostelee paneelin. **Fasilitointi (Pronoia)** viimeistelee, validoi paneelin ja vie sen laatuporttien läpi ennen keruuta. Paneeli on **suunniteltu episteeminen tila**, ei rekrytoinnin sivutuote.

Paneeli suunniteltuna episteemisenä tilana

Paneeli ei ole satunnainen joukko asiantuntijoita; sen kantama ja aukot ovat tarkoituksellisia ja dokumentoituja. Ohjaavat periaatteet:

Homogeeninen paneeli (sama koulutus, sektori, kulttuuri) on episteeminen riski ja kirjataan sellaiseksi – vaikka jokainen jäsen olisi yksilönä erinomainen. Tavoitteena on **yhteismitallisuus** – riittävästi yhteistä pohjaa aitoon dialogiin – ei täysi konsensus. **Hyvin katettu erimielisyys on ansio, ei vika**. Ja varo **lukkiutumaa (lock-in)**: yksi perspektiivi, joka esittää itsensä universaalina ja voi naamioitua dialogiksi pelkästään koska se on äänekes.

Kaksiakselinen matriisi on ensisijainen

Paneelin ensisijainen rakenne on **kaksiakselinen matriisi**. Sen solut sisältävät **roolit**, joihin panelistin toiminta perustuu. **Fasilitoija määrittää lopulta akselit ja niiden luokittelun** – matriisi on suunnittelupinta, ja alla olevat mallit ovat vain lähtökohtia.

Akselit ovat **kontekstisidonnaiset**. Kanoniset valinnat:

Paneelityyppi	Akseli 1 (ensisijainen)	Akseli 2 (toissijainen)
Asiantuntijapaneeli (N/S/R/D)	Asiantuntijuus (tutkimus / käytäntö / hallinto)	Sidosryhmäisyys (julkinen / yksityinen / kansalaisyhteiskunta)
Osallistava paneeli (E)	Asianosaisuus (kuntalainen / viranhaltija / päättäjät / järjestö)	Asiantuntijuus / teema-alue
Yritysstrategia	Asianosaisuus (johto / henkilöstö / asiakkaat / omistajat)	Osaamisalue (strategia / talous / operaatiot / markkina)

Kaksi ominaisuutta on olennaista. **Solu voi sisältää 0..n panelistia** – useita ääniä yhdessä roolissa, tai ei yhtään. **Tyhjät solut ovat odotettuja**, ja systemaattisesti tyhjä solu on **rakenteellinen sokea piste** (ei satunnainen aukko). Sokeiden pisteiden nimeäminen ennen 1. kierrosta on osa tilan suunnittelua; niistä tulee myöhemmin täydennysehdokkaita.

Orientaatio määrää paneelityypin

Suunnittelussa valittu orientaatio (N, S, R, E, D tai D+) ratkaisee, rakennetaanko paneeli **asiantuntijamatriisina** vai **havainnoijamatriisina**, ja mitkä akselit, valintalogiikka ja minimiit pätevät.

Orientaatio	Paneelityyppi	Valinnan peruste	Käytännön vaatimus
N / S / R / D (tarkoituksellinen)	Asiantuntijamatriisi	Asiantuntijuus, sidosryhmäedustus, osaamisalue	Vähintään 3×3; ≥3 sidosryhmää; ≥2 osaamisaluetta; valttasapaino huomioitu
E (emergentti)	Havainnoijamatriisi	Havainnointietäisyys (sisä / reuna / ulko), ei asiantuntijuus	Vähintään 2×3; ≥3 havainnointietäisyyttä; ≥3 ”ulkopuolista” roolia; ei päättäjiä; jokainen rooli nimeää asemansa ja ”mitä se näkee”
D+ (nelipolku)	Kaksi rinnakkaista paneelia	Tarkoituksellinen ja emergentti rinnakkain	Molemmat vaatimusjoukot pätevät itsenäisesti

Emergentit tutkimukset koskevat *sitä, mistä katsot*, eivät pätevyyksiä – siksi päättäjät suljetaan pois ja havainnointietäisyys korvaa asiantuntijuuden valinnan perusteena.

Perspektiivi: asema + näkymä (Hautamäki)

Valinnainen mutta suositeltu **perspektiivikerros** nojaa yksinkertaiseen ajatukseen: **perspektiivi = asema + näkymä**. Sama ilmiö näyttää aidosti erilaiselta eri asemista – ei siksi, että joku olisi väärässä, vaan koska ilmiö on moniulotteinen. Tavoite on tunnistaa, mitä kukin asema voi nähdä ja mitä se *väistämättä ei voi*.

Hautamäen näkökulmarealismien mukaisesti syvempi pointti on **näkökulmien moninaisuus yleisesti** – paneelin tulisi kattaa perspektiiviavaruus, ei vain rastittaa ruutuja. Tutut neljä arkkityyppiä (konstruktivistinen optimisti, empiirinen realisti, kriittis-konservatiivi, ekososiaalinen holisti) ovat **yksi hyödyllinen erikoistapaus**, ei koko avaruus; lisää tai vaihtelee perspektiivejä ilmiön vaatimusten mukaan.

Kun kerros on aktiivinen, jokainen rooli kantaa kolmea attribuuttia, jotka tekevät sen kannan eksplisiittiseksi:

Attribuutti	Mitä kuvaa	Arvot
Havainnointiasema	Missä jäsen seisoo suhteessa ilmiöön	sisä / reuna / ulko / alla / yllä
Episteeminen tyyppi	Millaista tietoa jäsen tuo	formaali / kokemuksellinen / hiljainen
Arvoperusta	Kannan taustalla olevat arvot	lyhyt vapaateksti

Perspektiivikerros **täydentää** matriisisolua: solu asettaa *mihin* jäsen ottaa kantaa (roolinsa), perspektiivi *miten* se päättelee.

Tekoälypaneelit (Route B / C)

Tutkimus voidaan ajaa kokonaan tai osittain **tekoälypanelisteilla** – pelkistä tekoälypanelisteista koostuvalla paneelilla koko prosessin voi ajaa läpi ilman ihmisten rekrytointia, mikä on arvokasta koko prosessin testaamiseen ja **ihmisvalidoidun tekoälyanalyysin kehittämiseen** (tekoäly ehdottaa → ihminen validoi → κ/kalibrointi → paranna).

Tekoälypanelisti sijaitsee **matriisisolussa** (roolinsa) ja kantaa eksplisiittistä **perspektiiviprofiilia**, joka täydentää sitä. Koska tekoäly toimii tämän kuvauksen varassa, sen on oltava **tarkka ja riittävä** – tätä valvoo **tekoälypanelistin kuvausstandardi** (`docs/ai_panelist_description_standard.md`): jokainen tekoälypanelisti tarvitsee täytetyn solun (asiantuntijuus × sidosryhmä), erottuvan perspektiivilabelin, neljä Hautamäki-dimensiota (ontologinen / episteeminen / aksiologinen /

temporaalinen) aitoina kuvauksina, `perspective_axes` välillä [0,1], vinouman suunnan ja käytetyn mallin; koko paneelissa labelit ovat uniikkeja ja perspektiivit monimuotoisia. Route B/C vaatii myös GenAI-disclosuren, ja ihminen pysyy silmukassa: jokainen tekoälyvastaus tarkistetaan ennen kierroksen sulkemista.

Argumenttien lukeminen: episteeminen linssi

Kun argumentit saapuvat, Pronoia lukee jokaisen kahdella ulottuvuudella – **mistä väite ammentaa** (tietoperusta) ja **mitä se tekee teesille** (funktio).

Tietoperusta – seitsemän luokkaa: **EMP** empiirinen (havaintoaineisto, mittaus) • **KOK** kokemuksellinen (henkilö-/ammattikokemus, hiljainen) • **NOR** normatiivinen (arvot, etiikka) • **TEO** teoreettinen (mallit, kehykset) • **INT** intressiperustainen (sidosryhmä-/strateginen asema) • **EPV** epävarmuus (tunnustettu tietämättömyys) • **IMA** imaginatiivinen (visio, radikaali uudelleenkehystys).

Funktio – kolme luokkaa: **TUK** tukeva (vahvistaa teesiä) • **HAS** haastava (kyseenalaistaa, heikentää, kumoaa) • **AVA** avaava (tuo uuden näkökulman, laajentaa kehystä).

Seitsemän tietoperustaa × kolme funktiota antavat **21-soluisen kartan** argumenttiavaruudesta. Tyhjät solut ovat paneelin sokeat pisteet – näkökulmat, jotka eivät koskaan ilmaantuneet. **Episteeminen kattavuusindeksi (ECI)** kertoo, kuinka moni 21:stä solusta on täynnä; tyypillinen ajo täyttää n. 9–14/21, ja hyvin matala kattavuus on signaali lisätä rooleja, jotka tuovat puuttuvat näkökulmat.

Paneelidiagnostiikka (kattavuus, PDI, lock-in, PHS)

Kuvauksen laatu on *panelistikohtaista*; **kattavuus** on koko paneelin ominaisuus. Ekosysteemi laskee sen deterministisesti – **MaxPerspectiven (M5) laskennallinen ydin**, linjattuna Hautamäen näkökulmarealismiin, saatavilla välittömänä palautteena uuden tutkimuksen velhossa ja työkaluna minkä tahansa paneelin yli:

- **Matriisikattavuus** – täytetyt ja tyhjät solut (Absent-solu = rakenteellinen sokea piste) ja täyttöaste.
- **Dominanssi ja diversiteetti akseleittain** – aspektidominanssi **AD%** kategorioittain, dominanssiluokka (DOMINANT >50 % / STRONG / MODERATE / WEAK / TRACE / ABSENT) ja **perspektiividiversiteetti-indeksi $PDI = 1 - \sum (AD_i/100)^2$** (Herfindahl). **Lock-in** liputetaan, kun yksi kategoria ylittää 50 %.

- **Rakenteellinen PHS (0–50)** – $PDI \times 25 + (1 - \max AD/100) \times 25$. Täysi Perspective Health Score painottaa lisäksi *tietoisuutta* ja *avoimuutta*, jotka ovat kvalitatiivisia (kuusivaiheinen MaxPerspective-analyysi) eivätkä pääteltävissä paneelimäärittelystä.
- **Tekoälyn perspektiivileviämä** – `perspective_axes` -avaruudessa tekoälypaneelin leviämä; matala leviämä on perspektiivilukkiutuma, vaikka matriisi näyttäisi katetulta.
- **Täydennyssuositukset** – mitkä kategoriat täyttää (Absent-sokeat pisteet), missä vähentää keskittymää ja miten laajentaa perspektiivileviämää.

Nopeana ihmislukemana fasilitoija voi lisäksi kirjata **PHS-pikapistemäärän (0–12)** neljästä diversiteettiulottuvuudesta – asemadiversiteetti, episteeminen diversiteetti, arvoperustan vaihtelu ja marginaaliäänet, kukin 0–3: **0–5** diversiteetti liian ohut (täydennys tarpeen) • **6–8** riittävä, aukkoja (Hautamäen perspektiiviteesit suositeltavia) • **9–12** erinomainen diversiteetti.

Laatuportit ennen keruun alkua

Ennen kuin paneeli hyväksytään, sen on läpäistävä orientaatiokohtaiset portit, jotka muuttavat yllä olevat periaatteet tarkistettaviksi minimeiksi:

Tarkistus	Tarkoituksellinen (N/S/R/D)	Emergentti (E)
Matriisin koko	$\geq 3 \times 3$	$\geq 2 \times 3$
Sidosryhmät / havainnointietäisyydet	≥ 3 ryhmää	≥ 3 etäisyyttä
Osaamisalueet / ulkopuoliset roolit	≥ 2 aluetta	≥ 3 ulkoroolia
Päättäjät	Valtatasapaino kirjattu	Tasan 0
Roolikohtainen attribuutti	Asiantuntijuus nimetty	Havainnointiasema + ”mitä näkee” nimetty
Teesit	≥ 3	≥ 3

Jos portti ei mene läpi, paneeli ei ole vielä valmis – fasilitoija säätää kokoonpanoa tai teesejä ja tarkistaa uudelleen. Portit pitävät kattavuuden ja tasapainon rehellisinä, ennen kuin yhtäkään argumenttia kerätään.

Paneelin rakentaminen käytännössä

Ajovalmiit **mallit** antavat validoidun lähtökohdan kullekin paneelityypille – Classic Delphi, Argument Delphi, Barometer Delphi, Osallistava kuntalais, Real-Time, Yritysstrategia ja täys-tekoälyperspektiivipaneeli – kukin sopimuksenmukainen paketti, jonka instantioit yhdellä askeleella (tutkimusvelhosta tai tuomalla suunnittelupaketin) ja muokkaat sitten.

Fasilitoijan työsekvenssi: valitse malli (tai aloita tyhjästä) → aseta kaksi akselia omalle ilmiöllesi → asemoi roolit soluihin (jättäen tarkoituksellisia aukkoja) → tekoälypaneeleissa kirjoita jokainen perspektiiviprofiili standardin mukaan → lue välitön diagnostiikka (PDI, lock-in, sokeat pisteet, rakenteellinen PHS, tekoälyleviämä) ja toimi suositusten mukaan → läpäise laatuportit → aloita keruu.

Paneelissa ratkeaa Delphi-tutkimuksen episteeminen kantama. Kaikki tästä eteenpäin – argumentit, analyysi, skenaariot – on rajattu siihen tilaan, jonka suunnittelet tässä.

Iteratiivinen prosessi: kierrokset, vaiheet ja konvergenssi

Miksi Delfoi iteroi

Delfoi ei ole kertakysely. Sen määrittävä mekanismi on **iteraatio hallitulla palautteella**: asiantuntijat vastaavat itsenäisesti, saavat sitten anonymisoidun kuvan koko paneelin vastauksista ja perusteluista, ja harkitsevat uudelleen sen valossa. Tämän silmukan toistaminen erottaa Delfoin gallupista.

Iteraatio tekee tiettyä työtä: se nostaa perustelut esiin ja vaihdettaviksi pelkän laskemisen sijaan; se antaa rakenteellisen tilaisuuden revisoida vasta-argumenttien valossa; ja kierrosten yli se joko liikuttaa paneelia kohti konsensusta tai paljastaa **vakaan, hyvin ymmärretyn dissensuksen** – joka on yhtä arvokas tulos.

Ydinsekvenssi on: itsenäinen arvio → palaute → uudelleenharkinta. Anonymiteetti ja palautteen vaiheittainen avaaminen suojaavat tätä sekvenssiä sosiaaliselta paineelta – laumakäyttäytymiseltä, dominanssilta ja ankkuroitumiselta – niin että liike kierrosten välillä heijastaa parempaa päättelyä, ei kovinta ääntä.

Pronoia-prosessi yhdellä silmäyksellä

Tutkimus etenee pienenä tilakoneena, jota fasilitoija ajaa askel kerrallaan:

Luonnos → Kierros 0 → Kierros 1 → Kierros 2... → Sulkeminen → Analyysi

Kierros 0 on orientaatio, ja se kuuluu jokaiseen variaatioon; jokainen numeroitu kierros ajaa saman sisäisen vaihesekvenssin; ja silmukka toistuu, kunnes fasilitoija sulkee tutkimuksen ja luovuttaa puhtaan aineiston analyysiin. Variaation oma luonne alkaa kierroksen 1 avauksesta: Real-Time Delphi ajaa yhden kierroksen, jossa vastaaminen ja dialogi ovat auki yhtä aikaa, ja Barometer Delphi arvioi samat teesit uudelleen aallosta toiseen. Classic Delphi ja Argument Delphi kulkevat saman prosessin; ne eroavat tähtäimessä (konsensus / dissensus) ja indikaattoreissa, eivät vaiheissa.

Kierros 0 – kartoitus ja motivointi (tekoälyavusteinen orientaatio)

Kierros 0 on enemmän kuin asetusnäky. Pronoiassa se ajetaan **tekoälyavusteisena keskusteluna**, joka tekee kaksi työtä kerralla:

- **Motivointi.** Dialogi kohtaa ihmiset siellä, missä he ovat, selittää, mitä tutkimus heiltä pyytää ja miksi heidän näkemyksensä on tärkeä – niin että he saapuvat kierrokseen 1 sitoutuneina, eivät kylminä.
- **Kartoitus.** Se tuo esiin, miten kukin kehystää ilmiön – kysymykset, kannat ja jännitteet, jotka he näkevät – mikä rajaa argumenttitilan ja syöttää suoraan teesisuunnitteluun ja paneelimatriisiin.

Valikoiva / avaininformanttivariantti. Dialogia ei tarvitse ajaa koko paneelin kanssa. Fasilitoija voi ajaa sen valikoivasti muutaman **avaininformantin** kanssa – ihmisten, jotka tuntevat maaston – käyttää heidän panostaan ilmiön kartoitukseen ja teisien siementämiseen, ja kutsua laajemman paneelin suoraan kierrokseen 1.

Tapahtuipa se kummin tahansa, kierros 0 päättyy kiinnittämällä argumenttitilan kaksi määrittävää asiaa: **paneeli** (orientaationmukaisena matriisina, laatuporttiansa läpäisseenä) ja **teesit** (vähintään kolme, orientaation vaatimassa rakenteessa). Asetustilassa fasilitoija voi vielä muokata ja tarvittaessa tuottaa kysymyksiä uudelleen; kun kierros 1 avautuu, instrumentti **lukitaan**, niin että kaikki vastaavat samoihin kysymyksiin.

Kierroksen sisäiset vaiheet

Jokainen numeroitu kierros ajaa samat neljä vaihetta. Niiden erottaminen on tarkoituksellista: se pitää ”muodosta oma näkemys” erillään ”kohtaa muut” -vaiheesta, mikä on Delfoi-menetelmän ydin.

Vaihe	Mitä panelisti tekee	Näkee muut?	Vuorovaikutus	Miksi
Vastaus (1a)	Vastaa jokaiseen teesiin itsenäisesti	Ei ennen lähetystä	Muokkaa omaa vastausta	Tallenna aito, ankkuroitumaton arvio
Dialogi (1b)	Lukee paneelin, kommentoi ja vastaa	Kyllä	Kommentti + vastaus, graafi näkyy	Vaihtaa perusteluja, ei vain lukuja
Revisio	Päivittää kantoja dialogin valossa	Kyllä	Muokkaa omaa vastausta (kirjataan revisiona)	Anna liikkeen tapahtua – ja mittaa se
Suljettu	Kierros lukittu	Kyllä (vain luku)	Ei	Jäädystä vertailukelpoinen tilannekuva ennen seuraavaa kierrosta

Vastaus- ja dialogivaiheita kutsutaan myös **1a:ksi ja 1b:ksi** fasilitoijan ohjaimissa – saman kierroksen alikierroksina.

Vaihe lisää kyvyn, ei koskaan poista sitä. Dialogivaiheen avaaminen ei sulje vastaamista: panelisti, joka ei ehtinyt vastata, voi vastata vielä dialogin aikana, ja mukaan saa tulla koko repertuaarilla koko kierroksen ajan. Delfoin idea on, että panelisti voi muuttaa vastaustaan, kun toisen perustelu antaa siihen hyvän syyn – ja se edellyttää, että vastaaminen on auki.

Hallittu palaute: näkyvyysportaikko

Mitä panelisti voi nähdä, asetetaan **vaihekohtaisesti**, ja se on Pronoian päävipu ankkuroitumista vastaan. Kolme asetusta nousevat täysin suojatusta täysin läpinäkyvään:

Näkyvyys	Merkitys	Vaikutus ankkuroitumiseen
Sokko (blind)	Muiden vastaukset piilossa koko vaiheen ajan	Maksimisuoja; käytetään harkiten
Lähetyksen jälkeen (after-submit)	Ei ankkurointia ennen sitoutumista, sitten paneeli ja koostegraafi avautuvat	Suoja siellä, missä sillä on väliä, palaute siellä, missä se auttaa (eDelphin normi)
Avoin (open)	Paneeli näkyy koko vaiheen ajan	Ei suojaa lähtökohtaisesti; täysi läpinäkyvyys

Näkyvyyden ohella jokainen vaihe ohjaa erikseen, ovatko kommentointi, vastaukset ja tulosgraafi käytettävissä – näin vastausvaihe pysyy hiljaisena ja keskittyneenä, kun taas dialogivaihe avaa argumentin.

Valmiit asetukset – iteraatiolinjan valinta

Sen sijaan, että asettaisi jokaisen vaiheen käsin, fasilitoija valitsee valmiin asetuksen, joka koodaa menetelmällisen linjan; yksittäiset vaiheet voi silti ohittaa kierroskohtaisesti.

Valmis asetus	Vastausvaihe	Dialogi / revisio	Milloin käyttää
Classic	Lähetyksen jälkeen, ei graafia	Avoin	Vaiheittainen Delfoi ankkurointisuojaalla – oletus
Reaaliaikainen (RTD)	Avoin	Avoin	Jatkuva, aina auki oleva eDelphi; kierros ei sulkeudu vaiheittaiselle palautteelle
Avoin (open)	Avoin, graafi näkyy	Avoin	Täysi läpinäkyvyys ensivastauksesta – työpajat, opetus, matalan panoksen paneelit
Barometri	Avoin, toistuva	Avoin	Samat teesit arvioidaan uudelleen aallosta toiseen; seuraa kantojen liikettä ajassa yhden tutkimuksen konvergoinnin sijaan

Valmis asetus ja variaatio ovat eri asioita. **Classic**-asetus on Classic Delphin ja Argument Delphin yhteinen linja – sama prosessi, eri tähtäin. Real-Time Delphi on eri tahti, ei eri menetelmä: erillisten kierrosten sijaan paneeli vastaa ja näkee palautteen jatkuvasti yhden kierroksen ajan, ja fasilitoija sulkee kun kuva on vakaa. Barometer Delphi on seurantalinja: sama instrumentti mitataan uudelleen

aalto kerrallaan, aaltojen välissä teesin voi eläköittää ja tilalle tuoda uuden, ja muutos ajassa on itsessään löydös.

Revisio ja liike

Palautteen tarkoitus on tehdä **tietoinen liike** mahdolliseksi. Kun panelisti muuttaa vastausta dialogi- tai revisiovaiheessa, Pronoia kirjaa sen revisiona sen sijaan, että kirjoittaisi hiljaa vanhan päälle – joten fasilitoija näkee, *kuinka paljon* ja *missä* paneeli liikkui kierrosten välillä.

Liikettä luetaan **paneelipulssia** vasten – teesikohtaista konsensus/dissensus-kuvaa. Konvergenssi näyttää, missä paneeli asettuu; sinnikäs dissensus näyttää, missä elää aito, rakenteellinen erimielisyys. Molemmat ovat signaaleja seuraavaa päätöstä varten.

Olennaista: oppimisliike **ei ole tasaista** paneelin yli. Eri ryhmät – asiantuntemusalueet, sidosryhmäkannat tai havainnointietäisyydet – käyttäytyvät tyypillisesti eri tavoin: jotkut konvergoivat nopeasti, toiset pitävät pintansa, toiset siirtyvät vasta myöhään. Liikkeen lukeminen **ryhmittäin** on keskeistä sen kuvaamisessa, miten paneeli oikeasti oppii – ja se on myös tehokkaimman tönäisyn paikka: pelkkä sen esiin nostaminen, että yksi ryhmä on liikkunut toisen pysyessä paikallaan, on itsessään heräte jälkeen jääneelle ryhmälle. Pronoian ryhmävertailu paneelimatriisin akseleilla tekee nämä eriytyvät liikkeet näkyviksi.

Panelistin oma sivu – reaaliaikainen aineisto, joka ruokkii iteraatiota

Iteraatio toimii vain, jos panelistit palaavat ja osallistuvat. Panelistin **oma sivu** on suunniteltu tekemään juuri se: se muuttaa paneelin elävän aineiston informatiiviseksi ja koukuttavaksi, niin että paneelin liikkeen näkeminen saa panelistin haluamaan liikkua myös.

Näkymä mukautuu siihen, missä panelisti on. Ensikäynnillä, ennen vastaamista, se pysyy tarkoituksella minimaalisena – lyhyt ”Tietoa tästä tutkimuksesta” ja suora reitti kysymyksiin – niin ettei mikään ole panelistin ja hänen ensimmäisen itsenäisen vastauksensa välissä. Vastattuaan asettelu siirtää koko paneelin etusijalle:

Näe pulssi → Huomaa liike ja jännite → Revisoi → Näe oma vaikutuksesi ja opi

Miksi reaaliaikainen aineisto ruokkii iteraatiota. Elävän konsensuksen muodostumisen näkeminen, tai jännitteen avautuminen oman kannan ympärille, on se, mikä saa panelistin harkitsemaan uudelleen ja revidoimaan. Jokainen revisio muuttaa kuvaa, jonka muut näkevät, mikä taas saa aikaan lisää liikettä – ja tämän silmukan kautta paneeli, ja jokainen panelisti, oppii.

Paneelin seuranta – prosessimetriikat

Koko prosessin ajan Pronoia seuraa paneelia pienellä joukolla aktiivisuusmittareita. Yhdessä ne näyttävät yhdellä silmäyksellä, onko paneeli elossa ja osallistuva:

Mittari	Mitä se laskee	Mitä se signaloi
Panelistit	Paneelin jäsenet	Tutkimuksen kantama
Vastaajat	Vastanneet panelistit	Vastausaste ja kattavuus
Kommentit	Kirjoitetut argumentit ja kommentit	Tarjotun päättelyn syvyys
Vastaukset (replies)	Kommentit kommentteihin	Aito dialogi, ei rinnakkaismonologi
Reaktiot	Kevyet vastineet muille	Vähäeffortinen osallistuminen
Revisiot	Muutokset vastauksiin ja kommentteihin	Itse oppimisliike
Käynnit	Käynnit sivustolle	Jatkuva huomio ja paluuaste

Revisiot ja vastaukset ovat puhuvimpia: ne ovat jälkiä siitä, että panelistit oikeasti harkitsevat uudelleen toistensa valossa – iteraatio toimii kuten on tarkoitettu.

Iterointi kierrosten yli – milloin jatkaa, milloin sulkea

Kun kierros sulkeutuu, fasilitoija tekee yhden päätöksen: aja toinen kierros, tai pysähdy.

- **Aja toinen kierros**, kun kannat vielä liikkuvat, kun dialogi nosti uusia näkökohtia, jotka ansaitsevat tuoreen vastauksen, tai kun ohut paneeli on juuri täydennetty.
- **Sulje**, kun paneeli on konvergoinut, tai kun dissensus on **vakaa ja hyvin ymmärretty** – lisäkierrokset toisivat kustannusta ilman oivallusta.

Kierrosten välissä fasilitoija voi myös toimia paneelin terveyden hyväksi: jos diversiteetti oli liian ohut, täydennä paneelia (tai lisää perspektiiviteesejä) ennen seuraavaa vastausvaihetta, niin että uusi kierros aidosti laajentaa kattavuutta sen sijaan, että toistaisi samat äänet.

Sulkeminen luovuttaa analyysiin. Sulkiessa kerätty ja validoitu aineisto muuttuu analyysiekosysteemin (DAE-putki ja sen menetelmät) syötteeksi. Iteraatio Pronoiassa päättyy täsmälleen siihen, mistä rakenteellinen analyysi alkaa.

Fasilitoijan iteraatiopelikirja

1. **Aseta linja ensin.** Valitse panokseen sopiva valmis asetus (classic / RTD / open) ja säädä yksittäisiä vaiheita vain syystä.
2. **Aloita orientaatiokeskustelulla.** Aja tekoälyavusteinen kierroksen 0 keskustelu – koko paneelin tai muutaman avaininformantin kanssa – motivoidaksesi osallistujia ja kartoittaaksesi ilmiön ennen teesien lukitusta.
3. **Avaa kierros 0 ja lukitse instrumentti.** Viimeistele paneeli ja teesit, avaa sitten kierros 1, niin että kaikki vastaavat samoihin kysymyksiin.
4. **Etene vaihe kerrallaan.** Liiku vastaus → dialogi → revisio harkiten; anna vastausvaiheen tehdä ankkuroitumaton työnsä ennen paneelin avaamista.
5. **Pidä paneeli sitoutuneena.** Käytä muistutuksia ja viestejä ja ohjaa panelistit elävälle omalle sivulleen – iteraatio toimii vain, jos ihmiset palaavat.
6. **Lue pulssi ennen päätöstä.** Katso teesikohtainen konvergenssi ja dissensus sekä se, kuinka paljon kannat liikkuvat, ennen kuin päätät, jatkatko vai suljetko.
7. **Hoida paneelin terveyttä kierrosten välissä.** Täydennä diversiteettiä siellä, missä se oli ohut.
8. **Sulje siististi ja luovuta.** Pysähdy, kun konsensus tai vakaa dissensus on saavutettu, lukitse tutkimus ja anna validoitu aineisto analyysiin.

Lähde: Pronoi – The Iterative Process (Metodix, kesä 2026).

Anonymiteetti: identiteetitilat ja ryhmäraportointi

Periaate

Delfoi-menetelmän ydin on vähentää sosiaalisen mukautumisen painetta ja dominanssia **(semi)anonymiteetin** kautta. Pronoiassa panelistit ovat **toisilleen tiukasti anonymiejä mutta tunnistettavissa pseudonyymien kautta**, niin että dialogissa osallistuja tunnistaa saman keskustelukumppanin samaksi henkilöksi. Anonymiteetti suojaa rehellistä arviota; se ei saa rikkoutua vahingossa pienten ryhmien, tekoälyosallistujien tai vertailujen kautta.

Ryhmätason raportointi kulkee **paneelimatriisia** pitkin – asiantuntemus (ensisijainen) ja sidosryhmä (toissijainen) -akselit – yhden vanhan ryhmittelyn sijaan. Sama **k_{≥3}-suoja** koskee jokaista akselia ja paneelipulssin ryhmäpisteitä.

Kolme identiteettitilaa (paneelikohtainen asetus)

A. Pseudonyymi (oletus)

Vakaa **nimimerkki** kullekin panelistille (esim. Aurora, Vega) – muistettava ja erottuva, ei vihjaa identiteetistä tai statuksesta, pysyvä koko tutkimuksen ajan. Oikea identiteetti on vain kutsulinkin (invite token) takana. Täysi toiminnallisuus: oma sivu, dialogi, revisiot, tunnustus, areena.

B. Roolipeli (valinnainen kerros A:n päälle)

Panelisti **kirjoittaa itse roolin** tai näkökulman, josta hän vastaa (esim. *Kunnan talousjohtaja 2035*), ja **sijoittaa sen paneelimatriisin laatikkoon**. Oletuksena pois päältä. Työnjako on selvä: **fasilitoija vastaa rakenteesta** – paneelimatriisin akseleista ja luokista – ja **panelisti valitsee siitä laatikon**, johon hänen roolinsa sopii parhaiten.

- **Rooli on nimi, laatikko on ryhmä.** Ryhmävertailu ja analyysi käyttävät panelistin valitsemaa laatikkoa, eivät vapaata roolitekstiä. Vapaasti kirjoitetut roolit eivät siksi pirsto paneelia yhden hengen ryhmiksi, ja **k_{≥3}-suoja** pysyy voimassa.

- **Rooli näkyy muille** perustelun ja kommentin vieressä nimimerkin jälkeen merkinnällä *itse valittu*. Se on väitetty perspektiivi, ei verifioitu asiantuntemus.
- **Tekoälyn rooli.** Fasilitoija voi teettää tekoälypanelistille roolin samaan matriisiin. Se näkyy merkinnällä *tekoälyn rooli*, ja tekoäly vastaa roolinsa näkökulmasta. Ihmisen itse valitsemaa roolia ja tekoälyn roolia ei koskaan sekoiteta.
- Kun roolipeli on pois päältä, rooleja ei näytetä kenellekään; tallennettu rooli ja laatikko säilyvät.

C. Täysin anonymi kertaäänestys

Ei identiteettiä, kertaluonteinen vastaus – seminaari- tai mobiiliäänestys, jonka fasilitoija jakaa **QR-koodina** tai linkkinä. Ei kirjautumista, omaa sivua, areenaa, revisioita, tunnustusta eikä pysyvää nimimerkkiä. Äänestäjä vastaa teeseihin ja voi kirjoittaa lyhyen perustelun; kirjoittajaa ei nimetä. Kukin lähetys tallennetaan nimettömänä osallistujana, joka ei näy paneelin jäsenlistalla eikä ryhmävertailussa, ja vastaukset tulevat kierroksen tuloksiin ja jakaumaan kuten muutkin vastaukset.

Kaksoisäänestyksen esto on selainkohtainen: sama selain vastaa kerran. Se estää vahingossa tapahtuvan toiston mutta ei tahallista – toisella selaimella tai yksityisellä ikkunalla voi vastata uudelleen. Kertaäänestys sopii siksi salin mielipideilmaston mittaamiseen, ei äänestykseen, jonka tuloksella on sitova seuraus.

Läpileikkaavat säännöt (aina päällä, joka tilassa)

Tekoäly paljastetaan aina. Jokainen tekoälypanelisti merkitään **"tekoäly" + lyhyt roolikuvaus, 2–3 sanaa** (esim. *tekoäly · Ekonomisti*, *tekoäly · Työn tutkija*). Näkyy kaikkialla, missä tekoälypanelisti esiintyy: dialogiargumentit ja kommentit, paneelilistat, pulssin ryhmäleimat, raportit. Ei koskaan piilotettu, ei koskaan esitetty ihmisenä.

k-anonymiteetti (k = 3) kaikissa ryhmätason näkymissä. Mitään alle kolmen henkilön alaryhmää ei raportoida ryhmätasolla – vertailut, sentimentti ja paneelipulssin ryhmäpisteet mukaan lukien – ja sääntö pätee **itsenäisesti jokaisella matriisiakselilla**. Täydentävä suoja: kun ryhmä putoaa kynnyksen alle, se yhdistetään ("Muu"-ryhmä), kunnes jokaisessa solussa on vähintään kolme; jos "Muu" on yhä alle kolmen, erittelyä ei näytetä lainkaan. Akselilta arvottomat panelistit jätetään pois kyseiseltä akselilta – he eivät koskaan muodosta jäännösryhmää. Sama kynnyks koskee ristiintaulukointeja (ryhmä × teesi): numeerinen solu piilotetaan kun $n < 3$. Pienissä paneeleissa fasilitoija ohjataan 2–3 ryhmän jakoon; anonymiteetti voittaa. Äärimmäisessä tapauksessa pulssi näytetään vain koko paneelin tasolla.

Näkyvyys ja lähetyksen jälkeinen paljastus. Kierroskohtainen vaihepolitiikka ohjaa, milloin panelisti näkee muut. Oletusasetus **classic** käyttää vastausvaiheessa **lähetyksen jälkeen** -näkyvyyttä: ei

ankkurointia ennen oman vastauksen sitomista, mutta lähetyksen jälkeen panelisti näkee muiden anonymisoidut vastaukset ja koostegraafin. Tiukka **sokko** on yhä saatavilla fasilitoijan politiikkaeditorissa. Kaikki paljastettu aineisto pysyy pseudonyyminä ja $k \geq 3$ -suojattuna; paljastus muuttaa *ajoitusta*, ei identiteettisääntöjä.

Mitä kussakin tilassa on käytettävissä

Ominaisuus	A Pseudonyymi	B Roolipeli	C Täysin anonymi
Pysyvä nimimerkki	kyllä	kyllä	ei
Tunnistettava dialogissa	kyllä	kyllä	ei (nimetön)
Oma sivu / areena / tunnustus	kyllä	kyllä	ei
Revisiot	kyllä	kyllä	ei (kertavastaus)
Kommentointi	kyllä	kyllä	kyllä, anonymi (moderoitu)
Itse valittu rooli matriisin laatikossa	ei	kyllä (merkitty)	ei
Tekoälymerkintä (jos tekoälyä)	aina	aina	aina
$k \geq 3$ -ryhmäraportointi (molemmat akselit)	aina	aina	aina
Fasilitoija näkee henkilön	kyllä*	kyllä*	ei (ei identiteettiä)

*Paitsi jos sokkofasilitoijatila on päällä.

Oletuksena fasilitoija näkee oikeat identiteetit (muistutuksia ja laadunvalvontaa varten); paneelikohtainen **sokkofasilitoijatila** piilottaa ne, jolloin fasilitoijakin näkee vain pseudonyymit (kutsukartoitus säilyy silti tietokannassa).

Ryhmävertailu – nykykäyttäytyminen

- **Kaksi akselia, pinottuna.** Sekä panelistin oma sivu että fasilitoijan Viestintä-näkymä näyttävät asiantuntemus- (ensisijainen) vertailun ja sen alla sidosryhmä- (toissijainen) vertailun – kummallakin oma rosteri, numeromatriisi ja sentimentti.
- **Numeerinen vertailu, kun kysymystyyppi sallii.** Ryhmäkeskiarvot ja niiden poikkeama paneelin keskiarvosta (plus divergenssiluku) lasketaan vain asteikkokysymyksille; muut kysymystyyppit eivät tuota numeromatriisia.
- **Kommenttipohjainen sentimentti jokaiselle kysymystyypille.** Kunkin ryhmän sävy (positiivinen / varovainen / kriittinen / neutraali, nettoluvulla) johdetaan argumenteista ja kommenteista kaikkien teesien yli, joten avoimet, järjestys- ja monivalintakysymykset kattuvat myös.
- **Pulssin ryhmäpisteet** seuraavat ensisijaista (asiantuntemus) akselia, vastaten ryhmävertailun oletusta.
- Kaikki edellä pysyy **k $\geq$ 3 + täydentävä suoja** -säännön alla; täysin luokitellulle matriisipaneelille ei ilmesty "Out"- / "Muu"-ryhmiä.

Käytännössä: roolipeli ja kertaäänestys

Molemmilla on oma työohjeensa:

- Roolipeli: rooli paneelimatriisin laatikossa: milloin roolipeli sopii, fasilitoijan työvaiheet, malliteksti paneelille, tekoälyn roolit ja tulosten lukeminen laatikoittain.
- Kertaäänestys seminaarissa: QR-koodi ja nimetön vastaus: valmistelu, QR-koodi ja esitysnäkymä, mitä salille sanotaan, häiriötilanteet, tulokset ja rajat.

Tietomalli (toteutettu) – kehittäjäkumppanille

- **Study:** `facilitator_blind`, `role_play_enabled`, `handle_theme`, `kertavastauskentät` (`oneshot_comment_window`, `oneshot_moderated`), `policy_preset` + kierroskohtainen `phase_policy` (`visibility = blind | after_submit | open`), `panel_matrix` (JSON: ensi-/toissijaisen akselin nimet ja kategoriat), `matrix_type` (`expert | observer`), `language`.
- **Panelist:** `display_handle` (teemoitettu, paneeliuniikki, vakaa), `self_selected_role`, `participant_type` (`human | ai_agent`), `matrix_primary` / `matrix_secondary`, `description`, `is_decision_maker`, `language`.

- **Akseliryhmittely** (`_panelist_axis`): `primary` → `matrix_primary` (tekoälyperspektiivi varalla; roolipelissä panelistin itse valitsema laatikko – rooli on nimi, ei ryhmä); `secondary` → `matrix_secondary`; palauttaa tyhjän, kun akseli on tyhjä, jolloin panelisti suljetaan pois ryhmittelyn sijaan.
- **Jaettu ryhmäraportointi** (`grouped_display`): `k = 3` + täydentävä vaimennus ("Muu") + None-poissulku + pienessä paneelissa siirtyminen koko paneelin tasolle. Käytössä `/groups` (panelistin oma sivu) ja `/community` (fasilitoija) -näkymissä molemmat akselit pinottuna, sekä pulssin ryhmäpisteissä.
- **Tekoälyleima** johdettu `participant_type = ai_agent + ai_profile` -roolista, renderöity muotoon "tekoäly · {rooli}", rooli standardoitu 2–3 sanaan.
- **Sokkofasilitoija**: kun `facilitator_blind = true`, käyttöliittymä näyttää vain nimimerkit (nimet ja sähköpostit piilossa), vaikka kutsukartoitus säilyy tietokannassa.

Lähde: Pronoia – Anonymity Design (Metodix, kesä 2026, status: toteutettu).

Miten Delphi Pronoian kaksi käyttöliittymää on rakennettu

Pronoialla on kaksi kasvoa. **Panelisti** näkee toiset, **fasilitoija** toiset. Ne eivät ole kaksi sovellusta eivätkä kaksi versiota samasta ruudusta. Ne ovat kaksi kysymystä samasta käynnissä olevasta tutkimuksesta, ja koko suunnittelu seuraa siitä, että ne kaksi kysymystä ovat eri kysymyksiä.

Tämä opas selittää idean ja rakenteen. Kaksi rinnakkaista opasta kulkevat prosessin läpi – mitä oikeasti tapahtuu, järjestyksessä, ja mitä ruudulla silloin on.

1. Yksi tutkimus, yksi totuus

Molemmat käyttöliittymät lukevat samat kaksi tosiasiaa:

current_round	millä kierroksella tutkimus on (0 = orientaatio, 1...N = delfoikierrokset)
current_phase	response · dialogue · revision · closed

Kaikki näkyvä johdetaan näistä. On olemassa kolmaskin kenttä, `Study.status`, ja se on **esitys** – kierroksesta ja vaiheesta johdettu nimilappu. Mikään ei päästä siitä mitään.

Tämä kuulostaa toteutuksen yksityiskohdalta. Se on syy siihen, että käyttöliittymiin voi luottaa, ja se opittiin kantapään kautta. Ennen elokuuta 2026 kysymykseen ”*millä kierroksella ollaan*” vastasi viisi pintaa kolmesta eri lähteestä, joista yksi tunnisti kierrokset vertaamalla merkkijonoihin `round1`, `round2`, `round3` – eli **neljän kierroksen tutkimuksessa kierros 4 ei korostunut missään**. Kaksi pintaa saattoi olla eri mieltä viisitoista sekuntia, koska toinen pollasi ja toinen ei.

Sääntö, joka korvasi sen: *kierros ja vaihe ovat totuus; kaikki muu on nimilappu*. Kun näet saman tosiasian Pronoiaassa kahdessa paikassa – kierrosvalitsimessa ja bannerissa vaikkapa – ne ovat kaksi lukemaa yhdestä laskennasta, eivät kahta laskentaa.

2. Panelistin käyttöliittymä

2.1 Idea

Panelistin kysymys on **"mitä minulle on nyt auki?"** – ei "missä tilassa tutkimus on". Näkymä vastaa siihen kysymykseen suoraan ja järjestäytyy vastauksen ympärille.

Sitä ohjaa viisi periaatetta:

P1 • Vaihe järjestää näkymän, ei valikko. Se, mihin laskeudut, on se, mikä sinulle on auki. Fasilitoijan kytkimet päättävät poikkeuksen, eivät perustilaa.

P2 • Paneelin prosessi näkyy aina, paneelin sisältö vasta oman vastauksen jälkeen. "27 on vastannut", "kaksi uutta kommenttia viime käyntisi jälkeen" – nämä eivät kerro *mitä* paneeli ajattelee, joten ne eivät voi ankkuroida arviotasi. Jakauma, keskiarvo ja muiden perustelut kertovat, joten ne odottavat omaa vastausta. Ehto on **teesikohtainen**, ei sivukohtainen: vastaa tähän teesiin, näe tämän teesin jakauma.

P3 • Runko ei muutu koskaan, pääsarake muuttuu. Sama otsikko, sama valikkonappi samassa paikassa, lomake aina samalla kohdalla. Ei eri sivuja vaan sama sivu eri tilassa. Palaava panelisti tarvitsee tunnistettavuutta enemmän kuin vaihekohtaista optimia.

P4 • Tyhjä palvelu ei ole valikossa. Jokainen valikkorivi on lupaus, että siellä on jotain. "Ryhmävertailu", joka avautuu tyhjään, on huonompi kuin ei riviä lainkaan. Tyhjiys lasketaan aineistosta, ei kytketä käsin.

P5 • Kuvaus ja selosteet eivät ole lisäpalveluita. Tutkimuksen kuvaus on lomakkeen yläpuolella ensimmäisellä vastauskerralla; tietosuoja- ja tekoälyseloste ovat aina saavutettavissa. Nämä ovat osa sitä, mihin panelisti suostuu – eivät sisältöä, jonka pitäisi ansaita paikkansa kiinnostavuudella.

2.2 Rakenne: kuusi tilaa

Panelistin näkymällä on kuusi tilaa, ja ne määritellään panelistin omasta kysymyksestä:

	Tila	Milloin	Panelistin kysymys
S0	Ei vielä auki	kutsuttu, mitään ei ole avattu	"Mihin olen tulossa?"
S1	Vastausvuoro	vastausvaihe, ei omaa vastausta	"Mitä minulta kysytään?"
S2	Vastattu, kierros auki	vastausvaihe, olet vastannut	"Meniköhän se perille?"
S3	Dialogivuoro	dialogi- tai revisiovaihe	"Mitä muut ajattelivat – muutanko kantaani?"
S4	Kierrosten väli	kierros suljettu, seuraava ei auki	"Mitä siitä tuli? Mitä seuraavaksi?"
S5	Valmis	tutkimus päättynyt	"Mihin tämä johti?"

S4 on koko prosessin tulosrikkain hetki, ja sen hukkaa helposti. Siinä panelisti näkee, mitä kierros tuotti ja muodostaa sen näkemyksen, jonka vie seuraavalle kierrokselle.

2.3 Mitä ruudulla on

Runko on kiinteä: otsikko, **Paneelin pulssi** (miten pitkällä kierros on), valikko, ja pääsarake, joka vaihtuu tilan mukana.

- **Paneelin pulssi** näyttää prosessin, ei koskaan sisältöä: montako on vastannut, mitä on muuttunut viime käynnin jälkeen, onko kierros elossa.
- **Lisäpalvelut** on hakemisto, ei laatikko lisätavaraa – ja P4:n mukaan siinä on vain se, mitä tässä tutkimuksessa oikeasti on.
- **Tekoälypanelistit on merkitty joka pinnalla, jolla ne vaikuttavat.** Jos paneelissa on tekoälyosallistujia, panelistille kerrotaan se, ja tekoälyn osuus on merkitty sekä jakaumaan että tekstiin. Tämä ei ole alaviite ehdoissa; se on merkki jokaisella pinnalla, jolla tekoälyn vastaus vaikuttaa.

2.4 Kaksi tapaa nimetä matka

Sama rakenne voidaan esittää kahdella sanastolla, tutkimuskohtaisesti valittuna:

	Tarina	Pelkistetty
Kierros 0	Kynnys · Kastalia	Aloitus · esikeskustelu
Kierrokset	Leskhe · paneelikirrokset	Kierrokset · vastaaminen ja dialogi
Analyysi	Temppeli · Kassotis	Analyysi · tulosten käsittely

Tämä on nimeämistä, ei rakennetta: tilat, säännöt ja pinnat ovat identtiset. Tutkimus, joka haluaa delfoilaisen kuvaston, saa sen; kuntapaneeli, jolle se olisi outo, saa tavalliset sanat.

3. Fasilitoijan käyttöliittymä

3.1 Idea

Houkutus on peilata panelistin näkymä: tutkimus on dialogivaiheessa, joten näytetään fasilitoijalle dialogivaihe. Se on väärin, ja syy on koko suunnittelu.

Fasilitoijan vaihe ei ole tutkimuksen vaihe. Panelisti kysyy ”mitä minulle on auki”; fasilitoija kysyy ”**mikä on nyt minun työni**”, eivätkä ne osu yksiin. Kun vastausvaihe on auki, tutkimuksen vaihe on **response** – mutta fasilitoijan työ on *seuranta* ja *seuraavan kierroksen valmistelu*. Suora peilaus antaisi ruudun, joka sanoo ”odota”.

Yksikkö ei siis ole vaihe. Se on **(kierros, vaihe) → fasilitoijan tehtävä**, ja tehtäviä on neljää lajia:

Tutkimus on...	Fasilitoijan tehtävä	Laskeutuu
Luonnos	rakentaminen	Suunnittelu
Kierros 0 auki	seuranta + väliintulo	Keruu
Kierros N, vastaus	seuranta	Keruu
Kierros N, dialogi	seuranta + moderointi	Keruu
Kierros N, revisio	seuranta	Keruu
Kierrosten väli	valmistelu	Analyysi
Valmis	raportointi	Raportointi

Ja lisäksi yksi asia, joka ei ole paikka lainkaan: **väliintulo** – eteneminen, avaus, sulku, poikkeus. Sillä ei ole koskaan omaa ruutua; se on aina läsnä siellä, missä se koskee.

3.2 Rakenne: kaksi tasoa ja palkki

Molemmat tasot ovat ruudun yläreunassa, yhdessä navigaatioissa, joka pysyy paikallaan, kun vierität. Valinta tuo työn aina suoraan sen alle, eikä sitä tarvitse etsiä. Vain ”Mitä nyt?” on navigaation yläpuolella, ja se vierittyy pois, kun työ alkaa (3.7).

Taso 1 – työn laji. Neljä nappia, aina samat neljä:

Suunnittelu • Keruu • Analyysi • Raportointi

Taso 2 – missä työ tehdään. Välilehdet, jotka kuuluvat kulloiseenkin työn lajiin:

Suunnittelu	Keruu	Analyysi	Raportointi
Yleiskuva • Asetukset • Panelistit • Teesit • Tekoälypanelistit • osio <i>Kierrokset</i>	(Kierros 0) • Tilannekuva • Kutsut • Fasilitointi • Viestintä • Vastaukset • (Aallot)	Yhteenveto • Tilastot ja muutos	Vienti • osiot <i>Raportit</i> ja <i>Ylläpito</i>

Kolme uudempaa lohkoa asuvat näiden sisällä: **Katso panelistina** (esikatselu) on Keruun vastauslinkkikortissa, **Aikajana – perustelut ja dialogi** on Keruun Vastauksissa, ja poimintakori **Teesiaineisto seuraavalle kierrokselle** on Analyysissa teesilistan yllä – ja aukeaa Suunnittelun teesieditorin viereen, kun uutta teesiä kirjoitetaan.

Alapalkki – aina saatavilla. Yhdeksän asiaa, jotka eivät kuulu mihinkään kierrokseen eivätkä työn lajiin:

Asetukset • Vastaukset • Panelistit • Teesit • Viestintä • Tiimi • Tulokset • Vienti • Havainto

Tiimi vie näkymään Tiimi ja oikeudet ja **Havainto** ikkunaan Kerro havainto; koko nimi näkyy myös, kun viet osoittimen napin päälle. Palkin oikeassa reunassa ovat roolisi ja saldosi lyhyesti; koko teksti näkyy, kun viet osoittimen niiden päälle.

Metodikirjasto on vasemmassa palkissa (pienennettynä) ja Yhteenveto Analyysin alla.

Kolme näistä ansaitsee huomautuksen.

- **Ovi kantaa päätepisteen nimen.** Alapalkin *Vastaukset* vie Keruun samannimiselle välilehdelle. Yksi paikka, yksi nimi – myös silloin, kun samaan paikkaan on kaksi ovea (päättös K2).

- **Vienti esiintyy kahdesti tarkoituksella.** Raportointi on *vaihe* – se, mitä tehdään lopuksi. Vienti on *toiminto* – sen voi tehdä milloin tahansa. Sama näkymä, kaksi eri kysymystä, kaksi eri hetkeä.
- **Tulokset on ainoa kohta, joka ei ole välilehti.** Se avaa **Tulokset tähän asti** -ikkunan nykyisen työn **päälle**. Aiemman kierroksen silmäily ei saa viedä pois siitä, mitä olet tekemässä, joten se on ikkuna eikä määränpää. Siinä ei ole yhtään muokkauspintaa, ja eteenpäin on tasan yksi tie – **Avaa Analyysissa** → – ja kaikki muokkaus tapahtuu siellä.

Keruun taso 2 on prosessi. Järjestys on se, jossa työ tehdään: *Tilannekuva* kertoo, missä ollaan, *Kutsut* on ensimmäinen teko, *Fasilitointi* kokoaa kierroksen asetukset (takaraja, dialogivaihe, näkyvyys ja vuorovaikutus), *Viestintä* on paikka, josta viestit lähtevät paneelille – sama näkymä kuin alapalkin *Viestintä* – ja *Vastaukset* on teesikohtainen tulos. *Kierros 0* on ensimmäisenä, kun tutkimus ajaa sen, ja *Aallot* viimeisenä barometrissa.

Keruu näyttää avoimen kierroksen. Suljettuun kierrokseen ei ole paluuta: sen aineisto luetaan Analyysissa, ja palvelin kieltäytyy muuttamasta suljetun kierroksen dialogia, vaihesäätöjä tai aikataulua. Asetukset, jotka päätetään, ennen kuin kierros alkaa – avautumisaika ja kierroksen lisääminen – ovat Suunnittelun *Kierrokset*-osiossa, ja poikkeukset – vaiheen käsin vaihtaminen ja vanhan kierroksen nollaus – Raportoinnin *Ylläpidossa*.

Alapalkissa näkyy myös roolisi ja tekoälysaldo. Ne ovat tietoa, eivät ovia: niistä ei pääse mihinkään, mutta ne ovat aina näkyvissä.

3.3 Oletus, ei pakko

Vaihe päättää, mihin **laskeudut** ja mikä saa **painon** – se ei päättä, minne saat mennä. Rail pysyy vapaana, koska delfoissa suunnitteluun palataan kesken keruun: kierroksen 2 teesit rakennetaan kierroksen 1 vielä käydessä.

Kun katsot muualle kuin missä tutkimus on, näkymä sanoo sen. Se ei estä sinua eikä piilota mitään; se vain kieltäytyy antamasta sinun luulla, että katsot nykyistä kierrosta silloin, kun et katso.

3.4 ”Koskee:” – merkintä, joka estää pahimman virheen

Merkintä on symmetrinen: **Koskee: tutkimusta** ja **Koskee: kierrosta 3**. Se on eri asia kuin *kattavuus*, joka Analyysissä tarkoittaa vastausten kattavuutta.

Suunnittelussa on viisi asiaa, eivätkä ne ole samankokoisia:

Mikä	Koskee
Kuvaus, ilmiökehys	tutkimusta
Asetukset (orientaatio, variaatio, kieli, tekoälytila)	tutkimusta
Kierrokset (dialogi, näkyvyysspolitiikka, aikataulu)	kutakin kierrosta erikseen
Teesit	kutakin kierrosta erikseen
Paneeli	tutkimusta – mutta osallistuminen on kierroskohtaista

Kun siis valmistelet kierrosta 3, sinun on tiedettävä muokkaatko kierroksen 3 teesejä vai myös kierroksen 1 teesejä. Jokainen suunnittelunäkymä kantaa merkinnän, joka kertoo kumpaa: **Koskee: tutkimusta / Koskee: kierrosta 3**. Kierroskohtaiset editorit ottavat kierroksen eksplisiittisenä parametrina – eivät koskaan ”sitä, mikä nyt sattuu olemaan”.

3.5 Tekoälyn toiminnot ovat taustalla, kontrollin takana

Jos paneelissa on tekoälypanelisteja, Keruu-näkymä näyttää kortin, joka kertoo, montako niitä on.

Toiminnot – vastausten, kommenttien, reaktioiden ja revisioiden tuottaminen – ovat **Tekoälyn toiminnot ▼** -kontrollin takana.

Syy ei ole siisteys. Pääsarakeeseen suoraan renderöity tekoälyoperaatioiden lohko kasvattaa juuri sitä saraketta, jonka lyhentäminen on koko suunnittelun tarkoitus, ja se työntää koneoperaatiot sen työn eteen, joka on sillä hetkellä fasilitoijan omaa: ihmispaneelin vastaamisen seuraaminen.

Jos toiminnot eivät ole käytettävissä, kortti **kertoo, miksi** – ensimmäistä kierrosta ei ole avattu, kierroksen 0 tekoälykeskustelut tuotetaan kierroksen 0 näkymästä, tai tutkimus on päättynyt. Puuttuva pinta, joka ei kerro syytä, ei erotu rikkinäisestä.

3.6 Yksi paneeli, yksi lista

Paneeli on yksi lista, jossa tekoälyosallistujat on merkitty – `participant_type` on panelistin sarake, ei eri olio. Mutta oletusnäkymä, joka listaa kaikki panelistit, olisi useissa olemassa olevissa tutkimuksissa aineisto eikä paneeli: kannasta mitattuna 25.8.2026 siellä oli 80 tekoälypanelistia ja 33 ihmistä.

Siksi paneelinäkymässä on suodatin – **NÄYTÄ: Kaikki • Ihmiset • tekoäly** – joka on näkymän tila eikä muuta mitään. Rivi näyttää aina kaikkien kolmen joukon koon, joten piilotettu on luettavissa eikä pääteltävissä.

3.7 "Mitä nyt?" – kortti, joka kertoo myös, miksi

Tilakortin yläreunassa on rivi, joka nimeää kohdan kaaressa – *Suunnittelu, Kierros 1 käynnissä, Tauko kierroksen 1 jälkeen – valmistelee kierros 2, Lopetus*. Sen alla on **2–3 seuraavaa askelta**, ja järjestys on itsessään tieto:

este ennen puutetta • puute ennen siirtymää • siirtymä ennen vaiheen omaa työtä

Jokainen askel kantaa kolme asiaa. **Syy** kertoo, mistä kehotus tulee (*este • puuttuu • seuraava vaihe • vaiheen työ*); estävä syy on keltainen. **Ovi** on nappi, joka vie kohteeseen ja vierittää sen kontrollin näkyviin, jota kehotus koskee. **Perustelu** on pieni ?, joka avaa metodikirjaston oikeasta kohdasta – perustelu ei ole korttiin kirjoitettu lause vaan ovi.

Kortti ei estä mitään. Kun mitään pakollista ei ole, se näyttää vaiheen oman työn: tyhjä on vastaus, ei tyhjä kortti.

Este näkyy, ennen kuin siihen törmää. Kortti kysyy portit ennakolta, joten se ei kehoita etenemään ohi sen, mikä etenemisen estää – esimerkiksi "*Valitse kierroksen 2 instrumentti*" näkyy, ennen kuin painat eteenpäin, ei vasta virheilmoituksena.

Kortti on ruudun ylimpänä, navigaation yläpuolella. Sen voi romauttaa, kun tila tarvitaan työlle – mutta romautettunakin kortti näyttää ensimmäisen askeleen, jos se on este.

3.8 Vaihe rajaa sen, mitä näet

Keruunäkymässä on rivi **Informointi ja vuorovaikutus** tekoälyn ajojen alla: muistutus, viesti paneelille, kutsut. Se ei ole uusi näkymä vaan **ovia** olemassa oleviin toimintoihin, ja sen sisältö vaihtuu vaiheen mukaan – vastausvaiheessa muistutus • viesti • kutsut, dialogivaiheessa viesti, tauolla viesti • taukoviesti.

Samasta syystä osa näkymän **osioista pienennetään** vaiheen mukaan: se, mikä ei kuulu käsillä olevaan työhön, on siru eikä lohko. Pienentäminen on **oletus, ei sääntö** – oma valintasi voittaa sen, ja pienennetty osio jättää näkyviin sirun, josta sen avaa.

3.9 Sisältörivi – näkymän osiot yhdellä rivillä

Näkymissä, joissa on useita osioita (Vastaukset, Viestintä, Yhteenveto, Tilastot ja muutos, Aallot), on ylhäällä **SISÄLTÖ**-rivi. Sen sirut ovat näkymän osiot, ja sirun nimi on ovi: se vie osioon ja avaa sen, jos vaihe on laskostanut sen (3.8). Pieni × sirun perässä piilottaa osion. Katkoviivainen, himmeä siru tarkoittaa, ettei osiolla ole tässä tutkimuksessa vielä sisältöä – siitä ei pääse minnekään, koska siellä ei ole mitään.

Esimerkiksi Analyysin *Tilastot ja muutos* -näkyvässä on seitsemän analyysiä – teesitilastot, konvergenssi, tunnusluvut, dialogisuus, muutossuunnat, revisiot ja päivitys – ja *Yhteenvedossa* muun muassa nostot ja episteeminen 7×3. Sisältörivi on niiden hakemisto.

3.10 Posti lähtee kirjeenä

Jokainen Pronoian posti lähtee kahtena versiona: pelkkänä tekstinä ja kirjeenä. Postiohjelma näyttää kirjeen; ohjelma, joka ei näytä HTML:ää, näyttää saman tekstin kuin ennen. Kirjoitat edelleen vain tekstin – kirje rakennetaan sen ympärille: yläreunassa tutkimuksen nimi, [Link] muuttuu napiksi siihen kohtaan, johon sen kirjoitit, ja lopussa yhteyshenkilö sekä maininta, että viestiin voi vastata suoraan. Kirjeessä ei ole kuvia eikä seuranta: et saa tietää, milloin panelisti avasi viestin, eikä sitä ole hänelle luvattu.

4. Sama kierros molemmilta puolilta

	Panelisti näkee	Fasilitoija näkee
Kierros avautuu	S1 "vastausvuoro": teesit, lomake, kuvaus	Keruu · Vastaukset: kertymä, muistutus, eteneminen
Vastaamisen aikana	pulssin (vain prosessi), oman vastauksen kuittauksen	kuka on vastannut, teeseittäin ja panelisteittain
Oman vastauksen jälkeen	S2, ja jakauman niistä teeseistä, joihin vastasi	koko jakauman
Dialogi	S3: muiden argumentit, anonymisti, tekoäly merkittynä	kommenttivirran, tekoälyn toiminnan, moderoinnin
Kierros sulkeutuu	S4: mitä tuli, mitä seuraavaksi	valmistelun: mitä kierros tuotti → seuraavan teesit

Lue taulukko alaspäin, ja kaksi suunnittelua on yksi suunnittelu: **panelisti saa sisällön silloin, kun se ei enää voi ankkuroida häntä; fasilitoija saa sen heti, koska hänen työnsä on nähdä se.**

5. Mitä käyttöliittymät tarkoituksella jättävät tekemättä

Viisi sääntöä, jotka selittävät poissaolot, jotka muuten lukisi puutteina:

1. **Ei tyhjää palvelua.** Valikkorivi, joka avautuu tyhjään, poistetaan eikä jätetä lupaukseksi.
 2. **Ei toista laskentaa samasta tosiasiaista.** Kierrosta eteenpäin vieviä nappeja saa olla useampi; laskentoja siitä, mitä "eteneminen" tarkoittaa on yksi. Kaksi nappia on kunnossa, kaksi vastausta ei.
 3. **Tekoäly merkitään joka pinnalla, jolla se vaikuttaa** – ei kerrota kerran ja unohdeta.
 4. **Suljettu kierros pysyy suljettuna.** Sen osallistujat ja tulokset ovat historiaa. Niiden muuttaminen jälkikäteen muuttaisi hiljaa jo näytetyn ja mahdollisesti jo analysoidun vastausasteen, ja kierrosten välinen vertailu on menetelmän ydin.
 5. **Pronoia kuvailee, se ei tulkitse.** Jakaumat, kierrosten välinen liike, kuka sanoi mitä – ne ovat kuvausta. Tulkinta on analyysiekosysteemin työtä, ja raja on tarkoituksellinen.
-

Kirjoitettu 26.8.2026. Käännös englanninkielisestä lähteestä `en/30-pronoia/10-how-the-interfaces-work.md`, joka on kanoninen versio: jos nämä kaksi ovat eri mieltä, englanti on oikeassa ja tämä on vanhentunut. Nappien ja välilehtien nimet on otettu ohjelman omista suomenkielisistä merkkijonoista, ja vartija (`scripts/test_guides_coverage.py`) kaatuu, jos opas nimeää kontrollin toisin kuin ohjelma.

Panelistin prosessi kierros kierrokselta

Tämä opas kulkee paneelin läpi kutsusta lopputuloksiin. Se on kirjoitettu kutsutulle – *sinä* on panelisti – ja fasilitoija voi lukea sen kuvauksena siitä, mitä hänen panelistinsa oikeasti näkevät.

Rinnakkainen opas, *Miten Delphi Pronoian kaksi käyttöliittymää on rakennettu*, selittää suunnittelun. Tämä on kulkumatka: mitä ruudulla on missäkin kohdassa, järjestyksessä, ja miksi jotain ei vielä ole.

1. Mihin olet tulossa

Delfoi-paneeli ei ole kysely. Kysely kysyy sinulta kerran ja laskee sinut yhteen. Delfoi kysyy, näyttää sinulle, mitä muu paneeli vastasi ja miksi, ja kysyy uudelleen – ja kiinnostavaa on se, mitä siinä välissä tapahtuu.

Tästä seuraa kolme asiaa, jotka kannattaa tietää ennen ensimmäistä ruutua:

- **Perustelusi merkitsee enemmän kuin numerosi.** Arvio sijoittaa sinut asteikolle; perustelu on se, minkä muut panelistit lukevat ja josta analyysi lopulta tekee työnsä. Arvio ilman perustelua on puolikas vastaus.
- **Olet muille panelisteille anonyymi.** He näkevät koodin, eivät nimeä: ”*Vastaat anonyymisti – muut panelistit näkevät sinut vain koodilla {code}*”. Se, mitä fasilitoija sinusta näkee, riippuu tutkimuksen asetuksista, ja tietosuojaseloste kertoo, kumpi järjestely on käytössä.
- **Erimielisyys ei ole paneelin epäonnistuminen.** Se on usein tulos. Mikään käyttöliittymässä ei työnnä sinua keskelle, ja tulospäätökset esittävät hajonnan tosiasiana eivätkä ongelmana.

Jos paneelissa on tekoälypanelisteja, siitä kerrotaan ennen aloitusta. ”*Tässä paneelissa on tekoälypanelisteja*” sanotaan etukäteen, ja tekoälyn osuus on merkitty jokaisella pinnalla, jolla se vaikuttaa: perustelun vieressä ja viivoitettuna osuutena jakaumassa.

2. Ennen kuin mikään on auki: kutsu ja suostumusruutu

Saavut henkilökohtaisella linkillä. Se on sinun, ja se tunnistaa sinut tutkimukseen ilman salasanaa – siksi sitä ei kannata välittää eteenpäin.

Ensimmäinen ruutu on **Ennen kuin aloitat**. Siinä kerrotaan, mikä tutkimus on, kuka sitä tekee, miten tietojasi käsitellään ja – jos paneelissa niitä on – että osa panelisteista on tekoälyä. Jatkat napista **Olen lukenut tämän ja osallistun**, ja **Lue tietosuojaseloste** pysyy valikossa saavutettavissa koko tutkimuksen ajan.

Tämä ruutu ei ole muodollisuus, jonka ohi suunnittelu yrittää päästä. Se on se, mihin suostut, joten se tulee ennen sisältöä eikä sen alta.

3. Kierros 0: orientaatiokeskustelu

Useimmat tutkimukset alkavat **Kierros 0:sta** – keskustelusta lomakkeen sijaan. Tekoälyapuri nimeltä **Kastalia** avaa ilmiön kanssasi omin sanoin, ennen kuin yhtään teesiä arvioidaan.

Kastalia kertoo itse, mikä se on:

"Olen tekoäly, en ihminen. Autan sinua avaamaan kysymykset omin sanoin ennen varsinaista kierrosta – en arvioi vastauksiasi enkä kerro, mikä olisi oikea kanta. Minä kannan aineiston, näkeminen on sinun."

Ruudulla on **TUTKITTAVA ILMIÖ**, se, mitä paneelisuunnitelma jo tietää näkökulmastasi ("Paneelisuunnitelmassa sinusta kerrotaan:" – korjaa keskustelussa, jos se on väärin) ja etenemisrivi "**Vastattu {answered}/{total} orientaatiokysymyksen**". Kirjoitat vapaasti; asteikkoa ei ole.

Lopetat itse napista **Olen valmis →**. Sen jälkeen laskeudut omalle sivullesi, ja teesit avautuvat aikanaan.

Kierros 0 voidaan myös ohittaa. Silloin ensimmäinen ruutusi on luvun 5 ruutu.

4. Runko, joka ei muutu

Tästä eteenpäin yksi asia kannattaa sisäistää, koska se tekee kaikesta muusta helppoa: **sivu ei vaihdu, sen keskiosa vaihtuu**. Otsikko on siellä, missä ennenkin, valikkonappi on siellä, missä ennenkin, lomake on joka kierroksella samassa kohdassa.

Kolme rungon osaa on aina paikalla:

Osa	Mikä se on
Paneelin pulssi	miten pitkällä kierros on – " <i>{n}</i> on vastannut", mitä on uutta viime käyntisi jälkeen
Lisäpalvelut	hakemisto kaikkeen muuhun (luku 10)
Pääsarake	ainoa osa, joka muuttuu kierroksen ja vaiheen mukana

Paneelin pulssi näyttää prosessin, ei koskaan sisältöä. Se kertoo, että paneeli liikkuu – montako on vastannut, montako uutta kommenttia on – eikä tarkoituksella kerro *mitä* paneeli ajattelee, ennen kuin olet vastannut. Siinä ei ole tavoitelukua: se sanoo "*27 on vastannut*", ei "*27/40*". Tavoiteluku tekee elonmerkistä mittarin, ja mittari kertoo myöhäiselle vastaajalle, että hän on myöhässä.

5. Vastausvuorosi

Tätä varten sinut kutsuttiin. Pääsarakeessa ovat kuluvan kierroksen teesit, ja kussakin: teesi, asteikko ja kenttä perustelulle – **Perustele vastauksesi**.

Vastaaminen käytännössä

- **Arvio ja perustelu kulkevat yhdessä.** Kenttä kysyy sen suoraan: "*Miksi arvioit näin?*" Osa teeseistä on avoimia eikä niissä ole asteikkoa lainkaan; osassa on kaksi kriteeriä (esimerkiksi todennäköisyys ja toivottavuus), ja silloin vastaat molempiin – ne ovat eri kysymyksiä samasta teesistä.
- **Kaikki teesit eivät ole asteikkoja.** Tutkimuksesta riippuen sinua voidaan pyytää asettamaan vaihtoehdot järjestykseen, valitsemaan yksi tai useampi, sijoittamaan piste tasolle, jakamaan pisteitä, merkitsemään aikaikkuna (**Aikaisintaan** / **Viimeistään**, tai **Ei toteudu koskaan**) tai jatkamaan aikasarjaa. Kaava on kaikissa sama: oma kantasi, sitten perustelusi.
- **Yksi kerrallaan vai kaikki kerralla.** **Yksi kerrallaan** näyttää yhden teesin ("*Teesi {i}/{n}*") ja napit **Edellinen** / **Seuraava**; **Näytä kaikki** palauttaa koko listan. Tämä on lukutapa eikä muuta mitään muuta.
- **Työsi säilyy kirjoittaessasi.** Selaimesi tallentuu luonnos kirjoittaessasi, ja lomake sanoo "*Luonnos tallennettu tälle laitteelle*". Jos poistut ja palaat, "*Tallentamaton luonnos löytyi*" tarjoaa **Palauta luonnos** tai **Hylkää**. Luonnos on omassa selaimessasi, ei tutkimuksessa.
- **Tallentaminen.** Jokaisessa teesissä on **Tallenna**; **Tallenna kaikki ({n}/{total})** lähettää ne, jotka olet täyttänyt. Kun kaikkiin on vastattu, näkymä sanoo "*Kiitos vastauksistasi!*"

Mitä et vielä näe, ja miksi. Vastausvaiheessa paneelin sisältöä – jakaumaa, keskiarvoa, muiden perusteluja – ei näytetä, ennen kuin olet vastannut. Ei siksi, että se olisi salaista, vaan siksi, että sen näkeminen ensin muuttaa sitä, mitä kirjoitat. Ensimmäinen vastaus, joka on jo ankkuroitu paneelin keskiarvoon, on tutkimukselle vähemmän arvokas kuin ensimmäinen vastaus, joka on sinun. Ehto on teesikohtainen, ei sivukohtainen: vastaa tähän teesiin, näe tämän teesin jakauma.

Tutkimus voi olla tässä tiukempi tai väljempi. Kierroksen näkyvyysasetus on **Sokea**, **Oman vastauksen jälkeen** tai **Avoin**, ja vastausvaiheen tavallinen asetus on *Oman vastauksen jälkeen*.

6. Vastattu, ja kierros on yhä auki

Vastauksesi on perillä. Nyt on totta kaksi asiaa.

Voit yhä muuttaa sitä. ”Vastasit kaikkiin {total} teesiin. Voit palata muokkaamaan vastauksiasi kierroksen aikana.” – **Muokkaa vastauksia** avaa lomakkeen uudelleen. Mikään ei lukitu, ennen kuin kierros sulkeutuu – ei myöskään silloin, kun tutkimus siirtyy dialogivaiheeseen: teesi, johon et ehtinyt vastata, on vastattavissa vielä dialogin aikana.

Vastaamasi teesit alkavat näyttää paneelia. Vastaamasi teesin alle ilmestyy **JAKAUMA**: pylväät vastauksista, pystyviiva keskiarvolle, katkoviiva mediaanille, vaalea vyö kvartiiliväille ja oma vastauksesi merkittynä (★ ja oranssi pylväs). Vieressä ovat luvut, joita paneeli käyttää – **Md, Kh, IQR** ja ”{n} vastausta”.

Jos paneelissa on tekoälypanelisteja, jakauma kertoo sen: tekoälyn osuus on piirretty toisella värillä ja **viivoitettu**, selite nimeää molemmat joukot – **Ihmiset ({n})** ja **Tekoälypanelistit ({n})** – ja n annetaan eriteltynä, ”ihmisiä {h}, tekoälypanelisteja {a}”. Väri ei koskaan yksin kannu tuota tietoa, koska pelkkä väri peittää osalle paneelia.

7. Dialogi: kierros, jolla paneeli puhuu itselleen

Dialogivaihe tekee tästä delfoin. ”Näet nyt muiden panelistien vastaukset ja perustelut nimettöminä. Tutustu näkökulmiin ja harkitse, haluatko tarkentaa omaa vastaustasi.”

Dialogi on avoin. Tässä paneelin sisältö ei odota vastaustasi – dialogissa sisältö on juuri se, mihin osallistutaan, ja portti sulkisi ulos täsmälleen sen panelistin, jonka pitäisi päästä mukaan. (Tutkimus voi silti valita sokean dialogikierroksen; silloin käyttöliittymä sanoo sen.)

Teesikortti on yhdessä järjestyksessä, ja järjestys on perustelu:

1. **teesi**
2. **oma vastauksesi** – jotta luet muita sitä vasten, mitä itse sanoit
3. **jakauma** – mihin paneeli päättyi
4. **keskustelu linkin takana, luvut linkin nimessä** – ”Keskustelu · {a} perustelua · {c} kommenttia”

Luvut ovat linkin nimessä tarkoituksella: voit päättää kannattaako avata avaamatta sitä.

Keskustelun sisällä

- **MUIDEN PERUSTELUT** ovat arvioiden mukana annetut perustelut; kommentit ovat sitä, mitä paneeli sanoi toistensa perusteluista. Ne ovat eri asioita, ja siksi linkki laskee ne erikseen.
- Tekoälypanelistien puheenvuoroissa on **tekoäly**-merkki – sama tosiasia kuin viivoitettu osuus kaaviossa, samasta kentästä.
- Jos tutkimuksessa on **roolipeli**, nimimerkin vieressä näkyy kirjoittajan rooli. Ihmisen itse kirjoittama rooli on merkitty *itse valittu*, ja fasilitoijan tekoälylle teettämä rooli *tekoälyn rooli*. Oman roolisi kirjoitat ja sijoitat laatikkoon omalla sivullasi kortilla **Roolipeli**.
- Oma perusteluasi et kommentoi vaan tarkennat: painikkeessa lukee **Lisää tarkennus**. Tarkennus näkyy muille perustelusi alla merkinnällä *oma tarkennus*, mutta sitä ei lasketa dialogiksi – dialogi on sitä, mitä panelistit sanovat toistensa perusteluista.
- Voit **Komentoida** myös kommenttia ja reagoida: **Oivalentava, Samaa mieltä, Haastaa**. Kommentti, jota **toinen panelisti** on kommentoinut, lukittuu muokkaukselta: ”*Lukittu – kommenttia on kommentoitu*”. Sen muokkaaminen kirjoittaisi hiljaa uusiksi sen, mitä joku toinen on kommentoinut. Oma tarkennus omaan kommenttiin ei lukitse. Jos kantasi muuttuu lukon jälkeen, sanot sen uudella kommentilla – silloin muutos näkyy dialogina eikä jälkikäteen muokattuna historiana.
- **Käännä** näyttää puheenvuoron omalla kielelläsi, jos käännös on paneelissa käytössä; **Näytä alkuperäinen** palauttaa sen.

Mielen muuttaminen on koko idea. Jos kierroksella on revisio, muokkaat vastaustasi ja kerrot, mikä siihen vaikutti – kenttä kysyy ”*Miksi muutit mielesi? (Mikä perustelu tai tieto vaikutti?)*” – ja voit luokitella muutoksen: **Enemmän samaa mieltä, Enemmän eri mieltä, Vivahde / täsmennys, Uudelleenkehystys**. Sitten **Tallenna tarkistettu arvio**.

Myös se, ettet muuta mieltäsi, on tulos. Pidetty kanta, jonka perustelu on kestänyt vasta-argumentit, on vahvempi näyttö kuin kanta, jota kukaan ei haastanut.

8. Kierrosten väli – tutkimuksen tulosrikkain ruutu

Kun kierros sulkeutuu, ruutu ei sano ”odota”. Se sanoo **Kierros {n} on sulkeutunut**, ja näyttää, mitä kierros tuotti:

”Alla on se, mihin paneeli tällä kierroksella päätyi: jakaumat, muiden perustelut ja se, mikä jäi auki. Tämä on kierroksen välitulos – ei odotustila.”

Tämä on se hetki, jonka ympärille koko menetelmä on rakennettu, ja sen hukkaa helposti. Kierroksen tulos on edessäsi ilman velvoitetta: mitään ei täytetä, mikään ei ole myöhässä. Se näkemys, jonka viet seuraavalle kierrokselle, muodostuu tässä.

Jos seuraava kierros on aikataulutettu, sinulle kerrotaan, milloin – *”Kierros {n} avautuu {date}.”* – ja jos ei: *”Seuraavan kierroksen ajankohtaa ei ole vielä ilmoitettu.”* Välitulos ei riipu aikataulusta; aika on lisä, ei ehto.

Barometri-tutkimuksessa tähän päättyy aalto ja seuraava alkaa; välitulos on tulos, eikä loppuruutua ole.

9. Kun tutkimus päättyy

”Tutkimus on päättynyt” – kaikki kierrokset on suljettu. Lopulliset jakaumat, paneelin aineisto, keskustelu ja oma polkusi sen läpi jäävät luettaviksi. Jos revisioit vastauksiasi matkan varrella, käyttöliittymä kertoo, montako kertaa: *”Muutit arviotasi dialogin perusteella {count} kertaa.”*

Se mitä tämän jälkeen tapahtuu, on paneelin ulkopuolella: tulkinta – teemoitus, skenaariot, argumentti- ja diskurssianalyysi – tehdään analyysiekosysteemissä, ja tulokset tulevat sinulle viestinä eivätkä uutena ruutuna. Pronoia kuvailee, se ei tulkitse.

10. Lisäpalvelut: hakemisto

Lisäpalvelut on hakemisto, ei laatikko. Se avaa listan, jossa on oma rivi kullekin palvelulle: kuvake, nimi, yksi rivi siitä, mistä on kyse, ja merkki oikealla.

Rivi	Mihin se vastaa
Tietoa tutkimuksesta	<i>Mistä on kyse ja missä vaiheessa mennään</i>
Viestit	<i>Fasilitoijan viestit ja omat vastauksesi</i>
Oma tietopolku	<i>Sinun panoksesi ja aktiivisuutesi</i>
Paneelin pulssi	<i>Mitä paneeli ajattelee juuri nyt</i>
Ryhmävertailu	<i>Miten ryhmät eroavat toisistaan</i>
Heikot signaalit & villit kortit	<i>Matalan kynnyksen ennakointi – kirjaa havainto</i>
Aktiivisuus ja tunnustus	<i>Oma aktiivisuutesi suhteessa paneeliin</i>

Neljä asiaa tässä listassa on harkittuja:

- 1. Rivi on olemassa vain, jos palvelu on.** Ryhmävertailu ilmestyy, kun tutkimuksessa on vertailuakselit; signaalikanava, kun tutkimus kerää signaaleja. Rivi, joka avautuu tyhjiin, on huonompi kuin ei riviä.
- 2. Merkki on tosiasia, ei kehoitus.** Lukematon viesti korostuu, koska se odottaa sinua. Muut merkit ovat lukumääriä, ja tyhjä palvelu sanoo *ei vielä sisältöä* sen sijaan, että teeskentelisi olevansa täysi.
- 3. Yksi palvelu kerrallaan, ja yksi askel takaisin – Takaisin palveluihin.** Työsi säilyy taustalla: *”Valitse palvelu – työsi säilyy avattuna taustalla.”*
- 4. Tietosuojaus on aina saavutettavissa.** Se ei ole palvelu, jonka pitäisi ansaita paikkansa kiinnostavuudella.

Kahdessa näistä on huomautus, joka kannattaa lukea.

Paneelin pulssi piirtää kullekin mittarille oman radan: vaalea kaista on $ka \pm kh$, merkki on keskiarvo sijaintiväriä (*”Väri kertoo sijainnin asteikolla, ei sitä, onko tulos hyvä vai huono”*), pallot ovat ryhmien keskiarvoja silloin, kun ryhmiä on, ja radan alla ovat asteikon päät. Konsensusta ei piirretä geometriana missään: konsensusluku on luokitus, joka vaatii kalibroidun kynnyksen, ja se luokitus kuuluu analyysiin eikä palkkiin.

Ryhmävertailu piilotetaan, kun ryhmät ovat liian pieniä: *”raportoitavia vähintään 3 hengen alaryhmiä ei ole tarpeeksi. Tulokset näkyvät vain koko paneelin tasolla.”* Pienet ryhmät tunnistavat ihmisiä. Piilotus on lupauksen toteutumista, ei vika.

11. Kaksi tapaa nimetä sama matka

Tutkimus valitsee toisen kahdesta sanastosta, ja valitsin lukee **Esitystapa:**, vaihtoehtoina **Tarina** ja **Pelkistetty**:

	Tarina	Pelkistetty
Kierros 0	Kynnys · <i>Kastalia</i> · <i>Kierros 0</i>	Aloit · <i>Kierros 0</i> · <i>esikeskustelu</i>
Kierrokset	Leskhe · <i>Paneelikierrokset</i>	Kierrokset · <i>Vastaaminen ja dialogi</i>
Analyysi	Temppeli · <i>Kassotis</i> · <i>analyysi</i>	Analyysi · <i>Tulosten käsittely</i>

Tämä on nimeämistä, ei rakennetta. Tilat, säännöt ja pinnat ovat molemmissa samat; paneeli, jolle delfoilainen kuvasto olisi vieras, saa tavalliset sanat. Tarinatavassa aseman napauttaminen kertoo, mitä se vaihe tarkoittaa – ”*Napauta asemaa, niin kerron, mitä se tarkoittaa*”.

Missä ikinä oletkin, **Olet tässä** merkitsee nykyisen aseman ja **Kierros {n} / {total}** kertoo, miten pitkällä paneeli on.

12. Jos tutkimus on reaaliaikainen

Real-Time Delphi -tutkimuksessa kierroksia on yksi, ja vastaaminen ja dialogi ovat siinä auki yhtä aikaa heti alusta. Myös orientaatiokeskustelu (luku 3) voi kuulua siihen. ”*Real-Time Delphi – muiden panelistien vastaukset näkyvät jatkuvasti. Voit muuttaa omaa vastaustasi milloin tahansa.*”

Luvun 5 sääntö tekee silti työnsä teesi kerrallaan: teesi näyttää sinulle paneelin heti, kun *sinä* olet siihen vastannut. Päivitykset saapuvat elävästi silloin, kun yhteys sen sallii, ja käyttöliittymä kertoo kummassa tilassa se on teeskentelemisen sijaan – **Päivitetty juuri nyt**, ja vihje, joka erottaa elävän yhteyden varakyselystä.

Reaaliaikaisessa tutkimuksessa ei ole kierrosten välin ruutua, koska väliä ei ole. **Barometer Delphi** -tutkimuksessa taas samoihin teeseihin palataan mittausaalto kerrallaan: kierroksen väli on aallon väli, ja teesi voi sen aikana poistua käytöstä tai tulla korvatuksi uudella.

13. Vastauksesi, sinun tietosi

- **Anonymiteetti paneeliin päin on rakenteellinen**, ei asetus jota pitäisi etsiä. Muut panelistit näkevät koodin.
 - **Voit poistua ilman, että keskustelu pyyhkiytyy**. Pyydät sitä tutkimuksen yhteyshenkilöltä, ja hän toteuttaa sen – lupauksen pitää se, joka pystyy sen pitämään. Vetäytyminen poistaa nimesi, sähköpostiosoitteesi ja henkilökohtaisen linkkisi pysyvästi; jo antamasi vastaukset jäävät aineistoon pseudonyymien alle, koska muut panelistit ovat lukeneet ja kommentoineet niitä. Epäsymmetria on tarkoituksellinen, ja se sanotaan tässä eikä paljastu jälkikäteen.
 - **Suljettu kierros pysyy suljettuna**. Sen vastauksia ei muokata jälkikäteen – muuten jo näytetty vastausaste ja kierrosten välinen vertailu muuttuisivat hiljaa tutkimuksen alla.
 - **Tietosuojaseloste** on tämän tutkimuksen osalta se, mikä kertoo, miten tietojasi käsitellään, ja se on yhden painalluksen päässä joka ruudulta.
-

14. Fasilitoijalle: mitä kannattaa sanoa ääneen

Kolme kysymystä, joita panelistit kysyvät ja joihin käyttöliittymä vastaa, mutta kutsukirje ei yleensä:

1. **"Pitääkö tämä tehdä yhdeltä istumalta?"** Ei. Luonnokset säilyvät, vastauksia voi muokata kierroksen ollessa auki, ja tutkimus odottaa.
 2. **"Miksi en näe tuloksia vielä?"** Koska et ole vielä vastannut – ja sillä hetkellä, kun vastaat siihen teesiin, sen jakauma avautuu. Kyse on ankkuroitumisesta, ei pääsystä.
 3. **"Mitä kirjoittamalleni tapahtuu?"** Paneeli lukee sen dialogissa pseudonyymien alla, ja analyysi sen jälkeen. Perustelu on aineisto; numero on hakemisto siihen.
-

Kirjoitettu 26.8.2026. Käännös englanninkielisestä lähteestä `en/30-pronoia/20-panelist-process.md`, joka on kanoninen versio: jos nämä kaksi ovat eri mieltä, englanti on oikeassa ja tämä on vanhentunut. Nappien ja välilehtien nimet on otettu ohjelman omista suomenkielisistä merkkijonoista, ja vartija (`scripts/test_guides_coverage.py`) kaatuu, jos opas nimeää kontrollin toisin kuin ohjelma.

Fasilitoijan prosessi suunnittelusta luovutukseen

Tämä opas vie tutkimuksen tyhjästä luonnoksesta luovutettuun tulokseen. Se kulkee siinä järjestyksessä, jossa työ oikeasti tapahtuu, ja kertoo joka kohdassa, mitä ruudulla on, mitä paneeli näkee samalla hetkellä, ja mitä ei voi perua.

Rinnakkainen opas, *Miten Delphi Pronoian kaksi käyttöliittymää on rakennettu*, selittää, miksi fasilitoijan näkymä on järjestetty näin. Yhden lauseen versio, koska kaikki alla seuraa siitä: **sinun vaiheesi ei ole tutkimuksen vaihe**. Panelisti kysyy ”mitä minulle on nyt auki”; sinä kysyt ”mikä on nyt minun työni”, ja kun vastausvaihe on auki, sinun työsi on seuranta – ja seuraavan kierroksen valmistelua.

0. Kartta, jolla työskentelet

Neljä työn lajia, aina samat neljä nappia:

Suunnittelu · Keruu · Analyysi · Raportointi

Yhdeksän asiaa, jotka eivät kuulu mihinkään kierrokseen eivätkä vaiheeseen, ovat ruudun alapalkissa, joka on aina saatavilla:

Asetukset · Vastaukset · Panelistit · Teesit · Viestintä · Tiimi · Tulokset · Vienti · Havainto

Metodikirjasto on vasemmassa palkissa ja Yhteenveto Analyysin alla.

Nimet ovat ruudun nimiä eivätkä oppaan omia: alapalkin kohta on ovi, ja ovi nimetään sen päätepisteen mukaan, jonne se vie. Kaksi on lyhennetty, jotta palkki mahtuu yhdelle riville: *Tiimi* vie näkymään Tiimi ja oikeudet ja *Havainto* ikkunaan Kerro havainto.

Vaihe päättää, mihin **laskeudut** ja mikä saa **painon**. Se ei päättä, minne saat mennä: delfoissa suunnitteluun palataan kesken keruun, koska kierroksen 2 teesit rakennetaan kierroksen 1 vielä käydessä. Nappi, jossa lukee *oletus*, on se, missä tutkimus sanoo sinun olevan; kun katsot muualle, näkymä sanoo sen – ”Katsot kohtaa {a}. Tutkimus on kohdassa {b}.” – ja **Palaa** vie takaisin. Se ei piilota mitään; se vain kieltäytyy antamasta sinun luulla, että katsot nykyistä kierrosta silloin, kun et katso.

Navigaatio on ruudun yläreunassa. Neljä nappia ja valitun työn lajin välilehdet ovat yhdessä rivistössä, joka pysyy paikallaan; valinta tuo työn suoraan sen alle. Keruu näyttää avoimen kierroksen – suljetut kierrokset luetaan Analyysissa.

1. Suunnittelu on täydellisyyslista, ei velho

Kuvallinen, askel askeleelta etenevä ohje samaan työhön: Suunnitelman viimeistely Pronoiassa.

Suunnittelu on sekä sarja (ensimmäinen läpikäynti) että paikka (kierroksen 3 teesit, tehtynä kesken tutkimuksen). Pronoia ratkaisee sen näyttämällä ensimmäisen läpikäynnin listana siitä, mitä puuttuu, ei numeroituina askelina – **Tutkimuksen rakentaminen:**

”Ensimmäinen kierros syntyy näistä {n} asiasta. Järjestys on luettavuutta varten; valmius lasketaan siitä, mitä tutkimuksessa on.”

Nyt niitä on kahdeksan, ja jokainen on samalla tie sisään. Asetusten, kierrosten, paneelin ja teesien rivit estävät avaamisen; muut ovat suosituksia tai päätöksiä:

Rivi	Mitä siinä on	Koskee
Kuvaus	mistä tutkimuksessa on kyse, ilmiökehys	tutkimusta
Asetukset	orientaatio, variaatio, kieli, tekoälytila	tutkimusta
Kierrokset	dialogi, näkyvyyspolitiikka, aikataulu	kutakin kierrosta erikseen
Paneeli	ketkä ovat mukana, roolit, tekoälypanelistit	tutkimusta – osallistuminen kierroskohtaista
Teesit	mitä kysytään	kutakin kierrosta erikseen
Panelistien yhteystiedot	nimi ja sähköposti jokaiselle ihmispanelistille	tutkimusta
Kutsulinkit luotu	henkilökohtaiset linkit kierrokselle	tutkimusta
Kierros 0	ajetaanko orientaatiokierros vai ohitetaanko se – päätös, ei puute	tutkimusta

Roolipeli ja anonymi kertaäänestys ovat asetuksia, ja kummallakin on oma työohjeensa: Roolipeli: rooli paneelimatriisin laatikossa ja Kertaäänestys seminaarissa: QR-koodi ja nimetön vastaus. Roolipeli edellyttää, että paneelimatriisi on rakennettu ensin.

Lista lasketaan, sitä ei rastita. Valmius tulee siitä, mitä tutkimuksessa on, ja otsikko kertoo tilanteen ilman, että sinun tarvitsee laskea: *"Avaaminen odottaa {n} kohtaa."* tai *"Kaikki estävät kohdat ovat kunnossa."* Kohdat, jotka ovat neuvoja eivätkä esteitä, on merkitty sanalla **suositus** – teesi ilman asteikkoa on avoin teesi, mikä on tieto eikä vika.

Kahta porttia valvoo palvelin, ei näkymä. Tutkimus ei lähde luonnoksesta, ennen kuin tekoälytila on vahvistettu, eivätkä kutsut synny, ennen kuin rekisterinpitäjän ilmoitus on täydellinen. Aukot nimetään sellaisina kuin ne ovat: *"tekoälytilaa ei ole vahvistettu"*, *"rekisterinpitäjän nimi"*, *"rekisterinpitäjän yhteystieto"*, *"käsittelyn oikeusperuste"*, *"suostumustekstissä on paikanvaraajia"*. Lista lukee palvelimen vastauksen sen sijaan, että arvaisi sen, joten et koskaan törmää porttiin, josta sinua ei ole varoitettu.

Ja aukon korjaa se näkymä, johon lista vie. Asetuksissa tekoälytilan valinnan alla lukee, kumpi on voimassa: *"Tekoälytila on vahvistettu"* tai *"Tekoälytilaa ei ole vahvistettu – kierrosta ei voi avata ennen sitä"*. **Vahvista tekoälytila** avaa saman valintadialogin, joka muuten aukeaa vasta törmäyksestä. Vahvistus koskee valittua tilaa: jos vaihdat tilan, vahvistus on annettava uudelleen, eikä vaihto kannan vanhaa vahvistusta mukanaan.

Jokainen suunnittelunäkymä kertoo, mitä muutos koskee. *"Koskee: tutkimusta"* tai *"Koskee: kierrosta {n}"*, ja paneelin rivi sanoo hybridin ääneen: *"Koskee: tutkimusta · osallistuminen kierroskohtaista"*. Kun valmistelet kierrosta 3, tämä on ero sen välillä, muokkaatko kierroksen 3 teesejä vai hiljaa myös kierroksen 1 teesejä. Kierroskohtaiset editorit ottavat kierroksen **parametrina** – eivät koskaan "sitä, mikä nyt sattuu olemaan".

Kierrosmäärä ei ole lukittu luontihetkeen. *"Kierrosmäärä ei ole lukittu luontihetkeen: delfoin pituus voi olla tulos eikä ennakkoehto."* Lisätyllä kierroksella dialogi on oletuksena päällä; puhdas palautekierros syntyy sammuttamalla se tietoisesti:

"Tällä kierroksella ei ole dialogivaihetta: kierros kerää kannat, mutta paneeli ei keskustele niistä."

Paneelin rakentaminen. Paneeli on yksi lista, jossa tekoälyosallistujat on merkitty – **NÄYTÄ: Kaikki · Ihmiset · tekoäly** suodattaa näkymän eikä muuta mitään. Sen alla **PANEELIN KATTAVUUS** kertoo **Kattavuuspisteet**, ensisijaisen ja toissijaisen kattavuuden, *"Puuttuvat näkökulmat (tyhjät solut)"* ja tarvittaessa *"Paneelin täydennystä suositellaan ennen kierrosta"*.

Varaa kierroksia riittävästi – käyttämätön kierros ei maksa mitään. Kierrosten määrä asetetaan tutkimusta luotaessa, eikä se ole lupaus, joka olisi pidettävä: ohjelma ei koskaan vaadi varatun kierroksen ajamista. Voit päättää tutkimuksen kierroksen kaksi jälkeen, vaikka olisit varannut neljä – avaamattomat kierrokset eivät koskaan olleet olemassa paneelin kannalta. Toisin päin on hankalampaa: kierroksen voi lisätä kesken prosessin, mutta se on poikkeus (ks. kierroshallinnan kortti) eikä pääpolku. Kun määrä on epävarma, varaa siis isompi.

2. Kierros 0: orientaatio seitsemänä askeleena

Kierros 0 on yhtenä laatikkona **Kierroshallinnassa** polun alla, ja **Kierros 0** -välilehti avaa saman laatikon. Laatikko näyttää seitsemän askelta ja sen, missä mennään: **Kysymykset, Vastaajat, Kutsu ja avaus, Keskustelut, Tulokset, Tekoölyanalyysi ja Poiminta**. Askeleet ovat tarkistuslista eivätkä lukko: jokaisen voi avata milloin tahansa, ja askel, jonka edellytykset puuttuvat, sanoo mitä siltä puuttuu. Laatikon alla on rivi seuraavasta kierroksesta.

Tekoölybudjetti on laatikon yläosassa omana rivinään. Kierros 0 käyttää tekoölyä kolmessa kohdassa – tekoölypanelistien keskusteluissa, Kastalian vastauksissa ihmisille ja analyyseissa – ja mallien hintaero on suuri. Ennen ensimmäistä tekoölyajoa annat kierrokselle 0 krediittikaton, ja ikkuna näyttää arvion koko kierroksesta kolmella mallilla (Haiku, Sonnet, Opus) eriteltynä. Ehdotus on laadukkain malli, jonka arvio mahtuu kattoon; voit valita toisen ja vahvistaa. Kaikki kierroksen 0 tekoölykutsut käyttävät vahvistettua mallia. Kun katto täyttyy, tekoölykeskustelut ja analyytit pysähtyvät, mutta ihmisten keskustelut jatkuvat halvimalla mallilla, jotta vastaaja ei jää kesken. Rivi näyttää käytetyn ja jäljellä olevan määrän, ja **Muuta** avaa ikkunan uudelleen.

- **Kysymykset** asettaa orientaatiokysymykset ja kunkin kysymyksen tarkoituksen. Tarkoitus näkyy panelistille keskustelussa kohdassa ”*Miksi kysymme tätä?*”. Oletuskysymykset ovat tutkimuksen kielellä, ja ne näkyvät jo ennen käyttöönottoa: **Ota kysymykset käyttöön**. Keskustelun asetukset – panelistille näytettävä avausteksti, tekoölyapurin syventämistehtävä, jatkokysymysten määrä ja sanaraja – ovat saman askeleen alla.
- **Vastaajat** on oma valintansa, ja se tehdään ennen avaamista. **Koko paneeli** on oletus; **Valitut avaininformantit** rajaa kierroksen niihin, jotka rastitat. Rajaus koskee sekä ihmis- että tekoölypanelisteja, ja sama valinta ohjaa tekoölyajoa, ihmisten pääsyä keskusteluun ja hinta-arviota. Laajuus on nimenomainen valinta eikä johdettu rasteista: yksi rasti ei sulje muuta paneelia pois hiljaa.

Rajattu luku näkyy tämän jälkeen kaikkialla, missä kierroksesta 0 puhutaan – valmiustilassa, laatikon askeleissa ja kutsukortissa – paneelin koon rinnalla. Keruunäkymässä rajausta on omana rivinä, ja **Kenelle kierros 0 tehdään** → vie takaisin valintaan.

- **Kutsu ja avaus:** **Avaa kierros 0** julkaisee kierroksen. Tästä hetkestä panelistien linkit vievät jonnekin. Ihmispanelisti tarvitsee henkilökohtaisen linkin, eikä linkki synny automaattisesti, joten askel nimeää ne mukana olevat, joilta linkki puuttuu. Linkit luodaan **Kutsut**-näkyssä – **Luo kutsulinkit** – ja kutsuviesti lähetetään **Viestintä**-näkyästä. Sokkotutkimuksessa käyttöliittymä kertoo, mitä se ei voi tehdä, sen sijaan että epäonnistuisi hiljaa: *”Sokkotila piilottaa osoitteet: linkit syntyvät, mutta kutsuja ei voi postittaa käsin.”* Tekoälypanelistit eivät tarvitse kutsua.
- **Keskustelut** kertoo istuntojen tilan – **Aloitannut, Käynnissä, Valmista, Avaamatta** – ja keskimääräiset vuorot. Tekoälypanelistien orientaatiokeskustelut käynnistetään tästä erikseen; ne eivät käynnisty itsestään. **Tuota tekoälykeskustelut uudelleen** poistaa olemassa olevat eikä sitä voi perua; vahvistus sanoo sen.
- **Tulokset** näyttää keskustelut luettavina panelisti kerrallaan ja koosteen vastauksista.
- **Tekoälyanalyysi: Laadi suunnitelmaehdotukset** lukee keskustelut ja ehdottaa lisäyksiä kolmeen osioon – ilmiökuvaus, paneelin kokoonpano ja kysely. Jokainen ehdotus nimeää lähteensä panelistikoodina, ja ehdotus, joka nojaa vain tekoälypanelistien vastauksiin, merkitään. Tulos on ehdotus fasilitoijalle, ei päätös. Avattavan rivin **Teemat ja näkökulmat** takana ovat kaksi lisäanalyysia: **Teemat** kertoo, mitä keskusteluissa sanottiin, ja **Näkökulmat**, kuka katsoo ilmiötä mistä sekä mitä kukaan ei sanonut (sokeat pisteet). Kohdat näkyvät korttina lähteineen ja lainauksineen; lainaus tarkistetaan aineistosta, ja jos sitä ei löydy, se poistetaan ja kortti kertoo sen. Minkä tahansa kohdan voi viedä poimintaan ilmiökuvaukseen, paneeliin tai kyselyyn – se näkyy Poiminnassa hyväksyttynä ja merkittynä analyysista poimituksi. Jos tekoälyn vastaus katkeaa tai sitä ei voi lukea, mitään ei tallenneta, ja ilmoitus kertoo syyn; aja analyysi uudelleen.
- **Poiminta:** käsittelet ehdotukset yksi kerrallaan – **Hyväksy** tai **Hylkää**, ja **Peru päätös** palauttaa ehdotuksen käsittelemättömäksi. Päätökset tallentuvat ehdotuksen rinnalle, joten poiminta on dokumentoitu. Askel ei vielä muuta suunnitelmaa: ensin tehdään kaikki poiminnat. **Tallenna poiminnat ja päätä kierros 0** sulkee orientaatiokeskustelut, mutta kierros 1 ei vielä avaudu. Jos ehdotuksia on käsittelemättä, askel sanoo montako; ne jäävät poimimatta.

Kierroksen 1 laatikko: täydennys ennen avausta

Kun poiminnat on tallennettu, Kierroshallinnassa on kierroksen 1 laatikko samassa muodossa, ja kierroksen 0 laatikko pienenee yhdeksi riviksi, jonka voi avata. Askeleet ovat **Ilmiökuvaus ja kysely**,

Vastaajat, Kutsu ja avaus, Vastaaminen, Tulokset, Analyysi ja Poiminta seuraavalle kierrokselle. Real-Time Delphissä ja Barometer Delphissä on kuusi askelta, koska niissä ei ole seuraavaa kierrosta.

- **Ilmiökuvaus ja kysely** näyttää hyväksytyt poiminnot. **Lisää ilmiökuvaukseen** avaa ilmiökuvauksen muokkaimen ehdotus lisättynä, ja **Vie teesiluonnokseksi** täyttää Teesit-näkymän lomakkeen tekoälyn ehdotuksella, jonka muokkaat ja tallennat. **Merkitse käytetyksi** kuittaa poiminnan, jonka hoidit muuten. Mikään ei kirjoitu suunnitelmaan itsestään: tallennat muutokset itse.
- **Vastaajat** näyttää paneelin poiminnot ja oven paneeliin. Klassisessa Delfoissa koko paneeli vastaa jokaisella kierroksella.
- **Kutsu ja avaus** nimeää ihmispanelistit, joilta linkki puuttuu, ja **Avaa kierros 1** aloittaa varsinaisen tutkimuksen.
- **Vastaaminen, Tulokset ja Analyysi** näyttävät kierroksen vaiheet ja vievät nykyisiin näkymiin. Tekoälyn kevytanalyysi seuraavalle kierrokselle tulee laatikkoon myöhemmin.

Kierroshallinnan kortti ja **Mitä nyt?** -kortti sanovat tauon aikana, mitä kierroksen 1 valmistelusta on kesken. Kierroksen voi avata silti – sanotaan, ei estetä.

Kun kaikki eivät ehtineet vastata mutta olet jo siirtynyt analyysiin tai sulkenut kierroksen, **Keskustelut** näkyy keskeneräisenä lukuineen – sitä ei merkitä valmiiksi.

Kierros 0 voidaan ohittaa: ”Siirry suoraan kierrokseen 1. Järkevää esim. puhtaalle tekoälypaneelille.”

Kierros 0 kuuluu jokaiseen variaatioon. Se on ennen paneelin avaamista, ja variaation erityisyys alkaa vasta kierroksen 1 avauksesta – myös Real-Time Delphi ja Barometer Delphi saavat orientaatiokierroksen, ja ainoa ohitus on sama kaikissa. Ennen 13.9.2026 tilakone hyppäsi niissä suoraan kierrokseen 1, ja kortti oli piilossa.

3. Keruu: kierroshallintakortti

Keruun välilehdet ovat työn järjestyksessä: **Tilannekuva • Kutsut • Fasilitointi • Viestintä • Vastaukset** (ja Kierros 0 ensimmäisenä, kun se ajetaan). Kierroshallintakortti on **Vastauksissa**. Alempana mainitut asetukset asuvat omissa kodeissaan: **näkyvyys ja vuorovaikutus** sekä **takaraja** Keruun **Fasilitoinnissa**, **avautumisaika** ja **kierroksen lisääminen** Suunnittelun **Kierrokset**-osiossa, ja **vaihepoikkeus** sekä **vanhan kierroksen nollaus** Raportoinnin **Ylläpidossa**.

Kaikki kierroksen ajaminen tapahtuu **Keruussa**, ja kortti nimeltä **Kierroshallinta** on paikka, jossa kierroksen tila ja sen kontrollit asuvat: kierros, **Vaihe**, **Vastauksia**-kertymä, ja nappi, jonka teksti on **teko** – ”Siirry dialogivaiheeseen”, ”Avaa kierros 0”, ”Sulje kierros 2 (tauko)”.

Kierrosta eteenpäin vieviä nappeja saa olla useampi; laskentoja on tasan yksi, ja se tehdään palvelimella. Napin teksti on verbi eikä määränpää: määränpää kertoi, mihin päädytään, muttei sitä, mitä paneelille tapahtuu, ja ” → *Kierros 2 · Dialogi*” luettiin tilailmoitukseksi eikä painikkeeksi.

Kierroksen sulkeminen on tauko, ei loppu. Viimeisenkin kierroksen sulkeminen jättää tutkimuksen auki: kierroksia voi lisätä. Tutkimuksen päättämällä on oma kontrollinsa, **Päätä tutkimus** (■), ja se on päätös – se kysyy lopetuskirjeen paneelille ja merkitsee luovutuksen lopulliseksi. Kierroksen lisääminen päätöksen jälkeen purkaa sen. Ennen 31.8.2026 lopullisuus oli kierroksen sivuvaikutus, eikä fasilitoijalla ollut mitään tapaa sanoa *tutkimus on valmis*.

Askel sanoo, että se otettiin. Onnistuneen siirron jälkeen ruudulle tulee ilmoitus, joka nimeää kohteen – ”*Kierros 0 avattu · 4 avaininformanttia*”. Ilman sitä avaaminen näytti epäonnistuneelta: ainoa muutos oli napin oma teksti, joka vaihtui seuraavaksi määränpääksi, ja seuraava painallus samaan paikkaan vei kierroksen yli.

Ja siirto, joka jättää jotain ajamatta, kysytään ensin. Jos kierros 0 on avaamatta tai kesken, siirto kierrokseen 1 kysyy vahvistuksen, joka nimeää sekä kohteen että sen, mikä jää väliin: ”*Avataan kierros 1. Kierros 0 jää pitämättä.*” Kierros 0 on kertaluonteinen – jälkikäteen kerätty orientaatio ei ole orientaatio vaan jälkiperstelu. Muita siirtoja ei kysytä: vahvistus, joka kysytään aina, opitaan kuittaamaan katsomatta.

Ennen kuin avaat kierroksen, kaksi asetusta ansaitsee tietoisien katseen, koska molemmat muuttavat sitä, mitä paneeli kokee, eikä kumpaakaan voi korjata jälkikäteen:

- **Näkyvyys & vuorovaikutus** – vaihteittain. *Kierros 1a – vastaus (sokko-oletus); Kierros 1b – dialogi* on se, jossa paneeli lukee toisiaan. Vaihtoehdot ovat **Sokko, Vasta oman jälkeen ja Avoin**.
- **Takaraja** – ei asetettu, kunnes asetat sen, sitten ”{n} pv jäljellä”, **+7 pv, Poista**, ja *takaraja ylitetty*, kun se on. Takaraja on sinun laskurisi; panelisti saa siitä tiedon viestinä eikä kellona ruudullaan.

Vastauslinkit näkyvät tilana, eivät osoitteina. Panelistin henkilökohtainen linkki on kantava valtuutus: kuka tahansa sen haltija voi vastata panelistin nimissä. Siksi uusissa tutkimuksissa on oletuksena **suljettu linkkitila** (kuten eDelphissä): linkki syntyy, kun lähetät kutsukirjeen, ja kulkee vain panelistille. Vastauslinkkikortissa näet jokaisesta panelistista *ei vielä kutsuttu, kutsuttu pp.kk.* ja voimassaoloajan, tai *peruttu ja vanhentunut*. Riveillä ovat **Kutsu** tai **Uusi ja lähetä** (uusi linkki lähtee kirjeessä, ja varmistus näyttää vastaanottajan ensin) sekä **Peru**. Jos panelistin sähköposti ei toimi, **Näytä kerran** näyttää linkin yhden kerran: kirjoitat perustelun, ja näyttö kirjataan tutkimuksen audit-lokiin. Tilan voi vaihtaa avoimeksi (linkit näkyvät ja kopioituvat kuten ennen) vain tutkimuksen omistaja asetuksista; sokkotila pitää linkit aina suljettuina. Ennen 20.10.2026 luodut tutkimukset jatkavat avoimina.

Katso panelistina. Vastauslinkkikortissa on nappi, joka avaa kyselyn uuteen välilehteen täsmälleen sellaisena kuin panelisti sen tässä vaiheessa näkee – *”Esikatselija ei ole paneelin jäsen eikä mitään tallennu.”* Esikatselija on oma tunnuksensa (ESIK-koodi), suostumuskortti ja kierroksen 0 keskustelu ohitetaan, ja jokainen kirjoitusyritys palauttaa *”Ei tallennettu (esikatselu)”*. Se ei näy vastausasteessa eikä vastavuoroisuuden luvuissa. **Päätä esikatselu** sulkee linkin ja poistaa esikatselijan; uuden voi avata milloin tahansa. Tämä on se paikka, jossa kysymys *miltä tämä näyttää panelistille* saa vastauksen ennen avaamista, ei sen jälkeen.

4. Vastausvaihe: työsi on seuranta – ja valmistelua

Tutkimuksen vaihe on `response`. Sinun vaiheesi on **seuranta**, ja näkymä on tehty katsomista eikä tekemistä varten: kertymä teeseittäin ja panelisteittäin, ja yksi väliintulo, jolla on merkitystä – **Muistuta vastaamattomia ({n})**, vahvistus, joka nimeää määrän (*”Lähetetäänkö muistutus {n} panelistille, jotka eivät ole vielä vastanneet?”*) ja lopputulos, joka kertoo, mitä tapahtui: *”Muistutus lähetetty {n} panelistille”*.

Lue vastausaste tarkasti. Jos paneeli on sekapaneeli, tekoälypanelisti vastaa joka teesiin joka kierroksella; yhdistetty aste on siis osittain paneelin rakenteen eikä sen sitoutumisen ominaisuus. Pronoia laskee ihmisten asteen, tekoälyn asteen ja yhdistetyn asteen erikseen ja pitää ihmispaneelia ensisijaisena silloin, kun ihmisiä on – ja kun jakajaa ei ole, luku puuttuu eikä ole nolla, koska *ketään ei ole ja kukaan ei vastannut* ovat eri asioita.

Tekoälypaneelin toiminnot asuvat kontrollin takana. Tekoälyn toiminnot ▼ sisältää neljä: *Tuota teesivastaukset, Tuota dialogikommentit, Tuota reaktiot, Tuota kannanmuutokset*. Ne ovat napin takana, koska pääsarakkeen jatkeeksi renderöity koneoperaatioiden lohko kasvattaa juuri sitä saraketta, jonka lyhentäminen on koko kohdennuksen tarkoitus – ja se työntää koneen työn sen työn eteen, joka on sillä hetkellä sinun: ihmispaneelin vastaamisen seuraaminen.

Kun toimitoja ei ole käytettävissä, kortti kertoo syyn eikä katoa:

- *”Toiminnot ovat käytettävissä, kun ensimmäinen kierros on avattu.”*
- *”Kierros 0 on auki – orientaatiokeskustelut käynnistetään tästä.”*
- *”Tutkimus on päättynyt – uusia vastauksia ei enää tuoteta.”*

Keskimmäinen ei ole pelkkä selitys. Kierroksen 0 ollessa auki kortissa on itse komento – **tekoälypanelistien keskustelut** ja tarvittaessa **Tuota tekoälykeskustelut uudelleen** – sekä **Avaa kierroksen 0 näkymä**. Aiemmin tässä luki, että ajo käynnistetään toisesta näkymästä, eikä siitä lauseesta päässyt sinne: lause, joka osoittaa toiseen näkymään, ei ole polku sinne.

Kaikki tekoälyn tuottaminen kulkee kustannusportin läpi. Tekoälyn vastausten tuottamisen kustannusarvio kertoo **Laajuus**, arvion krediitteinä, **Budjettia jäljellä**, **Maksaja** ja sen, mikä raja sitoo, ennen kuin painat **Jatka ja tuota**. Jos arvio ylittää: *"Arvio ylittää jäljellä olevan budjetin – osa vastauksista voidaan tuottaa sääntöpohjaisesti."*

Ja samaan aikaan työsi toinen puoli. Tässä kohdassa rakennetaan kierros N+1. Rail on vapaa, **Koskee:** pitää kaksi kierrosta erillään, ja **Tulokset** antaa silmäillä aiempaa kierrosta poistumatta siitä, mitä olet tekemässä (luku 7).

5. Dialogivaihe: seuranta ja moderointia

Paneeli lukee nyt toisiaan. Näkymääsi tulee kommenttivirta, dialogiketjut ja tekoälypanelistien toiminta samassa virrassa, merkittävä.

Dialogi ei sulje vastaamista. Vaihe lisää kyvyn – kommentoinnin – eikä poista vanhaa: panelisti, joka ei ehtinyt vastata, voi vastata vielä dialogin aikana, ja vastauksen muuttaminen toisen perustelun valossa on menetelmän idea, ei poikkeus. Sinun ei tarvitse avata mitään sitä varten. Kommentti lukittuu muokkaukselta vasta, kun **toinen panelisti** on vastannut siihen; oma tarkennus omaan kommenttiin ei lukitse.

Moderointi on tässä enimmäkseen pidättyvyyttä. Dialogivaihe on tutkimuksen oppimisvaihe, ja fasilitoija, joka vastailee argumentteihin, muuttuu panelistiksi, jolla on erityisoikeudet. Käyttöliittymä tukee sen sijaan omaa kanavaasi – **VIESTINTÄKESKUS** – vastaanottajana **Koko paneeli**, **Ryhmä** tai **Yksittäinen**, pohjina **Muistutus**, **Kierros auki** ja **Tulokset**, ja paikanvaraajat (`[link]` , `[handle]` , `[study]`) täytetään vastaanottajakohtaisesti. **Ryhmä** tavoittaa panelistin sekä kotisolun että lisäjäsenyyden kautta kummallakin akselilla – henkilö, joka kuuluu kahteen ryhmään, saa ryhmäviestin molemmista.

Kaksi valintaa siellä kannattaa ymmärtää:

- **Lähetä myös sähköpostiin** vie viestin postilaatikoihin paneelin lisäksi.
- **Vain ilmoitus, ei tekstiä** lähettää postin, joka kertoo, että viesti odottaa ja linkittää panelistin omalle sivulle, ja jättää tekstin paneeliin: *"Valitse tämä, kun viesti sisältää paneelin sisältöä, jota ei ole tarkoitettu postilaatikoihin."*

Kun viesti lähtee sähköpostiin, se lähtee **kirjeenä**: tutkimuksen nimi yläreunassa, [link] napiksi ja yhteyshenkilö lopussa – tekstiversio kulkee mukana niille postiohjelmille, jotka eivät näytä kirjettä. Kaksi valintaa lisää:

- **Liitä "Mitä sinulta pyydetään"** lisää napin perään lyhyen kolmen kohdan kuvauksen siitä, mitä panelistilta pyydetään. Kuvaus on sama kaikissa variaatioissa. Oletus on päällä.
- **Esikatsele kirje** näyttää kirjeen täsmälleen sellaisena kuin se lähtee – sama rakentaja tekee molemmat. Paikanvaraajat täytetään esimerkkiarvoilla, eikä esikatselu lähetä mitään.

Toimitusraportti sanoo suoraan, kuka ei saanut viestiä: "{n} ilman osoitetta", "{n} vetäytynyt, ohitettu", ja lähtikö postia lainkaan.

6. Revisiovaihe

Panelistit tarkistavat vastauksensa dialogin valossa ja kertovat, mikä heitä liikutti. Sinun näkymäsi on revisioiden kertymä ja kierrosten välinen liike: **Revisiot**, **Muuttaneita**, **Revisioaste**, alaotsikkona *"Panelistien muutokset 1. kierroksen vastauksiin dialogin jälkeen"*.

Pronoiassa revisio tehdään dialogin aikana. Panelisti muuttaa arviotaan dialogivaiheessa napilla **Muokkaa**, ja kierros siirtyy dialogista suoraan taukoon (**Sulje kierros 1 (tauko)**). Siksi kierroksen polulla vaihe »1c Revisio« on merkitty ↻ *dialogin aikana* eikä jää odottamaan omaa vuoroaan. Erillisen revisiovaiheen voi avata vain poikkeuksena (luku 10), ja silloin polku näyttää sen nykyisenä vaiheena.

Revisiot on määrä, ei osuus: revisioille ei ole maksimia, ja raaka luku kertoo paneelin ahkeruudesta jotain, minkä prosentti litistäisi. **Revisioaste** on sen sijaan yksi osuus, ja se lasketaan yhdessä paikassa: kantaansa muuttaneet *henkilöt* jaettuna kaikilla vastanneilla, ihmiset ja tekoälypanelistit yhdessä. Ennen 14.9.2026 luku laskettiin neljässä paikassa neljällä tavalla, ja yhteisönäkymä näytti 1600 %.

7. Tulosten silmäily poistumatta työstä

Alapalkin **Tulokset** on sen ainoa kohta, joka ei ole välilehti. Se avaa **Tulokset tähän asti** nykyisen työn **päälle**: kierrospillerit niiltä kierroksilta, joilta tuloksia on, ja rivi kutakin teesiä kohden (n, Md, IQR).

Ikkunassa ei ole yhtään muokkauspintaa, ja eteenpäin on tasan yksi tie – **Avaa Analyysissa →** – joka vie mukanaan sen kierroksen, jota katselit: *"Katselu – muokkaus tapahtuu Analyysissa."* Kun näytettävää ei ole, se sanoo minkä takia: *"Tuloksia ei ole vielä – ensimmäistä kierrosta ei ole avattu."* tai *"Kierros 0 on orientaatio; sen tulokset näkyvät kierroksen 0 näkymässä."*

Silmäily on määritelmällisesti jotain, joka ei keskeytä. Siksi se on ikkuna eikä määränpää.

8. Kierrosten väli: myös sinun tulosrikkain ruutusi

Kierros sulkeutuu. Paneelille tämä on välitulos; sinulle se on **valmistelua**, ja se on prosessin ainoa kohta, jossa pääsarake on kahden työn lajin rajalla – analyysi tuottaa sen, mitä suunnittelu käyttää.

Mitä Analyysi antaa tässä

- **Yhteenvedo** – jakaumat, keskiluvut ja hajonta teeseittäin.
- **Tilastot ja muutos** (teesitilastot, konvergenssi, tunnusluvut, dialogisuus, revisiot) ja **KIERROSTEN VÄLINEN LIIKE** – *Lähentyi, Eriytyi, Vakaa, ja Huomio – jakautuneet teesit: "Teesit, joissa näkemykset hajaantuvat eniten – usein analyysin kiinnostavin kohta."*
- Luettavuusarvio, joka koskee aineistoasi eikä kärsivällisyyttäsi: **Ei vielä luettavissa** (*"Vakautta ei voi mitata, ennen kuin kierros on suljettu ja vertailukohta on olemassa."*), **Vaatii toimen** (*"Kattavuus on ohut. Muistuta vastaamattomia, ennen kuin luet tulosta."*) tai **Luettavissa**.

Mikä rakentaa seuraavan kierroksen

- **PIRE** – kierrosten välinen moottori – ehdottaa teesi kerrallaan, miten jatketaan: lähentyminen, vakaa dissensus, kohiseva hajonta, nouseva teema, kelkkalippu, ja näitä vastaava operaatio. Hyväksyt, vaihdat operaation, käännät tilan tai lukitset teesin pois seuraavalta kierrokselta. Sen oma ohje sanoo rajan suoraan: *"PIRE ehdottaa – sinä vahvistat. Se ei korvaa syväanalyysiä."*
- **Kierroksen rakentaminen.** *"Rakenna seuraavan kierroksen kysely edellisen kierroksen tuloksista – kopioi pohjaksi ja muokkaa, tai avaa samoilla teeseillä (uudelleenarviointi)."* Näistä ensimmäinen on kierros-Delfoin oletus: seuraava kysely rakennetaan edellisen tuloksista muokkaamalla, poistamalla ja lisäämällä. Pelkkä uudelleenarviointi on poikkeus, joka kannattaa perustella – barometrissa se on päinvastoin koko idea. Tulkintaa sisältävät ehdotukset merkitään muotoiltaviksi, ja teesit muokataan aina ennen kierroksen avaamista – **Avaa kierros {n} (uudet teesit) →**. Teesin voi myös **kopioida uuden pohjaksi** ja **piilottaa** tai näyttää kesken kierroksen samojen porttien takaa; piilotus ei poista vastauksia.
- **Keskustelun luenta ja poiminta.** Tauko on se hetki, jolloin edellisen kierroksen keskustelu käydään läpi kysymys kysymykseltä ja haara haaralta. **Avaa koko keskustelu** näyttää ketjun kokonaisuena; **Aikajana** näyttää perustelut ja dialogin yhdessä virrassa, uusin ensin. Minkä tahansa perustelun tai kommentin voi merkitä tähdellä (★) – *"Merkitse seuraavan kierroksen teesiaineistoksi"* – ja kirjata samalla **poiminnan perusteen**. Poiminnot kertyvät koriin **Teesiaineisto seuraavalle kierrokselle:** *"Poiminta ei muuta kommenttia eikä näy paneelille. Se on sinun muistisi kierrosten välillä."*

- **Kori on raaka-aine, ei teesi.** Kun kirjoitat uutta teesiä, kori aukeaa editorin viereen otsikolla **Raaka-aine uudelle teesille:** *"Kirjoita teesi itse. Valitut puheenvuorot kirjautuvat sen lähteiksi."* Mikään nappi ei tee poiminnasta teesiä. Valitut kirjautuvat teesikortille **Lähdeaineistoksi**, joka kertoo myöhemmin, mistä kysymys syntyi. Kori ja lähdeaineisto ovat eri asioita: kori on työvälineesi kierrosten välissä, lähdeaineisto on kirjanpito. Siksi ne käyttäytyvät eri tavalla, kun puheenvuoro poistetaan – kori ohittaa sen, lähdeaineistoon jää merkintä ja peruste, mutta sisältö tyhjenee.
- **Paneelin valmius seuraavaa kierrosta varten** on eri kysymys kuin paneelin kokoonpano: kuka vastasi edellisellä, kuka keskeytti, missä kattavuusaukot ovat. Kokoonpanoa muokataan Suunnittelussa; valmius luetaan täällä.
- Jos kierros on avattu tauon ohi ja haluat sittenkin rakentaa sen kyselyn, **Palauta kierros {n} valmisteluun** sulkee sen takaisin taukoon ja säilyttää jo annetut vastaukset.

Kun haluat oikean tulkinnan, se tapahtuu Pronoian ulkopuolella: **Vie kierros DAE-analyysiin** avaa viennin. Teemoitus, skenaariot, argumentti- ja diskurssianalyysi ja synteesi ovat analyysiekosysteemin työtä, sen omien laatuporttien alla. Pronoia kuvailee, se ei tulkitse, ja tämä nappi on se kohta, jossa raja ylitetään tarkoituksella.

9. Raportointi ja luovutus

Luo tulosraportti tuottaa kuvailevan raportin – yhteenveto, teesikohtaiset tulokortit, konsensus-dissensus-kartta, kierrosvertailu R1→R2 ja nostot (suurin erimielisyys, keskustelluin, revisioiduin). **Tulosta / Tallenna PDF** ja **Lataa Word (.docx)** vievät sen ulos selaimesta.

Raportti sanoo itse, mikä se on, ja lause kannattaa toistaa sille, joka sen saa:

"Tämä raportti ei ole analyysi vaan sen lähtöaineisto."

Vienti & raportit tuottaa kolme tiedostoa analyysiputkelle: **Lataa CSV** (kvantitatiivinen aineisto), **Lataa Handoff-paketti (JSON)** (vastaukset, argumentit, dialogi, revisiohistoria) ja **Lataa DAE_STATE.json** (putken ohjaustieto). Vienti on kahdessa paikassa tarkoituksella: raportointi on vaihe – se, mitä tehdään lopuksi; vienti on toiminto – sen voi tehdä milloin tahansa.

Anonymisoi tutkimus on viimeinen askel eikä sitä voi perua: panelistien nimet ja sähköpostit tyhjennetään ja kutsulinkit mitätöidään, jolloin jäljelle jää anonymi tutkimusaineisto – pseudonyymit ilman avainta. Tee se, kun tutkimus on ohi ja aineisto on viety.

10. Poikkeukset ja niiden hinta

Kolme asiaa on normaalin kulun ulkopuolella. Jokainen on käytettävissä, jokainen on merkitty poikkeukseksi, ja jokainen kirjautuu.

Tilanne	Mitä käytät	Mitä se maksaa
Tutkimus on jumissa väärässä vaiheessa	Vaihda vaihe (poikkeus)	<i>"Vaihe vaihtuu tavallisesti etenemispainikkeesta. Käsien vaihtaminen on poikkeus, ja se kirjataan lokiin." Paneeli näkee muutoksen heti.</i>
Haluat katsoa suljettua kierrosta	kierrosvalitsin	<i>"Tarkastelet suljettua kierrosta {n} – näkymä on vain luku. Toiminnot kohdistuvat aina nykyiseen kierrokseen."</i>
Panelisti haluaa pois	vetäytyminen , ei poisto	<i>"Poisto veisi perustelut, joita muut panelistit ovat jo lukeneet ja kommentoineet, joten sitä ei tehdä." Vetäytyminen poistaa nimen, sähköpostin ja linkin pysyvästi; vastaukset jäävät aineistoon pseudonyymien alle. Tätä ei voi perua.</i>

11. Mitä paneeli näkee sillä aikaa, kun teet työtäsi

Sinä...	Paneeli näkee
rakennat tutkimusta	ei mitään – <i>"Tutkimus ei ole vielä alkanut. Palaa myöhemmin."</i>
ajat kierrosta 0	orientaatiokeskustelun Kastalian kanssa
avaat kierroksen	vastausvuoronsa: teesit, lomake, tutkimuksen kuvaus
seuraat vastausvaihetta	vain prosessin – <i>"{n} on vastannut"</i> – ja vastaamansa teesin osalta sen jakauman
moderoit dialogia	muiden anonyymit perustelut, tekoäly merkittynä, ja keskustelun linkin takana lukuineen
olet kierrosten välissä	kierroksen välituloksen täytenä, ja seuraavan ajankohdan, jos se on tiedossa
raportoit	<i>"Tutkimus on päättynyt"</i> – tulokset, aineisto ja keskustelu jäävät luettaviksi

Lue sarake alaspäin, ja kaksi suunnittelua on yksi suunnittelu: **panelisti saa sisällön silloin, kun se ei enää voi ankkuroida häntä; sinä saat sen heti, koska sinun työsi on nähdä se.**

12. Viisi asiaa, joita ei voi perua

1. **Kierroksen 0 tekoälykeskustelujen tuottaminen uudelleen** – olemassa olevat poistetaan.
2. **Teesin, kierroksen tai tutkimuksen vastausten nollaus** – kyseisen laajuuden vastaukset, revisiot ja kommentit poistetaan. Kierroksen nollaus pyytää kirjoittamaan tutkimuksen nimen.
3. **Panelistin vetäytyminen** – nimi, sähköposti ja linkki poistetaan pysyvästi.
4. **Tutkimuksen anonymisointi** – identiteetit poistetaan ja linkit mitätöidään.
5. **Kierroksen sulkeminen** – suljettu kierros pysyy suljettuna. Sen muuttaminen jälkikäteen muuttaisi hiljaa jo näytetyn vastausasteen ja mahdollisesti jo tehdyn analyysin, ja kierrosten välinen vertailu on itse menetelmä.

Kohta 5 ei ole vain ohje: palvelin kieltäytyy muuttamasta suljetun kierroksen dialogia, vaihesäätöjä ja aikataulua. Keruu näyttää siksi vain avoimen kierroksen, ja suljetun kierroksen aineisto luetaan Analyysissa.

Kaikki muu tässä oppaassa on peruttavissa, ja suurin osa peruuntuu painamalla samaa nappia uudelleen.

13. Mikä pienennetään ja milloin

Osa osioista on oletuksena pienennetty silloin, kun ne eivät kuulu siihen vaiheeseen, jossa olet. Tämä on lupaus eikä yllätys: alla oleva taulukko on koko sääntö, ja se on samasta moduulista kuin ohjelman oma laskenta (`lib/sectionFolding.mjs`). Vartija kaatuu, jos nämä kaksi eroavat.

Kolme asiaa kannattaa tietää, ennen kuin luet sen.

1. **Oma valinta voittaa aina.** Kun avaat osion käsin, se pysyy auki riippumatta siitä, mitä vaihe sanoo.
2. **Pienennetty osio ei ole piilotettu osio.** Se jättää näkyviin sirun ja rivin, joka kertoo, montako osiota vaihe pienensi – ja niistä pääsee auki. Näkymän yläreunan **SISÄLTÖ**-rivillä sirun nimi vie osioon ja avaa sen.
3. **Osio, jota ei ole tässä taulukossa, ei pienennetä koskaan.** Sääntö vain poistaa, ei koskaan lisää.

`task` on työsi laji tässä vaiheessa (build · monitor · prepare · report), `phase` on kierroksen vaihe (response · dialogue · revision · closed) ja `mode` on delfoin variaatio. Tyhjä sarake tarkoittaa, ettei se ulottuvuus rajaa osiota.

Osio	id	Näkyv, kun task on	...ja phase on	...ja mode on
Tekoälyn vastausten tuottaminen	run_ai	monitor	-	-
Kierros 0 - yhteenvedo	run_r0	monitor	-	-
Vastaa tekoälypanelistina	run_test	monitor	response revision	-
Kaikki vastaukset	run_all	monitor prepare report	-	-
Kierrosliike	ins_movement	prepare report	-	argumentative classical barometer
Episteeminen 7×3	ins_epistemic	prepare report	-	-
Kuormitus	st_load	monitor	-	-
Konvergenssi	st_conv	prepare report	-	-
Dialogisuus	st_dialogue	-	dialogue revision closed	-
Siirtymäsuunnat	st_shifts	-	revision closed	-
Revisiot	st_revlist	-	revision closed	-
Paneelin uutiset	com_news	monitor	-	-
Osallistuminen	com_participation	monitor prepare	-	-

Osio	id	Näkyv, kun task on	...ja phase on	...ja mode on
Signaalit	com_signals	prepare report	-	-

Jos osio, jota tarvitsit, oli pienennetty, vika on tässä taulukossa eikä sinun työssäsi – ja se kannattaa kertoa, koska taulukko on sääntö.

14. Rivi, joka kertoo, missä kohtaa kaarta olet

Tilakortin yläpuolella on yksi lyhyt rivi. Se on ainoa paikka, joka vastaa kysymykseen *missä kohtaa koko prosessia olen* – ei siihen, mikä näkymä on auki, vaan siihen, missä tutkimuksen vaiheessa seisot.

Rivi sanoo yhden näistä, eikä mitään muuta:

Rivillä lukee	Olet
Suunnittelu – rakenna paneeli ja instrumentti	ennen ensimmäistä kierrosta; mikään ei ole vielä käynnissä
Kierros 0 käynnissä – avaininformanttien keskustelut	orientaatiokierroksella, jos tutkimuksessa on sellainen
Kierros n käynnissä – seuraa ja fasilitoi	kierros on auki ja vastauksia kertyy
Tauko kierroksen n jälkeen – valmistelee kierros $n+1$ kertyneestä aineistosta	kierros on suljettu eikä seuraava ole vielä auki
Lopetus – tulokset ja jatkotoimet	siirtymää ei enää ole; jäljellä on raportti ja kirje

Real-Time Delphi ja Barometer Delphi puhuvat toisin, koska ne eivät kulje samaa kaarta (Classic Delphi ja Argument Delphi kulkevat sen yhdessä):

Rivillä lukee	Variaatio
Avoin kierros käynnissä – vastaaminen ja dialogi rinnakkain, ei kierrosvertailua	Real-Time Delphi
Mittausaalto n käynnissä – samat teesit, seuraa ja fasilitoi	Barometer Delphi
Aaltojen välissä (viimeisin alto n) – teesien eläköinti ja seuraavan aallon valmistelu	Barometer Delphi

Miksi tämä on lause eikä koodi. Sisäisesti jokaisella vaiheella on lyhyt tunnus (A1, B1, A2 ...), ja se on sivun rakenteessa, josta testi voi sen lukea. Ruudulla sitä **ei** tarkoituksella ole: tunnus olisi kolmas sanasto lauseen ja oppaan rinnalle, ja tunnukset syntyvät vain kierros-delfoissa – barometrissa ja reaaliaikaisessa tunnus on tyhjä, jolloin ruutu näyttäisi siltä kuin tunnus **puuttuisi** eikä siltä ettei sitä ole.

Rivi on siis kirjoitettu luettavaksi, ei tulkittavaksi. Jos se on eri mieltä kuin sinä siitä, mitä tutkimus tekee, usko riviä: se lasketaan tutkimuksen omasta tilasta eikä kierrosnumerosta.

15. Eläköinti on barometrin tie, ei yleinen

Teesin, jonka aika on ohi, voi **eläköittää** – mutta vain barometrissa ja vain aallon vaihtuessa. Muualla ohjelma kieltäytyy, ja kieltäytyminen kertoo syyn: *”Eläköinti on mahdollista vain barometrissa mittausten välissä. Anna teesin kulkea kierros loppuun.”*

Tämä on menetelmällinen sääntö eikä ohjelmiston rajoite.

- **Kierros-delfoissa teesi kulkee kierroksen loppuun.** Menetelmän koko idea on kierrosten välinen vertailu: sama teesi, kysyttynä uudelleen sen jälkeen, kun paneeli on nähnyt toistensa perustelut. Teesin poistaminen kesken kierroksen hävittäisi juuri sen mittauksen, jota varten kierros on olemassa.
- **Barometrissa aallot eroavat vain ajankohdaltaan.** Samat teesit arvioidaan ajasta toiseen, joten teesi voi aidosti tulla tiensä päähän – sen kysymä tulevaisuus on saapunut, tai kysymys ei enää jaa ketään. Fasilitoija päättää, ja tilalle voi tulla uusi.

Mitä eläköinti tarkalleen tekee:

1. Teesi **pysyy käynnissä olevassa aallossa loppuun asti.** Panelistit voivat yhä arvioida sitä, ja aallon tulokset arkistoituvat aaltosarjaan tavalliseen tapaan.
2. **Aallon vaihtuessa** se siirtyy arkistoon eikä sitä enää kysytä seuraavasta aallosta alkaen.
3. **Vastaukset säilyvät** analyysia varten. Vienti merkitsee sen `lifecycle = retired`, joten analyysi näkee ettei teesiä enää kysytä – eläköity teesi ei ole poistettu teesi, ja ero merkitsee silloin, kun joku myöhemmin ihmettelee, miksi sarja loppuu siihen.
4. **Päätöksen voi perua** ennen aallon vaihtumista.

Syy kysytään ja tallennetaan (”aika on ohi”, ”tulevaisuus on nähtävissä”). Se kannattaa kirjoittaa kunnolla: seuraavan aallon vaihtuessa se on ainoa asia, joka selittää, miksi sarja päättyy siihen.

Kirjoitettu 26.8.2026. Käännös englanninkielisestä lähteestä `en/30-pronoia/30-facilitator-process.md` , joka on kanoninen versio: jos nämä kaksi ovat eri mieltä, englanti on oikeassa ja tämä on vanhentunut. Nappien ja välilehtien nimet on otettu ohjelman omista suomenkielisistä merkkijonoista, ja vartija (`scripts/test_guides_coverage.py`) kaatuu, jos opas nimeää kontrollin toisin kuin ohjelma.

Roolipeli: rooli paneelimatriisin laatikossa

Fasilitointi (Pronoia)

Mihin roolipeli sopii

Tavallisessa delfoissa panelisti vastaa omana itsenään: asiantuntemus on se, mitä hän tuo. Roolipelissä panelisti **vastaa roolista**, jonka hän kirjoittaa itse. Rooli voi olla hänen todellinen asemansa, tulevaisuuden asema (*Kunnan talousjohtaja 2035*) tai näkökulma, jota hän haluaa tietoisesti edustaa (*Maaseudun nuori yrittäjä*).

Roolipeli sopii, kun

- halutaan **tehdä oletukset näkyviksi**: kun rooli on kirjoitettu auki, lukija näkee, mistä asemasta perustelu esitetään
- tarkastellaan **tulevaisuuden toimijoita**: panelisti ajattelee vuoden 2035 päätöksentekijänä eikä tämän päivän virkamiehenä
- paneelista **puuttuu näkökulmia**, joita halutaan mukaan: ihmispanelisti voi ottaa roolin, ja fasilitoija voi teettää roolin tekoälypanelistilla
- tutkimus on **oppimis- tai työpajakäytössä**, ja näkökulman vaihtaminen on itse tavoite.

Roolipeli ei sovi, kun tuloksen arvo perustuu **todennettuun asiantuntemukseen**. Itse valittu rooli on *väitetty* perspektiivi, ei pätevyys, ja se merkitään aina sellaiseksi.

Työnjako: fasilitoija antaa rakenteen, panelisti valitsee laatikon

Roolipeli rakentuu **paneelimatriisin** varaan. Fasilitoija määrittelee matriisin akselit ja luokat, esimerkiksi pääakselille *Asiantuntijuus* luokat *Tekninen*, *Talous*, *Hallinto*, *Kokemus* ja toiselle akselille *Sidosryhmä*. Luokat ovat **laatikoita**. Panelisti kirjoittaa roolinsa vapaasti ja sijoittaa sen siihen laatikkoon, johon se sopii parhaiten.

Rooli on nimi, laatikko on ryhmä. Ryhmävertailu, pulssin ryhmäpisteet ja raportit ryhmittelevät panelistit laatikon mukaan, eivät roolitekstin. Tämä on roolipelin tärkein ratkaisu: jos jokainen vapaasti kirjoitettu rooli olisi oma ryhmänsä, kaikki ryhmät olisivat yhden hengen kokoisia ja $k \geq 3$ -suoja piilottaisi ne. Laatikoiden ansiosta roolipelin tuloksia voi analysoida rakenteisesti.

Fasilitoijan työvaiheet

1. **Rakenna paneelimatriisi** (Panelistit → Paneelimatriisi). Mieti luokat roolipelin kannalta: niiden pitää olla niin laajoja, että kuhunkin tulee vähintään kolme panelistia, ja niin selviä, että panelisti osaa valita.
2. **Kytke roolipeli päälle** asetuksista ja tallenna. Asetuksen alla kerrotaan, mitä laatikot ovat. Jos matriisissa ei ole luokkia, asetus varoittaa: panelisti voi silloin kirjoittaa roolin mutta ei valita laatikkoa.
3. **Kerro paneelille, mitä rooli tarkoittaa tässä tutkimuksessa** (malliteksti alla).
4. **Teetä tekoälyn roolit**, jos haluat täydentää paneelia. Välilehdellä **Tekoälypanelistit** lisäyslomakkeen kohdassa **Roolipeli: tekoälyn rooli** kirjoitat roolin kenttään **Tekoälyn rooli** ja valitset laatikon samasta matriisista. Tekoäly vastaa roolinsa näkökulmasta.
5. **Seuraa laatikoiden täyttymistä** ennen kierroksen avaamista: jos jokin laatikko jää tyhjäksi tai siihen tulee vain yksi tai kaksi panelistia, sen tuloksia ei näytetä ryhmänä.

Malliteksti paneelille

Tässä tutkimuksessa vastaat roolista. Kirjoita omalla sivullasi kortille **Roolipeli** rooli, josta vastaat, esimerkiksi oma asemasi vuonna 2035 tai näkökulma, jota haluat edustaa. Valitse sitten laatikko, johon roolisi sopii parhaiten. Muut panelistit näkevät roolisi perustelujesi vieressä, mutta eivät nimeäsi.

Mitä panelisti näkee

Panelistin omalla sivulla on kortti **Roolipeli**. Panelisti kirjoittaa kenttään **Roolisi** roolinsa (enintään 120 merkkiä), valitsee pääakselilta kohdasta **Valitse laatikko** ja halutessaan myös toiselta akselilta, ja painaa **Tallenna rooli**. Kortti kertoo: ”Muut panelistit näkevät roolisi perustelujesi ja kommenttiesi vieressä.”

Keskustelussa rooli näkyy nimimerkin vieressä merkinnällä:

- *itse valittu*: panelisti on kirjoittanut roolin itse
- *tekoälyn rooli*: fasilitoija on teettänyt roolin tekoälypanelistilla.

Merkinnät eivät koskaan sekoitu: ihmisen itse valitsemaa roolia ei esitetä tekoälyn roolina eikä päinvastoin. Kun roolipeli kytketään pois päältä, rooleja ei näytetä kenellekään, mutta tallennettu rooli ja laatikko säilyvät.

Tekoälyn roolit paneelin täydentäjinä

Tekoälyn rooli on hyödyllinen, kun paneelista puuttuu näkökulma, jota ihmispanelisteista ei saada: nuoret, tulevat asukkaat, toisen alan toimijat. Tekoäly perustelee roolin näkökulmasta, ja sen puheenvuorot on merkitty aina.

Pidä kaksi asiaa mielessä:

- **Tekoälyn rooli on ehdotus, ei ääni.** Se tuo keskusteluun perusteluja, joihin ihmiset voivat vastata, mutta se ei kerro, mitä kyseisen ryhmän ihmiset oikeasti ajattelevat.
- **Tekoäly lasketaan laatikon jäseneksi.** $k \geq 3$ -kynnys laskee tekoälypanelistit mukaan ryhmän kokoon (fasilitoijan päätös 22.9.2026). Laatikko, jossa on kaksi ihmistä ja yksi tekoäly, näytetään ryhmänä. Jos haluat ihmisryhmän anonymiteetin varmaksi, pidä kussakin laatikossa vähintään kolme ihmistä.

Tulosten lukeminen

- **Vertaa laatikoita, älä rooleja.** Ryhmävertailu kertoo, miten laatikot eroavat toisistaan. Yksittäinen rooli on luettavissa perustelun vierestä, mutta sitä ei tilastoida.
- **Itse valittu rooli on kehys, ei otos.** Laatikon tulos kertoo, miten kyseisen näkökulman ottaneet panelistit perustelivat, ei sitä, mitä koko ammattiryhmä ajattelee.
- **Erota tekoälyn osuus.** Jakaumassa tekoälyn osuus on viivoitettu ja luvut eritelty, joten näet, paljonko laatikon tuloksesta on tekoälyn tuottamaa.
- **Käytä rooleja tulkinnassa.** Perustelun ja roolin yhdistelmä on usein tutkimuksen rikkain aineisto: sama väite eri rooleista esitettynä paljastaa, missä kohdin näkemys riippuu asemasta.

Tekninen kuvaus

- Panelistin rooli tallentuu kenttään `self_selected_role` ja laatikot kenttiin `matrix_primary` ja `matrix_secondary`. Kutsu: `POST /api/respond/{kutsu}/role` kentillä `role`, `matrix_primary`, `matrix_secondary`.
- Tuntematon laatikko torjutaan (`role_play_box_invalid`). Kun matriisissa on luokat, rooli ilman pääakselin laatikkoa torjutaan (`role_play_box_required`).
- Tekoälypanelistin lisäys (`POST /api/studies/{tutkimus}/ai-panelists`) ottaa samat kentät; rooli tallentuu profiiliin näkökulmaksi.
- Keskustelun vastauksessa rooli kulkee kentissä `panelist_role` ja `commenter_role` vain, kun roolipeli on päällä.

Katso myös: Anonymiteetti: identiteettitilat ja ryhmäraportointi.

Kertaäänestys seminaarissa: QR-koodi ja nimetön vastaus

Mihin kertaäänestys sopii

Kertaäänestys on Pronoian kevyin tapa kerätä vastauksia: ei kutsuja, ei kirjautumista, ei nimimerkkiä. Salin yleisö skannaa QR-koodin puhelimellaan, vastaa teeseihin ja lähettää vastauksensa nimettömänä. Jokainen vastaa kerran.

Kertaäänestys sopii

- **seminaarin tai työpajan mielipideilmaston mittaamiseen:** mihin sali asettuu teesien suhteen ennen keskustelua ja sen jälkeen
- **delfoin alkuun tai loppuun:** laajan yleisön näkemys paneelin tulosten rinnalle
- **opetukseen:** menetelmän esittelyyn niin, että jokainen pääsee kokeilemaan.

Se ei sovi äänestykseen, jonka tuloksella on sitova seuraus. Nimettömyys tarkoittaa, että kukaan ei voi todentaa, kuka vastasi, ja kaksoisäänestyksen esto on vain selainkohtainen (katso **Rajat**).

Ennen tilaisuutta

1. **Laadi teesit.** Asteikkoteesiin vastataan liukusäätimellä, muihin teeseihin tekstillä. Salissa toimivat parhaiten lyhyet, yhden asian teesit; kolmesta kuuteen teesiä riittää.
2. **Valitse asetuksista Anonyymi kertaäänestys.** Rastita **Äänestys auki – ottaa vastaan vastauksia juuri nyt** ja tallenna. Tallentamaton äänestys ei avaudu.
3. **Tarkista jakokortti.** Rastin alle ilmestyy kortti, jossa on QR-koodi, **Julkinen linkki** ja äänestyksen tila. Tilan pitää sanoa, että koodi toimii nyt.
4. **Testaa omalla puhelimella.** Skannaa koodi, vastaa ja lähetä. Saman selaimen toinen yritys kertoo, että olet jo vastannut; se on oikein. Testivastauksesi jää tuloksiin, joten mainitse se tuloksia lukiessasi tai testaa erillisellä kopiotutkimuksella.
5. **Valmistele esitysnäkymä.** Näytä **esitysnäkymä** avaa valkoisen koko ruudun sivun: tutkimuksen nimi, suuri koodi, osoite ja kehotus ”*Skannaa koodi puhelimella ja vastaa*”. Avaa se selaimen

välilehteen, jonka voit heijastaa valkokankaalle, tai ota siitä kuvakaappaus diaan. **Kopioi linkki** vie osoitteen leikepöydälle, jos haluat jakaa sen viestinä etäosallistujille.

Osoitteessa on tutkimuksen kieli. Äänestäjä voi vaihtaa kielen (suomi, englanti, ruotsi) sivun yläkulmasta.

Tilaisuuden aikana

Mitä salille kannattaa sanoa:

Skannatkaa koodi puhelimella. Vastaus on täysin nimetön: ei nimeä, ei kirjautumista, eikä teistä tallenneta tunnistetta. Vastatkaa teeseihin ja painakaa **Lähetä nimettömänä**. Kukin vastaa kerran.

Pidä esitysnäkymä esillä koko äänestyksen ajan: myöhästyneet ehtivät mukaan, ja osoite on luettavissa niillekin, joiden puhelin ei lue koodia.

Häiriötilanteet:

- **Palvelu on ruuhkainen.** Äänestäjä näkee viestin *"Palvelu on juuri nyt ruuhkainen. Odota hetki ja lähetä uudelleen – vastauksesi ovat yhä lomakkeella."* Pyydä odottamaan hetki; vastaukset eivät katoa. Palvelimen katto on mitoitettu salille (katso **Tekninen kuvaus**).
- **Verkko katkeaa.** Viesti kertoo, ettei vastausta tallennettu. Vastaukset pysyvät lomakkeella, ja lähetys onnistuu, kun yhteys palaa.
- **Joku painaa lähetä vastaamatta.** Sivupyyttää vastaamaan vähintään yhteen teesiin.

Äänestyksen sulkeminen

Poista rasti kohdasta **Äänestys auki – ottaa vastaan vastauksia juuri nyt** ja tallenna. Sen jälkeen koodi avaa sivun, jolla lukee *"Äänestys on suljettu."* Jos joku lähettää juuri sulkemisen hetkellä, hän näkee viestin, että äänestys suljettiin, ennen kuin vastaus ehti perille.

Voit avata äänestyksen uudelleen samalla tavalla, esimerkiksi keskustelun jälkeen toista mittausta varten. Huomaa, että saman selaimen esto koskee koko äänestystä: jos haluat mitata saman yleisön kahdesti, tee toinen mittaus erillisenä tutkimuksena.

Tulokset

Vastaukset tulevat kierroksen tuloksiin ja jakaumaan kuten muutkin vastaukset. Kukin lähetys tallentuu nimettömänä osallistujana, joka ei näy paneelin jäsenlistalla eikä ryhmävertailussa. Siksi kertaäänestyksen tuloksia ei voi eritellä ryhmittäin: äänestäjällä ei ole paneelimatriisin laatikkoa.

Lue tulosta näin:

- **Jakauma kertoo salin asettumisen**, ei asiantuntijapaneelin kantaa. Jos rinnastat sen delfoin tuloksiin, kerro raportissa, että kyse on eri joukosta.
- **Perustelut ovat nimettömiä ja yksittäisiä**. Niitä ei voi täsmentää eikä niihin voi vastata, joten ne ovat aineistoa, eivät dialogia.
- **Vastaaajien määrä on lähetysten määrä**. Koska tunnistetta ei ole, luku ei kerro, montako eri ihmistä vastasi.

Rajat

- **Kaksoisäänestyksen esto on selainkohtainen**. Sama selain vastaa kerran. Esto pysäyttää vahingossa tapahtuvan toiston, mutta ei tahallista: toisella selaimella tai yksityisellä ikkunalla voi vastata uudelleen.
- **Ei kommentointia**. Äänestäjä voi kirjoittaa perustelun, mutta ei kommentoida muiden vastauksia.
- **Ei jatkoa**. Kertaäänestyksestä ei synny omaa sivua, revisiota eikä seuraavaa kierrosta. Jos haluat sitouttaa osallistujat jatsoon, kutsu heidät paneeliin tavalliseen tapaan.

Tekninen kuvaus

- Äänestyssivu on `/poll/{tutkimus}?lang={kieli}` ja esitysnäkymä `/poll/{tutkimus}/qr`. QR-koodi piirretään selaimessa (virheenkorjaustaso M, neljän moduulin reunus); osoite ei kulje ulkopuolisen palvelun kautta.
- `GET /api/poll/{tutkimus}` palauttaa auki olevan äänestyksen teesit ja `POST /api/poll/{tutkimus}` tallentaa vastaukset. Kukin lähetys luo nimettömän osallistujan (`participant_type = anonymous`).
- Palvelin torjuu suljetun äänestyksen (403) ja ruuhkan (429); sivu kertoo kummankin äänestäjälle.

- Osoitekohtainen katto on 1 500 lähetystä ja 3 000 sivun latausta kymmenessä minuutissa. Salin puhelimet näkyvät palvelimelle usein samasta osoitteesta, joten katto on mitoitettu salille eikä yksittäiselle käyttäjälle.
- Kaksoisäänestyksen esto on selaimen muistissa; palvelin ei tallenna äänestäjää tunnistetta.

Katso myös: Anonymiteetti: identiteettitilat ja ryhmäraportointi.

Panelistina avoimessa delfoissa

Osallistuminen (Pronoia)

Metodixilla on aina käynnissä yksi avoin Delfoi-tutkimus, johon kuka tahansa aiheesta kiinnostunut voi pyytää kutsun. Tämä opas kertoo kahdessa minuutissa, mihin olet lähdössä mukaan. Itse vastaamiseen menee noin vartti.

Tiliä ei tarvita

Sait sähköpostiisi henkilökohtaisen linkin, ja se riittää. Salasanaa ei ole, eikä sinun tarvitse luoda tunnusta. Sama linkki tuo sinut takaisin paneeliin kierros toisensa jälkeen, joten säilytä viesti.

Älä jaa linkkiä eteenpäin. Se on sinun paikkasi paneelissa, ja jos joku toinen vastaa sillä, hänen näkemyksensä kirjautuvat sinun nimiisi.

Delfoi ei ole kysely

Kyselyssä mielipiteet lasketaan yhteen. Delfoissa ne luetaan. Kierros kulkee näin:

1. **Vastaa ensin itse.** Arvioit teesit, ennen kuin näet muiden vastaukset. Järjestys on tarkoituksellinen: ensimmäinen näkemäsi luku tarttuisi omaan arvioosi.
2. **Perustelet.** Perustelu on vastauksesi tärkein osa. Arvio kertoo, minne päädyit; perustelu kertoo miksi, ja juuri sitä analyysi lukee.
3. **Luet muiden perustelut.** Otsikon **MUIDEN PERUSTELUT** alla näet paneelin muut näkemykset nimettöminä. Voit kommentoida yksittäistä perustelua ja kysyä sen kirjoittajalta lisää.
4. **Voit tarkistaa kantaasi.** Jos jokin perustelu saa sinut ajattelemaan toisin, muuta vastaustasi ja kerro, mikä sen muutti. Mielen muuttaminen ei ole horjuvuutta vaan menetelmän tulos, ja se näkyy analyysissä omana tietonaan.

Tavoitteena ei ole yksimielisyys. Tavoitteena on, että myös eri mieltä olevat tietävät, miksi he ovat eri mieltä.

Nimettömyys on rakenne, ei lupaus

Muut panelistit näkevät sinusta vain salanimen. Arviosi ja perustelusi näkyvät heille, nimesi, organisaatiosi ja sähköpostiosoitteesi eivät. Kyse ei ole kohteliaisuudesta vaan menetelmän ehdosta: nimetön perustelu arvioidaan sisältönsä eikä esittäjänsä aseman perusteella.

Jakaumakuvassa oma vastauksesi on merkitty sanalla **sinä**, ja keskustelussa omat puheenvuorosi näkyvät sinulle nimellä **Sinä**. Muille sama rivi näkyy salanimen alla.

Yhteystietosi näkee vain tutkimuksen järjestäjä Metodixilla, ja niitä käytetään vain kutsun ja kierrosviestien lähettämiseen.

Mitä muuta sivulla on

- **KESKUSTELU** kokoaa teesin ympärille käydyn keskustelun ketjuksi, ja **OMA PERUSTELUSI** näyttää oman tekstisi, jota voit täsmentää.
- **Lisäpalvelut**-valikosta näet, mitä sinusta on tallennettu, ja sieltä voit myös vetäytyä tutkimuksesta.
- **Heikot signaalit & villit kortit** on paikka havainnoille, jotka eivät mahdu teeseihin mutta voivat silti muuttaa kuvaa tulevasta.

Jos jokin ei toimi

Avaa **Kerro havainto** ja kirjoita, mitä yritit ja mitä tapahtui. Viesti menee Pronoian tekijöille, ei tutkimuksen fasilitoijalle, eikä se vaikuta vastauksiisi. Kaikkein hyödyllisintä on kertoa, mistä etsit ensin – vaikka se olisi ollut väärä paikka.

Lyhyet vastaukset

Kysymys	Vastaus
Tarvitsenko tilin?	Et. Henkilökohtainen linkki riittää.
Kauanko tämä vie?	Noin vartin kierroksessa. Voit vastata omaan tahtiisi.
Näkeekö joku nimeni?	Muut panelistit eivät. Järjestäjä näkee yhteystietosi kutsua varten.
Voinko muuttaa vastaustani?	Voit, niin kauan kuin kierros on auki. Muutos ja sen syy kuuluvat aineistoon.
Voinko lopettaa kesken?	Voit. Vetäytyminen löytyy Lisäpalvelut -valikosta.

Fasilitoijan kokeilu viidessä vaiheessa

Fasilitointi (Pronoia)

Sait kokeilun Delphi Pronoiaan. Tämä opas vie kymmenessä minuutissa läpi sen, mitä Delfoi-tutkimuksen ohjaaminen käytännössä on.

Vaiheet on kirjoitettu tavoitteiksi: kussakin kerrotaan, mitä yrität saada selville, ei mitä nappia painetaan. Reitin löytäminen kuuluu kokeiluun – ja jos et löydä sitä, se on meille arvokkain tieto.

1. Avaa oma esimerkkitutkimuksesi

Kutsulinkistä luot tunnuksen ja salasanan. Sen jälkeen työpöydälläsi on tutkimus, jossa on valmiina paneeli, teesit ja annetut vastaukset. Se on sinun: voit muuttaa siitä mitä tahansa rikkomatta mitään.

Tavoite: selvitä, mitä tutkimuksessa kysytään ja kuinka moni on vastannut.

Vastaus löytyy välilehdiltä **Teesit** ja **Panelistit**. Huomaa samalla menetelmän perusasia: teesi on väite, johon otetaan kantaa, ei kysymys.

2. Katso, mihin paneeli päättyi

Tavoite: löydä yksi teesi, josta paneeli on eri mieltä, ja ota selvää, millä perusteilla.

Jakauma näyttää, miten vastaukset asettuivat. Sen alla ovat tunnusluvut: keskiarvo, mediaani, hajonta ja keskimäinen puolikas. Hajonta on delfoissa usein kiinnostavampi kuin keskiarvo, koska se kertoo, onko paneeli yksimielinen vai jakautunut.

Perustelut ovat kuitenkin se, minkä vuoksi delfoita ylipäätään tehdään. Lue ne ja katso, kulkeeko erimielisyys arvioissa vai vasta niiden perusteluissa.

3. Lue dialogi

Tavoite: etsi kohta, jossa joku on muuttanut kantaansa, ja selvitä mikä sen muutti.

Panelistit kommentoivat toistensa perusteluja ja voivat tarkistaa omaa arviotaan. Muutos ja sen syy tallentuvat erikseen. Tämä on delfoin ero kyselyyn: aineistoon jää näkyviin, mikä argumentti liikutti ja ketä.

4. Muuta jotakin

Tavoite: lisää yksi oma teesi ja katso, miltä se näyttää panelistille.

Käytä esikatselua panelistina: näet saman näkymän kuin paneelisi, eikä kukaan saa siitä viestiä. Se on nopein tapa tarkistaa, onko teesi ymmärrettävä.

Muista samalla menetelmällinen sääntö: kesken avoimen kierroksen lisätty teesi tarkoittaa, että osa paneelista vastasi eri kokonaisuuteen kuin loput. Pronoia ei estä sitä, mutta kirjaa sen.

5. Rakenna oma tutkimus

Tavoite: vie yksi aito kysymyksesi teeseiksi asti.

Aloita työpöydän painikkeesta **+** **Uusi tutkimus (velho)**: valitse malli, ja velho vie sinut seitsemän vaiheen läpi omaan tutkimukseen. Kuvallinen opas on Ensimmäinen delfoi velhon avustuksella; jos sinulla on jo suunnitelma, katso Kumpi tie Pronoiaan? Välilehdeltä **Tekoälypanelistit** voit lisätä synteettisiä näkökulmia, jos haluat nähdä dialogin liikkeen ilman oikeaa paneelia.

Kun kutsut oikeita panelisteja, välilehti **Kutsut** tekee heille henkilökohtaiset linkit. Ne voi lähettää Pronoiasta tai kopioida omaan sähköpostiin.

Kokeilun rajat

Raja	Määrä	Miksi
Kesto	14 päivää	Kokeilu on tutustumista, ei tuotantokäyttöä.
Tekoäly	5 euron edestä	Tekoälypanelistit ja analyysiapurit maksavat käytön mukaan.
Oikeat panelistit	10	Koskee kaikkia kokeilusi tutkimuksia yhteensä. Tekoälypanelisteja voit lisätä vapaasti.

Rajaan törmääminen ei ole virhe vaan kokeilun loppu. Kerro silloin, mitä olit tekemässä, niin sovitaan jatkosta.

Kerro, mikä ei toiminut

Ruudun alareunassa on **Havainto** (ikkuna Kerro havainto). Käytä sitä matalalla kynnyksellä. Arvokkainta ei ole tieto siitä, että jokin oli rikki, vaan se, mistä etsit ensin ja mitä odotit tapahtuvan. Pronoian toistuvien vika on, että ominaisuus on olemassa mutta siihen ei pääse siitä ruudusta, jossa sitä tarvitaan – ja sen näkee vain uusi käyttäjä.

DAE-analyysi: putki, vaiheet ja laatuportit

Analyysi (DAE)

DAE (Delphi Analysis Ecosystem) on ekosysteemin **tulkitseva** kerros. Siinä missä Pronoia kuvailee – *mitä paneeli sanoo ja miten näkemykset liikkuvat* – DAE vastaa kysymykseen *mitä se tarkoittaa*. DAE on menetelmällinen tulkinta-auktoreetti, ja se toimii **laatuporttien (κ / QVG) ja ihmistarkistuksen** alla.

Raja pidetään tiukkana tarkoituksella. Jos kuvailu ja tulkinta sekoittuisivat – tai jos apurit tuottaisivat ”valmiita” johtopäätöksiä – syntyisi valheellinen täsmällisyyden tunne. Pronoian raportti ei ole analyysi vaan sen lähtöaineisto; tulkinta tehdään DAE:ssä.

Handoff sisään – mitä DAE lukee

DAE vastaanottaa Pronoian **vientisopimuksen**: eDelphi-CSV, Handoff Package (JSON, jonka DAE CP-0/CP-2 lukee) ja DAE_STATE.json. Paketti kantaa orientaation, paneelimatriisin tyyppin, argumenttitilan (teesit × jäsenet), episteemisen kattavuuden, perspektiivitiivistelmän ja validointitilan. Alavirta verifioi tämän sopimuksen ennen aloitusta – malformoitunut aineisto ei pääse hiljaa analyysiin.

Putki: 21 checkpointia, kahdeksan vaihetta

DAE-orkestraattori ajaa aineiston **21 checkpointin (CP-0...CP-20)** läpi, vaihe kerrallaan, operatiivisella kurilla ja käyttäjän valintapisteillä (User Choice Points). Vaiheet:

Vaihe	Checkpointit	Mitä tekee
Foundation (perusta)	CP-0...CP-2	Paneelin validointi (MaxPanelist, PQS) + kvantitatiivinen perusanalyysi (MaxQuant: jakaumat, klusterointi, ECI)
Content (sisältötrilogia)	CP-3...CP-5	Dialogianalyysi (MaxDA), argumenttianalyysi (MaxAA: Toulmin + episteeminen 7×3-koodaus), kriittinen diskurssianalyysi (MaxDiscourse)
System (järjestelmätrilogia)	CP-7...CP-10	Kausaalitasot (MaxCLA / syvyys), monitasoperspektiivi (MaxMLP / dynamiikka), soft systems (MaxCATWOE / tarkoitus) + adaptiivinen paneelitäydennys
Futures (tulevaisuus)	CP-11... CP-13	Heikot signaalit (MaxWS), signaalivalidointi, jännitekartta (MaxTension: dissensus)
Synthesis (suuri synteesi)	CP-14	Cross-trilogy-integraatio (MaxGrandSynthesis): keystone, stabiilisuus, polyfoninen synteesi, falsifikaatio + perspektiivisyvyys
Report (skenaariot & raportit)	CP-15... CP-18	Skenaariot (MaxScenarios) + yleisökohtaiset sidosryhmäraportit (MaxReports)
Continuity (jatkuvuus)	CP-19... CP-20	Case-kirjasto: ajon tallennus ja oppi seuraavaan

Vaiheet on jaettu **trilogioihin**: sisältö (mitä paneeli argumentoi), järjestelmä (syvyys · dynamiikka · tarkoitus) ja tulevaisuus (signaalit · jännitteet). Synteesi kokoaa kaikki linssit yhteen.

Laatumoottori – milloin ihminen tulee silmukkaan

DAE:n laatumoottori varmistaa, että laadulliset checkpointit ovat valideja:

- **Smoke- ja adversariaalitestit** sekä **gate-validaattori** porteittavat jokaisen vaiheen.
- **κ (kappa)** mittaa koodauksen yhtenevyyttä; matala κ reitittää **ihmiskoodaukseen** (QVG – Quality Validation Gate).
- **RED ZONE** -vaiheet (synteesi, skenaariot, raportit) vaativat erityistä ihmisharkintaa.

Kun automaattinen varmuus ei riitä, analyytikko tuodaan silmukkaan – ja fasilitoija päättää, kuinka pitkälle tulkinnan tulisi ulottua. Tämä on kaaren metodinen vartija: delegointi ei ole kontrollin menetystä.

Tuotokset

Putki tuottaa lopulta **skenaariot** (useita polkuja: kausaalitasot, monitasoperspektiivi, jännitteet, soft systems) ja **yleisökohtaiset raportit** alkuperämerkinnöin (provenienssi). Synteesi on falsifikaatiotestattu ja keystone-validoitu – ei vaikutelma vaan jäljitettävä, porttien läpäissyt tulkinta.

Entä jos DAE:tä ei ole käytössä?

Kaikilla ei ole DAE-ekosysteemiä. Heille Pronoia tarjoaa **kuvailevat raporttimuodot** (tiivistelmä, teesikohtaiset tuloskortit argumentteineen, kierrosvertailu) HTML/PDF/Word-muodossa. Ne antavat kunnollisen yhteenvedon mutta pysyvät tietoisesti kuvailevina – eivät korvaa DAE:n tulkintaa.

Lähteet: help/06-dae; DAE-ydin (dae-core) ja vaihemoduulit.

Sanasto

Aalto – Barometer Delphin mittauskerta: samat teesit arvioidaan uudelleen, ja aallot eroavat vain ajankohdaltaan. Aaltoa ei kutsuta kierrokseksi, jotta sanat eivät sekoitu.

Abduktiivinen teesi – avoin, hahmottava teesi (E-orientaatio): mitä on nousemassa esiin.

Argument Delphi – variaatio: dialektiset teesit ja dialogi kierroksittain; tähtää dissensukseen – kartoittaa jännitteet ja perustelut (johtava indikaattori CDI). Sama prosessi ja vaiheet kuin Classic Delphissä.

Argument Simulator (Route B) – synteettisten, orientaatiotietojen argumenttien tuottaja, kun aitoa paneelia ei ole.

Barometer Delphi – variaatio: samat teesit arvioidaan ajasta toiseen aalloittain; muutos ajassa on löydös (BCI). Ainoa variaatio, jossa teesin voi eläköittää.

Classic Delphi – variaatio: sama prosessi ja vaiheet kuin Argument Delphissä; tähtää perusteltuun konsensukseen ja mittaa sitä konsensusindikaattoreilla (CCI). Sopimuksessa tallennettu arvo on `Classical`.

CP-0...CP-20 – DAE-putken 21 checkpointia, jaettuna kahdeksaan vaiheeseen.

Dialektinen teesi – väite, jota vasten otetaan kantaa todennäköisyydellä ja toivottavuudella (N/S/R/D).

Dissensus – rakenteellinen, hyvin ymmärretty erimielisyys; Delfoissa yhtä arvokas tulos kuin konsensus.

Eläköinti (retiring → retired) – Barometer Delphin käsite: teesi, joka on menettänyt tulevaisuusvoimansa, arkistoidaan aaltojen välissä. Päätös ja voimaantulo ovat kaksi hetkeä; korvaava teesi nimeää sen, jonka tilalle se tuli.

Esikatselu (Katso panelistina) – fasilitoija näkee kyselyn panelistin silmin omalla esikatselutunnuksella; mitään ei tallennu, eikä esikatselija näy paneelin luvuissa.

ECI (Episteeminen kattavuusindeksi) – kuinka monta 21 argumenttisolusta (7 tietopohjaa × 3 funktiota) on täytetty.

Vientisopimus – Pronoian validoitu paketti DAE:lle (eDelphi-CSV, Handoff Package JSON, DAE_STATE).

Handoff – rakenteellinen siirto vaiheiden välillä: Planning Handoff Package (sisään), Vientisopimus (ulos).

k-anonymiteetti (k = 3) – mitään alle kolmen henkilön alaryhmää ei raportoida ryhmätasolla.

Kori (teesiaineisto seuraavalle kierrokselle) – fasilitoijan poiminnat kierrosten välissä; ei muuta kommenttia eikä näy paneelille. Aukeaa teesieditorin viereen raaka-aineeksi.

Kotisolu ja lisäjäsenedyys – panelistin ensisijainen paikka paneelimatriisissa ja mahdolliset lisäryhmät samalla akselilla; ryhmän koko lasketaan henkilöinä, ei jäsenyyksinä.

Kommensurabiliteetti – riittävä yhteinen pohja aitoon dialogiin; paneelisuunnittelun tavoite (ei täysi konsensus).

Konvergenssi – kantojen lähentyminen kierrosten yli.

κ (kappa) – koodauksen yhtenevyyssmitta DAE:ssä; matala κ reitittää ihmiskoodaukseen.

Lopetus – tutkimuksen viimeinen tauko: fasilitoija kirjoittaa kirjeen tuloksista ja jatkotoimista, ja se näkyy panelistin omalla sivulla. Ei tila, joka asetetaan, vaan tehtävä, joka tehdään.

Lähdeaineisto (provenienssi) – teesin kortille kirjatut puheenvuorot, joista teesi syntyi; poistetun puheenvuoron merkintä jää, sisältö tyhjenee.

Lukkiutuma (lock-in) – yksi perspektiivi, joka väittää yleispätevyyttä ja tukahduttaa muut.

Orientaatio (N/S/R/E/D/D+) – tutkimuksen lukittu näkökulma; määrää teesit, paneelin tyyppin ja kierrosväliotteen.

Paneelimatriisi – kaksiakselinen suunniteltu episteeminen tila (esim. asiantuntemus × sidosryhmä).

Perspektiivi = asema + näkymä – sama ilmiö näyttää erilaiselta eri asemista; tavoite on tunnistaa, mitä kukin asema voi nähdä ja mitä ei.

PHS (Perspective Health Score) – paneelin diversiteetti 0–12; ohjaa täydennystä.

Poiminta – perustelun tai kommentin merkitseminen tähdellä (☆) seuraavan kierroksen teesiaineistoksi perusteen kera; menetelmällinen liike dialogista uuteen instrumenttiin, ei kirjanmerkki.

PIRE – Pronoian orientaatiotietoinen kierrosväliapuri.

Planning Handoff Package – suunnittelun paketti Pronoiaan: orientaatio, matriisi, teesit, perspektiivikonteksti.

Pseudonyymi eli nimimerkki – pysyvä sananimi (esim. Aurora); anonyymi muille, tunnistettava dialogissa.

PQS (Panel Quality Score) – DAE:n paneelivalidoinnin laatupiste (CP-1).

QVG (Quality Validation Gate) – DAE:n laatuportti, joka reitittää ihmistarkistukseen, kun tekoälyvaliditeetti ei riitä.

Real-Time Delphi – variaatio: yksi kierros, jossa vastaaminen ja dialogi ovat auki yhtä aikaa heti alusta; ei kierrosvertailua (RCI). Tähtäin asetetaan teesikohtaisesti.

Revisioaste – kantaansa dialogin jälkeen muuttaneiden henkilöiden osuus kaikista vastanneista, ihmiset ja tekoälypanelistit yhdessä; lasketaan yhdessä paikassa. Eri asia kuin revisioiden määrä.

Kierros 0 – orientaatio: tekoälyavusteinen keskustelu, joka motivoi osallistujia ja kartoittaa ilmiötä ennen instrumentin lukitusta. Kuuluu jokaiseen variaatioon; ainoa ohitus on sama kaikissa.

Tauko – kierrosten välinen tila (`round_closed`), jossa fasilitoija lukee keskustelun, poimii ja rakentaa seuraavan kierroksen; panelistille välitulos, ei odotustila.

Trilogia – DAE-vaiheryhmä: sisältö, järjestelmä (syvyys/dynamiikka/tarkoitus), tulevaisuus.

Variaatio – kierrosten kadenssi: Argument Delphi, Classic Delphi, Real-Time Delphi tai Barometer Delphi. Nimi on erisnimi eikä sitä käännetä. `studies.variation` on totuus, josta `delphi_mode` johdetaan.

Vaiheet (1a/1b) – kierroksen vastaus- (1a) ja dialogivaihe (1b). Vaihe lisää kyvyn, ei poista sitä: dialogissa voi yhä vastata.

Näkyvyys (sokko / after-submit / avoin) – vaihekohtainen säädin sille, milloin panelisti näkee muut.

Usein kysytyt kysymykset

Voinko käyttää vain yhtä osaa ekosysteemistä?

Kyllä. Kolme tuotetta toimivat yhdessä putkena mutta myös erikseen: voit tehdä **vain suunnitelman** (DPE), ajaa **Pronoian ilman DAE:tä** (kuvailevat raportit), tai **analysoida DAE:lla olemassa olevan aineiston**. Handoff-paketit liittävät osat yhteen, kun käytät niitä peräkkäin.

Mikä on Pronoian ja DAE:n ero?

Pronoia on **kuvaileva** (mitä paneeli sanoi ja miten näkemykset liikkuvat). DAE on **tulkitseva** (mitä se tarkoittaa), laatuporttien ja ihmistarkistuksen alla. Pronoian raportti on DAE:n lähtöaineisto, ei analyysi.

Tarvitsenko DAE:n saadakseni tuloksia?

En. Pronoia tuottaa kuvailevat raportit (tiivistelmä, teesikohtaiset tulokortit, kierrosvertailu) HTML/PDF/Word-muodossa. Ne ovat kunnollinen yhteenveto mutta pysyvät kuvailevina.

Miten orientaatio ja variaatio eroavat?

Orientaatio (N/S/R/E/D/D+) kertoo **näkökulman** – mistä tulevaisuutta tutkitaan. Variaatio (Argument Delphi, Classic Delphi, Real-Time Delphi, Barometer Delphi) kertoo **kadenssin** – miten kierrokset rytmittyvät. Ne ovat eri akselit. Classic ja Argument Delphi kulkevat saman prosessin ja eroavat vain tähtäimessä (konsensus / dissensus); Real-Time Delphi ajaa yhden kierroksen; Barometer Delphi arvioi samat teesit uudelleen aallosta toiseen.

Miksi vastausvaihe on suojattu muiden vastauksilta?

Suojatakseen ydinsekvenssin *itsenäinen arvio* → *palaute* → *uudelleenharkinta* sosiaaliselta paineelta (ankkuroituminen, lauma, dominanssi). Oletusasetus (**Classic**, jota sekä Classic Delphi että Argument Delphi käyttävät) käyttää **after-submit**-näkyvyyttä: ei ankkurointia ennen sitoutumista, palaute heti sen jälkeen. Suoja koskee näkemistä, ei vastaamista: dialogivaiheessa vastaamaton teesi on yhä vastattavissa.

Voiko fasilitoija nähdä panelistien oikeat henkilöllisyydet?

Oletuksena kyllä (muistutuksia ja laadunvalvontaa varten). Paneelikohtainen **sokkofasilitoijatil**a piilottaa ne, jolloin fasilitoijakin näkee vain pseudonyymit.

Miten tekoälypanelistit merkitään?

Aina ja kaikkialla: ”tekoäly” + 2–3 sanan roolikuvaus (esim. *AI · Ekonomisti*). Ei koskaan piilotettu eikä esitetty ihmisenä.

Miten ryhmäraportointi suojaa anonymiteetin?

k-anonymiteetilla ($k = 3$): alle kolmen henkilön alaryhmiä ei raportoida, ja sääntö pätee itsenäisesti jokaisella matriisiakselilla. Pienissä paneeleissa pulssi näytetään vain koko paneelin tasolla.

Milloin suljen tutkimuksen?

Kun paneeli on konvergoinut, tai kun dissensus on vakaa ja hyvin ymmärretty – lisäkierrokset toisivat kustannusta ilman oivallusta. Lue pulssi (teesikohtainen konvergenssi ja dissensus) ennen päätöstä.

Ovatko tekoälyapureiden ehdotukset valmiita johtopäätöksiä?

Eivät. Generatiiviset apurit (esim. PIRE:n syventämisehdotukset) ovat aina **luonnoksia, jotka vaativat tarkistuksen** ja jotka fasilitoija omistaa. Tulkinta tehdään DAE:ssä laatuporttien alla.

Rooli-pikaoppaat

Lyhyet sisäänkäynnit: mistä aloitat, mitkä ovat tärkeimmät oppaat ja se yksi seuraava viiva, jonka ylittäminen nostaa tasoa.

Tutkija / suunnittelija

Suunnittelu (DPE)

Tehtäväsi: tutkimusasetelma – orientaatio, ilmiö, paneeli, kysymykset.

Aloita: Orientaatio, variaatio ja kysymysarkkitehtuuri → Paneelin suunnittelu.

Seuraava taso: yksittäisen tutkimuksen kasaamisesta → **Planning Handoff -putki**, joka syöttää Pronoian ilman uudelleenrakentamista.

Fasilitoija

Fasilitointi (Pronoia)

Tehtäväsi: Pronoian ajaminen – Kierros 0, kierrokset, dialogi, anonymiteetti, raportit.

Aloita: Iteratiivinen prosessi → Anonymiteetti. Kokonaiskuva: Integraatio-opas.

Seuraava taso: käsin jokaisen kierroksen rakentamisesta → anna **PIRE:n ehdottaa** kierrosvälin operaatiot (sinä vahvistat); kuvailevien raporttien lukemisesta → anna kierros **DAE:lle** tulkintaan.

Kehittäjäkumppani

Analyysi (DAE)

Tehtäväsi: integrointi, handoffit, MCP/pluginit, asennus.

Aloita: Integraatio-opas (handoff-skeemat) → DAE-putki → Anonymiteetti: tietomalli.

Seuraava taso: yksittäisten siirtojen käsittelystä → **handoff-sopimukset** (Planning Handoff Package, Vientisopimus), jotka alavirta tarkistaa automaattisesti – virheellinen aineisto ei pääse hiljaa läpi.

Panelisti

Fasilitointi (Pronoia)

Roolisi: osallistut paneeliin – vastaat teeseihin, luet muiden perustelut ja revisoit kantasi.

Mitä sinun tarvitsee tietää: vastaat ensin itsenäisesti (muiden vastaukset eivät näy, ennen kuin sitoudut), sitten näet paneelin anonymisoidun kuvan ja voit kommentoida ja päivittää. Olet anonyymi muille pseudonyymillä (esim. *Aurora*); fasilitoija voi nähdä henkilöllisyytesi, ellei sokkotila ole päällä. Tekoälypanelistit on aina merkitty tunnukseksi "AI". Oma sivusi näyttää "edellisen käynnin jälkeen" -koosteen – palaa katsomaan, miten paneeli liikkui.

Seuraava taso: kertavastauksesta → **paluu revisoimaan:** Delfoin arvo syntyy siitä, että harkitset uudelleen muiden perustelujen valossa.

→ Kevyt osallistumisohje on myös sovelluksen sisäisessä ohjeessa.

Päättäjät / sidosryhmät

Analyysi (DAE)

Roolisi: luet tulokset ja raportit päätöksenteon tueksi – et aja tutkimusta itse.

Mitä sinun tarvitsee tietää: erota **kuvaileva** ja **tulkitseva**. Pronoian raportti kertoo, mitä paneeli sanoi ja miten näkemykset liikkuvat (jakaumat, konsensus/dissensus, argumentit) – se on lähtöaineisto. DAE-raportti tulkitsee: teemat, skenaariot, synteesi laatuporttien alla. **Dissensus on tulos**, ei epäonnistuminen: vakaa erimielisyys kertoo todellisesta jännitteestä. Skenaariot ovat vaihtoehtoisia polkuja, eivät ennusteita.

Seuraava taso: yksittäisen luvun lukemisesta → **kysy, mikä on kuvailua ja mikä tulkintaa**, ja mihin johtopäätös nojaa (aineiston alkuperä).

Aloita: Yleiskatsaus (kuvaileva ja tulkitseva) → DAE-opas (tuotokset).

Kalvot ja syväsukellus

Esityskalvot

Kalvot **tuotetaan samasta markdown-lähteestä** kuin nämä oppaat – yhdellä rakennusajolla, reveal.js-muodossa. Ne ovat siis aina ajan tasalla oppaiden kanssa, eivät erillinen ylläpidettävä kalvokirjasto. Selaa nuolinäppäimillä tai välilyönnillä; alaspäin-nuoli avaa osion sisäiset kalvot.

Osio	Kalvot
Koko opas	Kalvot
Yleiskatsaus	Kalvot
Tie Pronoiaan	Kalvot
Integraatio	Kalvot
Delfoi-variaatiot	Kalvot
Suunnittelu (DPE)	Kalvot
Paneelin suunnittelu	Kalvot
Fasilitointi (Pronoia)	Kalvot
Analyysi (DAE)	Kalvot
Viite	Kalvot

Läpiajettu esimerkkitapaus

Yksi syvätason oppimateriaali on **Food Paradigm 2050** – koko suunnitteluputki ajettuna läpi (orientaatio D, Route B, 19 roolia, PHS 12/12, 27/27 laatuporttia). Se näyttää menetelmän käytännössä; ks. myös Simulaatio-lohko.

Moduuli	Liittyy osioon	Muodot
Esimerkkitapaus — Food Paradigm 2050	Suunnittelu (DPE)	Case-kortti

Huom – esimerkkitapaus on tilanteesta 2026-05. Sen *menetelmä* (orientaatio, paneeli, teesit, perspektiivikerros, handoff) pätee edelleen, mutta tuotteen yksityiskohdat ovat ehtineet muuttua. Ajantasaisin lähde on aina tämä opas (DPE/Pronoia/DAE).